

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 192

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2015

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2016

ЧУДНА СИТУАЦИЈА

Дан на послу. Јутро. Свакодневица.

– Ех, мој докторе да вам причам – поче сестрица раздрагано препричавати прву јутарњу догодовштину.

– Причајте – рече јој доктор типкајући нешто на телефону.

– Кренула ја јутрос да урадим ЕКГ оном пацијенту што је синоћ касно примљен. И разговарам са њим гледајући кроз прозор дивно јутро. Ја, верујте, нисам ни приметила да је он престао да прича. Узимам онај ЕКГ и гледам: од пола равна црта. Погледам га – он мртав. Очи му широм отворене. Ја му затворих очи, прекрих га и одох у суседну собу, па кад сам сама себи стала да се смејем... Ех.

– Па где је? – упита доктор.

– Ко?

– Па тај пацијент.

– Па умро, докторе. Однели су га, има већ...

– Па добро. Прозовите следећег, молим вас.

Телефон му зазвони.

СИНГЛИЦА

Пошто смо успавали дете, сишао сам у оближњи кафић да са другарима пратим кошарку. Никад је не пратим. Пијем пиво. Причам. Гутам кикирики. Ипак ово је мало другачије. Играмо у полуфиналу са Литванцима. Галама. Страшно много људи навија. Топла јесен. У башти смо. Изнели су ТВ. Суседни кафић је такође избацио телевизор. Имамо леп поглед на оба. Оно што је занимљиво је да сигнал на нашем касни две секунде за комшијским. Из поменутог разлога одушевљење као и незадовољство цепа се у двогласје. Судија очигледно суди њима у корист. Прво се чује: *Пуши курац, мајмуне!* Недуго затим из другог кафића: *Пуши курац, мајмуне!* Десет секунди је остало до краја. Напето. Фаул са наше стране. Сви гледају у ТВ пријемник где су слика и тон бржи. Зелени грмаљ убацује једном и други пут. Опште незадовољство. Ипак резултат је 49:47 у њихову корист. Нада постоји. Игра се наставља. Осам секунди до краја. Наш Радуљица фрљачи лопту са пола терена. Окрећем се код комшија. Не могу да чекам. Лопта улази. Враћам поглед на наш ТВ да видим то још једном. Одбија се о обруч. Судија свира крај. Требао сам отићи чим смо победили.

ВРЕМЕ

Овако то обично почиње, родиш се и прва озбиљнија реченица коју ти упуте гласи: „Немој сад, још си мали, није време за то“. Мало прође, као растеш, неко време путује са тобом, а ти чекаш да стигне оно право, међутим опет исто: „Стрпи се још мало, није дошло то време“. Опустити се тако и заборавиш на време, дођу тинејџерски дани, као да га изгубиш из вида, мислим тада има толико занимљивијих ствари од њега, а онда одједном: „Хајде, време је, шта чекаш?!“ Али како сад, шта?

Готово, време је прошло. „Али да покушам опет?“ Не вреди, нема времена. Е, онда ту креће мала паника, покушаваш да ухватиш оно мало среће што остави док протутња поред тебе. Тражиш неко ново које ће доћи, као мудар си, нећеш га пропустити.

Изгледа да стариш. Ма не, није могуће, још увек није дошло право време, зар не? Неее, управо си схватио. Да, стариш, а време на моменат стаје. У том тренутку ниси сигуран шта да мислиш и док трепнеш, оно креће као када неко гурне камен низ брдо. Лети ли лети. Е, више не знаш ни да ли је дошло, ни да ли је прошло, ни да ли ће доћи, ни зашто, ни како, ни да ли је уопште некад и било, а шта си то пропустио...

Какву конфузију направи у ових пар реченица, а замислите тек ако му допустите да вам диктира читав живот.

КАО И ОБИЧНО

Устао је, као и обично, први. Као и обично, пољубио је у чело жену и децу. Попио је прву јутарњу кафу и запалио цигару. Као и обично, попио је и другу кафу и попушио још две цигаре. Потом је узео нож, сасвим мирно, као да је то и обично радио. Замислио је сутрашњу ударну вест у медијима *Вишеструко убиство и самоубиство, Убио жену и децу ња себе...*

И учинио је то.

Штета. Био је тих човек, добар муж и отац. Шта му би?

ПОГУБЉЕЊЕ

Тек што је, благо се к њој пригнувши, принео своје усне њеном десном уху, да би јој нежно, успут, између два лака корака подневне променадне шетње кроз жутомирисни пудер распухорених липиних крошњи, пришапнуо шуштаве речи љубавне, мушкоженске, најскривеније, које не зна и не може знати нико, ни на небесима ни на земљи, осим онога који их присно шапуће и оне којој се присно шапућу, она је, по многогодишњој навици, гипко угнула раме, спретно искривила главу надесно, и десном слепоочницом, не – грубо, али довољно одлучно, искусно, вештином жене удате, којој у стварима љубве више ни до чега није стало, одгурнула његову главу у страну, довољно далеко од себе, да не осети његов дах на своме уху, да му се усне не прикосну ни маљица на спољашњем завоју њене ушне шкољке, уз кратко, вештошаљиво, али дубински одбојно: „Ево га, опет!“

Он, пак, пресечен целатски у пола пурпурне речи, одгурнут, преврнут уназад као светиљка од папира услед ненадног налета поноћног ветра, са недовршеним пољупцем на уснама, плавим од подлива и црним од сукрвице поновног судара са мрачном тајном брачне омразе, усмрћен, ишчезе као пресвисли свитац у подневном мраку суновратне свакодневице.

Смак овај безгласни, блесак прецрни зби се усред бела дана, на варошком корзоу апатинском, климтовски расцветаном и распрпореном од разнобојних шешира и велова разлелујаних, у недељни дан, месеца јуна, лета

Господњег 1914, у многамирисно навечерје Великог рата.

То не виде нико, и не чу нико, а погубљен би онај коме се догоди.

Опет и опет, би погубљен.

„ОН МЕ ВОЛИ НА СВОЈ НАЧИН“

„Само да ти кажем, срце моје, љуби те твоја тет-кица, да је знаш, оно све моје, оно што смо причале – проваљено. Да, тако је, све је проваљено. И боље што је проваљено. Ма, нема шта ту сад да се крије. Нек сви знају, што да не. Само, знаш, ја сад не желим никог. Ја сад мрзим и овог овде са којим живим и због кога сам оставила оног онда пре двадесет и више година, а са којим сам се сад после толико година срела. А јеси ли укуцавала можда на нету да видиш како изгледа? Знаш, како? Никако. Ето, тако изгледа. Мали, дебео, длакав као мајмун. Али, не можеш ти ту ништа кад ти је човек будала. Мислим, ја сам тај човек. Та жена, будала. Знаш, шта је овај мој за њега, физички је бог, али изгледа да то није битно. Само не знам, нешто се ту десило, па са овим мојим, ето, није ишло, просто физички није ишло, а са овим је ишло, и то баш ишло. Само и он ти је препреден, он се једном женио, сад има неку адвокатицу са којом се забавља. Знаш они се као забављају, путују заједно, он је водио за њен рођендан у Рим, или за његов рођендан, за нечији рођендан, и све им тако лепо. А овамо ме поздрављао преко неких и онда смо се срели, и тако је кренуло, и сад више нећу да га видим, ни овог овде, ни њега, има само код психијатра да идем. Психијатар ми каже да морам да изаберем, да се одлучим, да се понашам зрело, а ја њему кажем да имам педесет и да је то све што се моје зрелости тиче. Више сазревати нећу. Ето, ако те овај пита, ти, слободно реци да си знала, а укуцај и име оног, да видиш какав је мајмун. Мајмунчина права. Али, пре двадесет је био фрајер. Бар мислим да је био.“

ДУЕЛ

Тог је дана Хуан, пастир, рекао само за себе. *Заустави се.* Али како сада да се зауставим ако сам тек почео. *Сћани кад ти кажем.* Него како је невоспитано с твоје стране да ми се обраћаш, тачније, да се обраћамо један другом на овакав начин. *Слушај.* Боље ти слушај, кажем ти да се питао у вези са... *Љубављу и како је изгледало немоћне да јосиођица Розана уђе у њејов живој, нејо какав оријиналан аргументиј.* Аргумент кажеш? Али сам је живот такав. *Живој је мнојо више нејо Розана, осим тојоја, живој не сћаје у једно ти сање.* Ако не стаје, зашто си онда толико узрујан и, по мишљењу свих нас, шта ти уопште хоћеш. *Хоћу да не насћављаш.* Зашто? *Затио шито никој не занима твоја прича.* А како знаш ако још ништа нисам рекао. *Па рећи ћеш.* Рећи ћу ако ме пустиш. *Па јројивим се.* Који лик... кажем ја да ових дана. *Бла, бла, бла...* Заустави се. *То је баш оно шито кажем а не разумеш ме.* Разумем те, него ниси дао ни један једини мотив због којег треба да прекинем Хуанову мисао. *Хуанову или твоју?* Хуанову, наравно. *Наравно да не Хуанову.* А шта ти знаш? *Знам да никад нисам видео Розану а ти јеси.* Јасно је да сам је видео: видим је и ако ме пустиш да наставим, заправо ћу бити једини који је види.

Превод са шпанској: Соња Шћајнфелд

ИЗ РУКАВА

Е, морам одмах да ти испричам шта је било. Идем улицом. У ушима ми песма са речима од којих мораш да будеш заљубљен. Мислим, да ми је тад пришао неко непознат, за кога бих била сигурна да ми је још у прошлом животу обећао да ће сигурно доћи, ја бих све признала. И да сам једној птици покварила гнездо, и да сам лагала да могу да попијем слатку кафу и да неке ствари стварно не могу да изговорим. У таквом штимунгу најлазим на аутобуску станицу, и не знам да ли да сачекам аутобус или је пролазак поред станице већ симбол за себе. Прихватам то тако јер не волим аутобусе. Како год. Долазим до реке. Имам сунчане наочаре кроз које река има боју хладно плаву. Свежу. Спопада ме врућина. Не знам да ли бих пре пила реку или пустила да река попије мене. Седам за сто у кафани на обали. Пијем хладну воду, ал' жеђ је неподношљива. Река безобразно флертује својом свежином. Одлазим у WC да се умијем. Бесна сам на саму себе што се плашим да се предам осећају кад зарониш па ти се врућа глава хлади и као да лебдиш... милина. Пробудила сам се незадовољна. Бесконечно много непотребних и стварно небитних ствари је на путу радости, која је тако слатко једноставна. И онда, вратила сам се кући у пола три, у подсвести, са неким сулудим идејама да је касно... скинула шминку и гардеробу и написала свој сан.

ТО ЈЕ ТО

То је то.

Само сена робова који пружају руку, са надом да ће и њима нека рука бити пружена; рука спаса, насупрот којој стоји рука јада и последње наде. Нису ни свесни да ће убрзо нестати, не само они, већ и они који за њима долазе, неће ни они потрајати.

Јер свет воде ниткови, наркомани, похлепни и безумни, љути на себе и на друге. Куда га воде? Не знају ни они.

То је то.

Последњи трептај изгладнелих гмизаваца, који нико не примећује. Шта нам се то десило, па смо тако отупели? Да ли је разлог у нама, или је по налогу неком тако морало бити? Да ли је црни крај икако могуће променити, избећи се сигурно не може? Како год било, сада је касно за патетичне покушаје и презира вредна цмиздрења.

То је то, а ми то ни не знамо.

ОКОЛО, БОЖЕ!

Кад год се сетим покојне баба Лепане, увек ми на ум падну многе анегдоте везане за њу. Она беше богобојажљива особа, наклоњена и вери и сујеверју, али и веома строга, праведна и добронамерна, као и већина жена тога времена. И дан-данас се тугаљиво подсетим и меланхолично насмешим неким њеним „гафовима“.

Једном приликом, навукли се силни тмурни облаци, олујна киша само што се није стуштила... Баба Лепана уплахилено истрча из куће да дозове несташне унучиће који се безбрижно играше по дворишту. Подиже убоги поглед ка небесима и желећи да одагна надолазеће црне облаке, промрмља себи у браду једну од својих бајалица:

– Около, Боже! Около, Боже!

А затим се продера на своју враголасту унучад:

– У кућу, ђаволи!

Жељка Башановић Марковић

ПОСЕТИОЦИ

Моја врата немају кваку.

Ко год пожели да уђе, гурне ногом врата, а онда
раменом и гузом затвара.

Свеједно ми је, ја ионако нисам код куће.

Код мене су увек ту они што свраћају.

МУЗА

Најчешће наврати када кувам. Воли да буде са мном у кухињи. Приметила сам то и зато увек држим малу свеску на столу, да јој буде при руци, јер никада не знам када ће доћи. Дешава се да је већ затекнем како седи тиха и непомична, налакћена на десну руку и одсутно гледа кроз прозор, као да се досађује. Затим изненада забацује главу и креће да се љуља на столици. Мислим да се тако концентрише. Коса јој је разбарушена као да се никада не чешља, коврцави праменови јој падају преко округлих наочара.

Све почиње тако да у руци врти оловку једно време а онда дуго брише стакла наочара, поправља своје чипкане рукавице крем боје и прстом глади зелену плишану траку око врата. Тек тада почиње да пише.

За то време ја стојим крај штедњака окренута леђима, варјачом мешам, можда неки лук и печурке. Чујем је како тихо мрмља речи. Слаже их. Брише. Исправља. Понекад чежњиво уздахне као да јој неко или нешто трагично недостаје. Затим чита наглас шта је написала. Ја ћутим, сва се уносећи у кување још и неких макарона. С времена на време она баца поглед према мени и посматра моју реакцију. Након завршетка још једном прелази погледом преко текста а затим устаје и даје ми на знање да мора кренути. Брзо преписујем све што је написала јер она увек односи све своје белешке и никада их не враћа.

Док то радим, испод ока видим како прилази судопери и макаронама које се још цеде. Узима прстима једну и док је лагано жваће каже онако за себе: – Пре-

кувала их је... Затим одлучно откида лист из моје бележнице и креће ка вратима. Понекад не успем све да препишем па пожелим да је зауставим, али узалуд. Она се никада не окреће и никада не поздравља. Док затвара врата, чујем је како кроз пригушен смех мрмља: – Што није стигла да препише, нека смисли сама...

ВИНО, ЖИВОТ И СМРТ

За столом смисла седе живот и смрт. Наздрављају чашама, а садржај тих чаша је тајновит. Смрт се досети да је у чаши живота, човек, дан и ноћ. Али живот ту досетку просу као чашу воде. Смрт тад стаде наваљивати на живот да јој открије садржај чаше којом је наздрављао.

Живот се наљути и рече смрти – то што ти наздрављаш свим и свачим, није у реду.

Добро, прозрео си животе да ја наздрављам са свиме што постоји, јер како бих другачије, повезана сам са постојећим – констатова смрт.

Али, то што теби не пада на памет да ја наздрављам вином, онако како и раде људи, то ме изненађује. Ти смрти ипак ниси схватила суштину живота – продра се живот.

CARMEN DE OCCURSU

У предворје Културног центра улази у црном капуту, видно задовољна и сретна; гледам ју, скривен у куту. На трен се заустави вријеме, јаве се минули псалми; проматрам лице жене, које ме зове и мџми. Тај трен к’о вјечност траје. И не знам је л’ Муза или Поета, но, погледом својим толико даје, а нема ни двадесет љета. И срце јој пожелим дати, јер поглед ме њезин слуди. Толико сам желио знати, тко је? Кога сања и љуби? Љепота њезиног лица, што се ведрином злати, машту ми заголица: – Боже, тко је? Морам то знати!

Уђох у Велику дворану; крв протутњи кроз вене и осјетим трнце по длану, кад она сједе крај мене. Ја се к’о санта топим, у мени се рађају слике; Златомир ријечима топлим поздравља узванике. Тада јој прозваше име; она се попне на бину, прочита написане риме и нестане у даљину. И тада спознајем гдје сам; губи се Свјетло сред мрака. Никада ју више видио нисам послије тог „Гаравог сокака“.

И нисам сазнао тко је, ни кога сања, ког’ љуби; у мени се питања роје, јер уснуло срце пробуди. Сада будан дочекујем свитања и ноћу започињем дан, постављам безброј питања, овако, заљубљен и сџм. Замишљен ходам Долином суза и ово срце још данас двоји: – Је ли она Поета ил’ Муза и је ли, уопће, она постоји???

ЖИВОТ БЕЗ НАСЛОВА

Нема одлука, нема решења, нема нових предлога.

У мојој глави се ништа не догађа.

Изван моје главе исто се свашта не догађа.

Уколико отворим главу да извана може пристићи помоћ које нема, узалудно је; истовремено се могу уплашити да не изиђу из моје отворене главе све оне одлуке које немам и сва решења на која се нисам одлучио.

Признајем:

– Отварањем и затварањем главе нешто се ради, али, разменом оног чега нема нити око мене, нити у мени, не ствара природно стање које ми је потребније више него кисеоник.

Да, понављам, нешто се ради, односно: *нико и ништа се не ради*. Не могу се увјерити да ће се нешто догодити или урадити само од себе ако се нон-стоп ништа не догађа.

Да ли сам само ја покупио сву памет недогађања и животне чамотиње?

„Од која и одакле сам што примио као своје?“

Оно што сам прикупио, односно, што нисам прикупио, морало је бити распрострањено око мене, као рецимо лишће, цвеће, мухе, хлеб или друштвено мишљење.

Ако сам нешто и прихватио с вана, то значи: око мене се свашта догађа! Боже ми ‘прости!

Постајем досадан.

Самом себи...

Све ово постаје све више и више налик на нешто.

Морам се престати јасно не изјашњавати овим казивањем, јер то не смије бити предмет неке минијатуре и правог животињарења, без имена.

Ксенија Блајојевић Кереш

ОД

Уморан сам. Уморан сам од радовања и од туговања. Од посла и од незапослености. Од различитих, двосмислених ствари. Синонима и парадокса. Од идеала сам уморан. Од разговора. Уморан сам од дилема, јер и даље наивно мислим како о ичему одлучујем.

Тих сам због понизности и страховања, туђе глади и своје савести. Због правде и правдања, због изговора. Тих сам због њиховог хвалисања и своје скромности.

Поспан сам од тока мисли, од успомена. Од савета сам поспан. Од „Dogville“-а у ком живим. Од издатака и од бројања. Од позајмљивања и изнајмљивања.

Највише сам уплашен од времена, покушавања, од овог круга... Да... Од круга сам уморан.

ЧАСНИ НАРОДНИ ИЗАБРАНИК

– Ја нећу ништа добро да урадим за вас, него ћу увек правити добро само за себе и за свој џеп. И зато, немојте гласати за мене на изборима! – викао сам на митинзима и зборовима бирача, а они, бирачи су се смејали и довикивали су ми:

– Овакве лажи до сада још нам нико није гово-рио у предизборним кампањама!

Разумео сам људе. На свим досадашњим изборима кандидати су им сервирали свакојаке лажи, па су људи навикли: да им се једно обећа, а друго испуњава. Зато су били убеђени да ће им се и овога пута десити исто.

– Али, људи, ја вам говорим истину, не лажем. Ако мене изаберете, ја нећу ништа добро да урадим за вас, него ћу увек радити добро само за себе и за свој џеп. Ја вам нећу испунити ни једно обећање, осим једно: ово што сам вам рекао, да нећу ништа добро да урадим за вас, него да ћу увек радити добро само за себе и за свој џеп.

Но, народ као народ. Остао је неразуман.

Избори су се завршили. И, знате шта се десило?

Изабрали су ме, и то још у првом кругу.

Шта могу народу!?! Нисам му ја крив што ме је изабрао!

Почео сам да радим и то од јутра до сутра. Морао сам да испуним своје једино обећање.

УДЕС КАМЕНА

Камен бео као свежа кост у подножју небодерне планине. Тик, уз дивокозју усамљену стазу беласа се на јутарњем сејачу новог, безименог дана. У патинастом сивилу околних камених громада – као врх чиоде, не-приметан, мален привући ће поглед неког усамљеног ловца на рожнате трофеје, ил' пастира што неуморно путује данима, годинама за благом по падинама и врлетима кроз шуме и јаруге безимених планина. Камен бео што одроњен са врха на превој је доспео пре ко зна колико зима. И остао на њему док баш ових дана не проскакута дивљи, сивопатни зец, те у брзом грчу не закачи га срећоносном шапом својом зечијом. И камен бео полете опет, за стотине метара к мајци земљи. Постаде јој ближи и прилепи се уз одјек мален, туп, уз грумен судјени му да постане за година наредних безбројано безбедно уточиште камене судбине. Камен бео постојано пропати. Хиљадама ноћи сакупљаше сјај месеца сребрњака, одсјај звезда безизмерних. Хиљадама дана упијаше зраке дукатнога сунца. Умиваше га понекад топле, понекад зимогрозне кише. Хладише га ветрови, са далеког севера снегови покриваше. И све те милости и силе најмоћнијег Бога – Створитељке природе не одронише га са високог трона – превоја божанске планине. Ал' једна зечија шапа – мека и маленоблага отисну га за вечна времена са далекопуцајућег видика падине. И камен бео сад заувек, док нови вулкани не прокуљају из земаљске утробе, остаће на дну јаруге безимене планине...

Камен бео исприча свој удес. Ако камен не памти дане из времена давно прошлог, ко вам сада исприча ову причу, верујући у камену судбину?

Камен се повери песнику. Песник камен опева као да певаше о себи. Њих двојица – камен и песник тако су слични. Камен поверова песнику да ће живети вечно кроз песму! Песник поверова камену да ће његова песма као камен бити вечна! Нека им је добра срећа!

Нека им је дуга вера!

ЛЕТЕЊЕ МАНАСТИРА

Пива.

Градња хидроцентралне Мратиње. Све време док су подизали брану, ја сам био у Канади.

Када сам дошао, од својих комшија сам сазнао причу која је на мене деловала изузетно узбудљиво.

Пре него што су почели градњу бране Мратиње, једне ноћи манастир Пива је добио крила и прелетео око километар, са места где је био. Да би се светиња спасила од потапања, свим свецима на зидовима су израсла крила, и тако су подигли манастир и пренели га на удаљеност око километар узбрдо, до једног равног места где је сада.

У манастиру је било све како сам запамтио из младих дана када ме је баба, очева мајка, доводила на службу и да запалимо свеће за мртве и живе.

НЕЋЕ МОЋИ

Е, мислили сте без мене! Неће моћи! Ако сам се сакрио, то не значи да ме нема и да се нећу вратити. Остала је иста мета, исто растојање. Све је исто. И ја сам. Само мало старији, мало нагетији на једну страну, али још пролази.

Истина да сам расплунут, али саберем некако сам себе, па се квадрирам и раставим на просте факторе и све тако и све унедоглед. То је исто када се клупко намотава и никако да се намота, као пјесма коју је неко укључио да се стално понавља.

Али, ево ме, опет се вратим и опет ћу отићи, али се опет и опет изнова враћати. То је то. Живот. Сви смо такви. Суров, суров живот. Шта би! Живјет се мора!

Дарко Бурмуџија

ШТРАЈК У КУЛТУРИ И НЕКУЛТУРНО ИЗБАЦИВАЊЕ ШТРАЈКАЧА

У мрачном ходнику, стајао је, кривећи главу као да посматра страх, који му је прожимао ноге и стезао мишиће, па је дубоким гласом покушао утешити своју зебњу и поигравање срца. Бићу иза стуба, на крају ходника, ви закључајте врата када их избаце! И корак је исцртавао покрете нејасних мисли, које нису могле остати само његове, мисли које су се претвориле у аждају, која је гутала сваки покушај разумности. Вика и псовке, бучно трчање преко дрвеног пода, није личило на позориште, мада је представа почела и одигравала се пред мојим очима, на позорници. Улоге су подељене према политичким проценама, а редитељ без искуства газио је машту без срама, прихватајући посао без изгледа на успех, прихватајући стварност изван бајке, огољену у свом бесу и лажи. Избацили су их у четири корака, без увода и заплета, без поуке, на мишиће су изнели цео комад, а онда су избацили и себе и истину и уметност. А у мрачном ходнику, изашао је иза стуба, кривећи главу, као да посматра, као да очекује аплауз, а добио је само закључана врата.

ДУБОКО УСАМЉЕН ЧОВЕК

Дубоко усамљен човек некада је имао жену. Жена није била добра. Можда обоје нису били добри. Имали су два сина.

Пио је одувек, викао на жену, подизао руку.

Отуђио се од света и своју усамљеност још више продубио. Сазидао је кућу ван града, обрађивао башту, гајио живину. Једног дана је и то отерао псовком јер није знао шта ће са собом, како да утоли жеђ да буде човек од користи.

Да ли због дубоке усамљености или великог незадовољства његово срце се разболело. Можда је срце желело више а добијало мање? Могуће да је само његово срце знало колико су сви грешили око дубоко усамљеног човека.

Можда срце није умело да се изрази, није разумело, па је туговало. Његово није никада схватило зашто синове тера од себе и да ли су знали да након тога тоне толико дубоко да се дави, он, капетан брода? И осећало је да се усамљеност може прегазити само када су му синови били ту.

Памтио је дане када би га синови посећивали уз наду да се размаци између посета смање. Радовао им се, стало му је до њих, толико ваљда мора да су знали. И никако није схватао откуда те свађе и псовке које их раздвајају.

А није било увек тако. Памтио је себе како се смеје, шали, пева. Помућеног вида питао је чашицу ракије: Где све то нестаде? Како сам постао дубоко усамљен? Ко ме је оваквим направио?

Временом дани између синовљевих посета престали су да се броје.

Једном, када их је очекивао да дођу, жеља да седамдесет шестогодишњи старац буде од користи натера га да изађе у башту. Синови би увек зановетали да срчани болесник не треба да ради.

Бол је прострујала кроз леву руку. Покушај да се извије само је помогао да склизне уз глатку кору дрвета. Гледао је у отворену капију.

Треба да дођу, опсовао је дубоко усамљени човек и псовка беше последња ствар коју је чуо у својој глави.

НИСИ, БРАТЕ, ЗА НАРОД

Сакупе се људи, тако, па причају. Свако има своју причу. Свако мисли: његова је права, не би нам било добро да нам је не каже. Па је понови више пута, да се упамти. Ко нема шта да каже, он виче, онда се то ништа далеко чује. Не почињи причу ако није страшна или смешна. Важно је рећи нешто што нико није ни чуо ни видео. Био си, ето, присутан на ратишту кад је човек изгубио три ноге. Посумња ли неко, наведи сведоке, закунни се (немој у децу). Досоли колико хоћеш, али пази: Ако ти прича није смешна или тужна, онда те ућуткају.

Ниси, брате, за народ ако не знаш да је неко млад умро, да је неко нечију жену повалио, ко је коме, коцем, ребра наместио, ако не знаш, далеко било, ко има рак, ко је ћерку силовао или, још боље, сина. Бар да знаш да је неко пијан децу погазио. Или да је неко пао са тавана па се сви покидали од смеха.

Можеш и доктор да будеш, не вреди ти ништа. Види се, ништа не читаш. Ниси, бре, информисан. У ствари, да си неки човек, знао би нешто. Ниси, брате, за народ. А кад ниси за народ, јебем ли га, за шта си. Боље ћути.

Невенка Виџковић Милојевић

КРУГ...

Некада је Синиша звани Слинца по цео час сецкао папириће...

Читава хрпа испред њега.

Питала га учитељица:

„Шта то радиш, Синиша?“

„Смирујем живце.“

Понављао је Синиша два пута разред.

Сада је у Немачкој, има станове у вароши и вози најновији тип мерце.

Провозао нас једном, један круг.

Пазио да га не испрљамо...

А ја сам завршила светску књижевност и радим у фабрици којој прети стечај.

Живим у ћалетовом стану.

И сецкам картоне, старе новогодишње календаре...

Гомила папирића испред мене за писање.

Сетих се Синише.

Сецкам и смирујем живце.

Мислим: Ко зна, можда и мене стрефи неки круг...

КОЗИНА

Лутао је ноћима по околним селима и плашио воденичаре и окаснеле путнике. Заурлао би испред најгушће букове шуме и грубим гласом дозивао умрлог стрица. Бркати ковачевачки сељак као од брега одваљен, звани Козина, снажним ручердама срушио је о Светом Илији, пред зору, склепану кусадачку ћуприју од брвана.

Цео дан би преспавао на клечаној поњави, у хладу разгранате јабуке, између куће покривене ћерамидом и ониске качаре са сламнатим кровом. Уочи заласка Сунца отварао би очи и пред собом угледао сићушну супругу Даринку. Скрушена женица, изнемогла од тешког наполичарског рада, пружала му је котарчицу са сланином, сиром и пројом. Обедовао је ћутећи и зурио у планину Космај.

Доста касније, дан пре Ђурђица, отишао је у суседно Јагњило да набави славско вино. Отада му се изгубио сваки траг. Даринка је цвилела и запомагала за њим, док су јој комшије причале да је виђен на вашару у Паланци.

Железничари Сава Дикин и Драга Ледин препознаше га у возу близу Раље. У углу хладног купеа, припијен уз једру сељанку, натезао је велики ракијски балон.

БАКА

Средњих година, ниска, пуначка.

„Да се разјаснимо...“, – каже. „Ел ће ово дете у школу, ел неће. Све његово друштво у школу, а оно? Виш и лекар реко да може“.

Спремност да се нешто ту појасни и разјасни, што се ње тиче, расплињује се као мехур сапунице. С друге стране о школовању детета нема ни говора. Бар за сада. Ни генерацијски нити према способностима.

„У онакав дом не може де је било. Сам у школу може. Специалну за њу. Ја не могу више овако да је чувам. Не могу. Ја имам и друге обавезе, нисам дете.“ – док говори, мења тон, расположење, гестикулацију.

Кажем по ко зна који пут. „Знаш да не може. Школа евентуално долази у обзир наредне године. Пре тога мора на поновни лекарски преглед за школу“, – стишавам је и истовремено кажем: „Ако не можеш да је чуваш, дете има мајку па ћемо је предати њој“.

Плане намах: „Она да чува дете? Она? Па и сам знаш да је она шунтава. Дете све на њу.“, – смири се усред реченице. Настави о својима „Дете, фала богу, није на моју фамилију. Моји су здрави и нормални“ – раскрави се и поче да се смеје.

„Знаш, удала се у Ћ. за неког старца. Циганина. Он отац може да ју бидне. И знаш шта ради. Узме телефон у руке и именик и све по списку. Зове и које зна и које не зна. Кажу, комшике сам дефилију на кафу... Кува будала целом свету. А онај старац плаћа. И нек плаћа кад је будала и оће младу жену.“ Почне још више да се

смеје. „А знаш, и венчана му жена ту у авлију. Па кад се посвађаји и побију... Ки...“

„А ово дете“, – прекине мисао. Лице се намршти. „Да знаш да је у дом де је била не дам... Не може. Сем у школу“, – заћути најпре па продужи. „Ја морам да радим. Шта ме брига и за дете. Ћу да га вежем с ланац за дрво па нек седи у авлију. Ја с њим не знам шта да радим“.

Резигнирано ће на крају „Не може виш овако...“

Јелица Влаовић

ОЧИ ЧОРНИЈЕ...

Хоће ли се ико, икад више, загледати у моје црне
очи, као некад давно ти?

АНЂЕОСКА ЗАВИСТ

Са врха највише зграде у једном делу Белог града, посматрам излазак сунца. И признајем, са помало стида, али без кајања, вирим кроз прозоре станова оближњих зграда. У одразу стакла видим своја бела, анђеоска крила како се шире и скупљају. Беба у наручју уснуле мајке. Две комшинице у позним годинама седе за столом и испијају кафу. Сликара у малом атељеу за штафелајом. Заљубљени пар у загрљају, испод покривача. Посматрам и улицу. Двоје другара иду ка школи, газећи баре. Девојка и њен пас шетају поред Дунава. И дуга. Киша. Крошње дрвећа и песма птица. Пољубац. Боса стопала. Као што рече један мој пријатељ анђео, шта бих сада све дао да могу да мрдам прстима на ногама, да сам жив и докон.

КОСМИЧКО ЈАЈЕ

Човек у блиставом комбинезону устао је из свог седишта у командној соби свемирског брода и обема рукама почео да шара по знацима од светлости који су га окруживали. Брзим покретом руке дотакао је знак црвене боје и зид пред њим замењен је приказом који се одигравао вани.

Искра, у бескрајној тами. Гледао је како се пали мало жуто сунце. Његовом моћном броду није био проблем да скупи и сабије сав тај хелијум и онда да покрене фузиону реакцију дубоко у срцу гасног облака.

Одлучио је да је доста урадио првог дана.

Други дан живота новог сунца, помислио је. Светлосни знаци су опет заиграли око човека у комбинезону. Напољу су око сунца сад већ биле планете. Закони физике и хемије лепо су се повиновали моћним невидљивим зрацима који су долазили са свемирског брода.

У данима који су уследили око сунца се почео окретати читав сунчев систем у свој својој сложености, а на озареном лицу човека у блиставом комбинезону оцртавала се неизмерна срећа.

Шестог дана се из великог свемирског брода издвојила једна мања летелица, налик јајету, па се упутила према посебно одабраној планети која је окруживала младо жуто сунце.

Космичко јаје полако је пловило кроз облаке. Унутра је седео човек у комбинезону. Гледао је кроз прозирне зидове који су га окруживали и дивио се лепоти. Пратећи његове мисли, мала летелица се спустила ниже и из копна се промолила планина. Брегови су се

заталасали. Даље, изнад океана, вода се узбуркала па умирила након што је примила споре живота.

Седмог дана пожелео је да се одмори. У командној соби свог свемирског брода сео је у седиште и заспао.

Пробудио се у кревету. Крај њега, његова жена. Опет је сањао. Почео је да се спрема за посао.

ШТА ДА РАДИМ?

Ја сам Иво Андрић. Избјеглица из Босне.

Мој велики проблем је што у изузетно стресним ситуацијама увијек изаберем најгоре рјешење. Страх ми блокира разум и логично расуђивање, шта ли. То се десило и у овом посљедњем рату у Босни. Умјесто да из Босне бјежим према Западу ја сам запуцао према Истоку и нисам стигао даље од Србије.

До сада сам се некако сналазио да бих преживио. Радим што раде и сви остали. Сви шверцују бензин и цигарете. Шверцујем и ја. Сви дилују девизе. Дилујем и ја. И све тако редом...

И сада кад су сви почели да пишу књиге, напишем и ја једну. Роман. Говори о османлијској владавини у овим нашим крајевима. Како је један наш дјечак, кога су јањичари отели и одвели у Турску, постао велики везир Мехмед паша Соколовић и како је изградио велики мост на дивљој Дрини као своју задужбину и поклон родном крају. Роману сам дао назив „На Дрини ћуприја“.

Већина издавача ми ништа није одговорила. Немају основно кућно васпитање да кад те човјек нешто пита, да му на то одговориш. Они што су ме удостојили одговором су ми рекли да се сада појављују неки нови погледи на дио наше историје који је обухваћен мојим романом. Тако је бачено ново свјетло и на *лик и дело* Мехмед паше Соколовића и дошло се до поузданих сазнања да он није отет и насилно одведен у Турску него да је, заједно са родитељима, љетовао у Кушадасију и просто се заљубио у Турску, њено море, њене људе,

обичаје и културу. Зато је и одлучио да упише прво нижу, а онда и вишу војну школу... Све остало се зна.

Кад сам то чуо, потпуно сам дигао руке и од романа и од његовог штампања.

Али ђаво не спава. Мој роман је некако доспио до руку људи из једне овдашње телевизијске куће са националном фреквенцијом. Одмах су ме пријатељски посаветовали да се манем књижевности и сличних будалаштина. „Коме то треба? Ко данас још нашто чита осим новина, а и њих читају преко нета...“ И све тако... А онда су изашли са конкретним приједлогом. Да за њих напишем тв серију „турску, а нашу“ пошто виде „да владам том материјом па је штета то не искористити“.

Шокирао сам се! Шокирао!

А пошто сам већ на почетку рекао да се баш најбоље на сналазим у шокантним ситуацијама, ево, сад нисам паметан шта да радим.

ЦАРСТВО РЕЧИ

Постоји једна соба, неко би рекао загушљиви собичак без прозора, али то ће само слепац рећи који не види богатство које се у тој одаји скрива.

Наиме, соба је сачињена од књига и свака књига су врата у нови свет. У сваком од тих светова постоји иста таква соба са књигама чинећи тако бесконачан низ светова сачињених од речи.

Свако има право уласка у то царство речи, али мора бити свестан ризика, зато што се из њега тешко излази. Речи, та дивна и дивља створења, оштрије су од бритве а снажније од мача и поседују велику моћ. Могу да те заробе и држе заточеног годинама, да те држе будног ноћима и заводе те својим чарима вукући у свој свет све дубље и дубље, све док сасвим не изгубиш појам о времену и сваку везу са спољним светом.

Посебно морају бити пажљиви они који поседују моћ речи. Ниједна моћ не долази без одговорности и мора се користити мудро. Зато и постоје чувари речи, они који их скупљају, чувају у књигама, а књиге у собама, за све оне који су довољно храбри ући у бесконачно царство речи.

ТРЕБА ТО И НА СВЕЧАРЕ ДОВЕСТИ

Седим у фризерском салону. Шиша ме моја фризерка Ката, код које идем годинама. Причалица је, али добра фризерка па је не мењам. Препуштам се својим мислима. Док маказе певуцкајући полако путују око моје главе, слушам музику, која је код Кате увек тиха, лепа, лагана. Одједном чујем њен утишан глас:

– Знате, је л’ те, да се прошлог месеца удала Софијина ћерка?

– Да, чула сам. – одговарам сањиво.

– А, јесте л’ видели зета кад су прошлог викенда били у посети? – наставља Ката с питањима.

– Нисам видела никога од њих!

Одговарам скоро мрзовољно, хтела бих да прекинем причу и опет се препустим малопређашњем миру, али не да Ката и пригушеним гласом опет се оглашава.

Тако ружног младог човека не знам да сам икад видела. Да боли кол’ко је ружан, плак’о би.

Духовито, али не баш лепо, па покушавам да јој објасним како физичка лепота није важна, већ она унутрашња, коју не можемо одмах да уочимо и препознамо. Причам ја, причам, гледа ме Ката, кратко ћути, као да јој баш и није јасно о чему ја то говорим. Видим да је већ, изгледа, изнервирана мојом причом, па подижући мало тон, поставља питање, а онда одмах на њега и одговара:

– Та, како није важна лепота? Јееесте, важна је! Драга моја, треба то и на свечаре довести!

Сада ја остајем без коментара и Кати ништа више не објашњавам. Аргумент као њен, заиста немам.

ОГЛЕДАЛО

Ја сам био огледало, као и сви људи. Ја сам био сам и чекао сам да се неко у пролазу заустави испред мене. Чекао сам да неко дође и да се тражи у мени. Ја сам био равна површина која чека туђу боју и облик да стане испред мене, да бих узео његов поглед и претворио га у свој.

Ја сам био огледало и могао сам да будем све. У обичним животима, био сам одраз свакодневних предмета, празних зидова, и осталих глупости. У другим животима, хватао сам сунчеве зраке, и свјетлост би постајала мој одраз. Могао сам да будем било шта.

Највише сам волио да будем човјек. Колико сам само жељно чекао да испред мене стане неко са душом, и да онда и ја оживим. Чекао сам усне које се осмјехују само мени. Чекао сам очи. Неуморно би се помјерале лијево-десно чекајући да се ја уморим од понављања покрета. Али ја сам знао да сам могао да се бесконачно дуго претварам у њих. Ја сам био срећан јер сам напокон имао лик. Од среће се не може уморити, зар не? Али ти упорни људи нису знали да се душе ломе о огледала...

Ти проклети људи.

Ти глупи људи су тражили себе у мени, све док се не би изгубили. Зар нису знали да су огледала надживјела људе?

Ја сам их ипак волио, јер сам био срећан кад би они стајали испред мене. Осјећао сам као да то што су они ту са мном, испред мене, даје смисао томе што ја постојим. Ја сам волио људе. Ја сам им био захвалан, и

нисам хтио као сва огледала да узмем њихове таште и престашене погледе само за себе. Ја сам хтио да их поштедим лудила. Да им вратим мир који су изгубили када смо се појавили ми што им крадемо ликове. Да опет науче да гледају у себе без мене.

Ја сам био огледало које је једном одлучило да више нема одраз. Једном сам одлучио да престанем да узимам туђе боје и облике. Одлучио сам, нека немам више одраз. Нека се више нико и ништа не огледа у мени.

Ја сам одлучио да више не будем ништа, иако сам могао да будем све.

Ја сам био огледало које је престало да чека.

Данијела Вучевић

ЛЕПОТА ЖИВОТА

– Хајде да се играмо лепоте живота – рече срце мозгу.

– Како се то игра? – упита га мозак.

– Лако. – рече срце – и настави. – Ја те загрлим, а ти онда пошаљеш свест на спавање, а пробудиш подсвест и соларни плексус (*plexus solaris*) у трбуху. Тако, желудац почне да задовољно вари живот, док соларни плексус пун самопоуздања раскошно обасјава Млечни пут.

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ ПОНУЂЕНИХ ИСКУСТАВА

Бити између четири зида и имати разна искуства, онолико колико теби као одраслој особи треба и следује, није могуће, кажу искуснији и отворенији од мене. Да ли баш? Једно је сигурно, не можеш истовремено бити на два мјеста, бар не у цјелости; једно је бити крајње експониран и пружати информације о себи, истовремено их сакупљајући међу свијетом и другим људима, а друго је бити окренут том свијету књига и себи, бавити се интроспекцијом, и опет стицати бескрајну разноликост искустава. Да, знам, из књига се искуство не учи, књиге и писаније упућују на мноштво, препоручују и указују а твоје је да прихватиш или не, запамтиш или брзо заборавиш усљед великог мноштва информације које не можеш све да апсорбујеш. Изван себе, напољу међу другим људима и са њима, међу догађајима који те закупљавају и самим тим и личним доживљајима којима си изложен свако мало, унеколико је другачије; твоје искуство се урезује директно у тебе, твој мозак, осјећаји и тијело просто вибрирају не од теорије коју си покупио, што свјесно – што несвјесно, упијајући и памтећи, колико од праксе која оставља што шавове као незацијељене ране и ожиљке, видљиве – невидљиве, што смијернице које упућују на даље и још, али и опомиње којим путевима се више не може или не смије, јер садашње познавање и природе и друштва тако упућује, свједочи да није лако, да је опасно... и ко зна шта још, лампица се пали на слично или исто, једном поједена змија не значи да треба и гуштера. И тако, бити затворен, или слободно изаћи ван, на вама је избор, а искуства се сама

лијепе, долијећу и биљеже у невидљиве биљежнице као својеврсна успомена или сјећање. Постајемо мудрији и зрелији од тога; свакако, ако смијемо и знамо прихватити оно што нам следује у и кроз понављање старих грешака, намјера или сретно поклоњених дарова, зависи шта нам западне, тако ћемо отворено и прихватити, али и пренијети на друге, уколико су заинтересовани, а нису увијек. Јер, лоша искуства се одбијају и од нас самих, да их заборавимо негдје сакривене дубоко у себи, за недајбоже се извлаче и свједоче, на примјер, о лошем владању собом, чувају нас, али не засигурно ако смо несигурни и наивни да улијећемо у исте лоше тренутке; исто тако се нерадо слушају од других а камоли прате као важно лоше искуство које ће да их, ето, чува да не доживе исто – једноставније је рећи не желим да слушам о ружним стварима, кваре расположење и оптерећују наново слушани и слушани без смисла и сврхе, мудријим ме неће учинити. Лијепа искуства се памте и тјерају да се понове, та лијепа путовања кроз разне дестинације какво је вријеме, мјесто па и добар човјек... пуни скровитог блага, мелем ријечи и знакова који упућују само на добро; а да ли је то могуће, знаћеш кад пробаш. Пробај и просвијетли се, каже свако искуство, па и оно не тако добро. Са искуствима у торбаку се мијењамо и растемо, а с њима и наша зрелост за нови тренутак који нас чека да нам се да. Ти си моје вјечно добро и мање добро, али искуство.

Скупљам биљежнице понуђених искустава
која нису само то већ и изгубљена понекад

АУТОЦЕСТА ЖИВОТА

Сви се ми питамо што је то заправо ЖИВОТ и који је његов смисао. Креатор живота је наш предраги СТВОРИТЕЉ који је из ЛЈУБАВИ створио цијели СВИЈЕТ. Свијет је материјалан и нематеријалан, користољубив и некористољубив. Около нас су многи други људи, биљке и животиње, мора и океани, ријеке и језера, планине и шуме, небо и сунце, мјесец и звијезде. Живот се састоји од многих ПРИЧА. Неке приче имају свој почетак и крај, неке приче никада не завршавају, а неке приче некада нити не започну. Све су приче испреплетене као нити у пауковој мрежи. Свака прича тражи трачак свјетлости како би дошла до СРЦА својих читаатеља. Приче вапе за ДУШАМА људи у којима ће живјети. Када ми људи заборавимо на приче оне привидно нестају, али заправо лебде негдје у зраку и чекају на нас. Приче се састоје од ДОГАЂАЈА. Догађаји чине лице, срце и душу сваке приче. Сви су догађаји као СЛИКЕ у нашој машти, а путују бескрајном АУТОЦЕСТОМ која се удаљава свјетлосном брзином у непознато, из једнога свијета у други, из једне димензије у другу. Те су слике све, а све је опет ништа. Диљем свијета постоје ШУПЉИНЕ, а творе их људска злоба, мржња, неправда, ратови. Због свих тих шупљина СВЈЕТЛОСТ се одбија и тако удаљава од свјетлосног ТУНЕЛА. Живот путује од најранијих дана па све до данас, од данас па до једног непознатог датума. Тога дана потребно је између свих тих слика ЖИВОТА на крају аутоцесте изабрати ЛЈУБАВ.

БАСНА

Дида је лежа на тросједу, а ја сан сија на двосјед и било ми је досадно, јер дида само гледа дневнике и нису му ништа напети филмови.

– Дида, мени је досадно – река сам ја.

– Играј се – река је дида.

– Ја би да ми причаш о селу.

– Шта ћу ти причат о селу, сад га ђава одња и село и град. Све ти је то дошло на исто. Лудо овде, лудо тамо.

– Причај ми о животињама.

– Оћеш о кокошима? – река је дида.

– Може – река сам ја и намистија се.

– Има сам их дванајст у капуњеру, а у другу пивца. Њега моран увик са стране, јер кокоше неће несу и почну се чепушат међу собон. Женско је то. Вражје. Да их пивац повремено не смири, не би има врагу користи од њих.

– Како их смири?

– Пустим га к њима, па их добро згази.

– Дида, он је још мален за такве приче – виче мама из кухиње.

– Живот је то, невеста моја – говори дида.

– Ја би тија да причаш како се животиње причају између себе.

– Не знам ти ја те градске глупости. Ко је видија да животиње причају?

– Сад ће теби бака испричат једну – угаси бака пеглу, па сједне крај мене.

– У једној стаји живили коза и магарац. Коза била липа, млада, а магарац ка магарац. Вука терет по цели дан. Говори њему коза, јадан ти си ти и твој живот. Види мене ка краљица. Ујутро на пашу, поподне ми донесу брстит гране, али само оне шта волим, а кад сам окотила, и мекиње ми носили. Не разумиш ти ништа, говори њој магарац. За који дан ће ти заклат и испећ козлиће. Кад више не буде од тебе користи, и тебе ће заклат, па те осушит и прико зиме јест ка каштрадину. Коза се замисли и буде јој тешко, али промисли како увик има од зла горе, па рече магарцу, тебе неће нити појест, јер не вридиш ни за шта осим за вућ терет. Шта кад више не будеш мога вућ? Вридит ћу ја нима и послѣ, говори магарац. Дават ће мени газда храну док сам жив и док му могу производит гној.

Ана Грам

ПАЗИТЕ НА СВОЈЕ СЕНКЕ

Те ноћи случајно су се среле две сенке. Сенка Локна са влажним увојцима и облим уснама је изгледала помало крхко. Сенка Шешир је био некако четвртаст и имао је шешир меког обода.

Лежали су на снегу и тихо се посматрали. Онда је Шешир загрлио Локну и пољубио је нежно. Спојили су се и потпуно стопили. Дрхтали су једно у другом док је улично светло трептало под ројем пахуља.

Дошао је трамвај број седам и притиснуо их татмом. Нагло истргнут из загрљаја Шешир је нестао. Локна је остала утиснута у белину. Без наде да ће га поново срести, Локна је устукнула, ударила о зид и сломила се.

СВАЂА

Свађали смо се се стално. Свађали и када треба и кад не треба, у кући и дворишту и понедељком и средом... А недељом тек је било свечаних празничних свађа. Свађали смо се гласно и тихо, свађали са разлогом и без разлога, свађали се када су деца ту и када нису. Свађали би се када бих дошао раније с посла јер ручак још није готов а свађали би се и када бих дошао касније, јер се ручак охладио. Свађали смо се пре одласка у куповину зато што је направљен подугачак списак а после се свађали при повратку из куповине јер је пуно пара потрошено и на оно што није на списку. Били смо мајстори у свађању. Тридесет година смо активно пекли свађалачки занат тако да смо га довели скоро до савршенства. Нисмо се само свађали када нисмо заједно и једва смо чекали да будемо скупа па започнемо нашу игру свађалицу у којој нико није био победник а свако би од нас мислио да је он баш победио. А нико од нас двоје никада не би признао да је он губитник. А били смо то обоје. Свађали смо се на све начине, културно, некултурно, вулгарно, заједљиво, подсмешљиво, провокативно, простачки... а често интеллигентно и фино као и да није свађа у питању. Свађа је била наш стил живљења, препознатљив. Комшилуку нарочито. Ми смо толико усавршили наш занат да смо се могли свађати и ћутећи. Погледи су нам се свађали када би се сусрели. Руке би се свађале када би се дотакле. Мисли су нам се свађале када би уста заболела. Били смо најбоље свађалице на свету као што је Ноле у тенису. Ми смо били у дублу.

Да смо остали заједно, вероватно бисмо усавршили наш свађалачки занат да бисмо се могли свађати и на даљину, телепатијом, бежично... Што ни Тесли не би пало на памет. Можда је штета што нисмо остали још мало заједно да то усавршимо јер сада бисмо се могли и даље свађати, макар понекад, макар у жељи, макар недељом или благоданом. Сада смо ускраћени за наше велико задовољство које се звало СВАЂА.

Коме сада прија ова тишина? Из облака уместо плјуска кише пада тишина, када севају муње, грми тишина, птице певачице на грани ћуте а даљинском ТВ-а заглављено је „mute“, радио више музиком не свира, кошава више не фијуче, миш залепљен на лепку не цијуче, у дворишту не лаје куче... Ништа више није звучно као јуче. И како сада живети са толиком тишином. Чему онда уши? Чему онда језик? Ћутање је горе од свађе. Свађу можеш прекинути а ћутање не можеш. Свађу можеш наставити сутра, а ћутање је непрекидно. Свађу можеш спречити, а ћутање не можеш. Са свађом смо живели, а не са ћутањем.

Требало је да останеш још само да усавршимо то проклето бежично даљинско свађање.

Онда би ми било свеједно где си. Онда би ти било свеједно где сам. Свађа би нас спајала, живела.

Овако, умрла је изненада, на пречац, затекла нас је неспремне. Да ли смо и мо онда још живи? Нисам сигуран...

П. С. Чувајте своју свађу, негујте своју свађу, не запостављајте је... нека траје, траје, траје...

Јер тишина ће вам свакако доћи, незвана, једног дана... Пре или касније. Свима дође.

ТУЂЕ ПЕРЈЕ

Крај у коме има пуно радника у иностранству. Децу оставили код бабе и деде. Љубав коју им нису могли да пруже, док су деца одрастала, покушавају да купе скупим поклонима и новцем за трошак. Деде и бабе угађају им на све начине само да не остану сами. Ти млади одрастају у раскоши за коју нису ни криви ни дужни и замишљају да је њихова заслуга што су много бољи од деце која то немају, а у то их старији стално убеђују.

Скупоцена кола, одела, кафићи, бесциљна лутања по околини, разбацавање новцем. Момци и девојке се лепе за један или више провода, не питајући ко су и шта су. Њима школа не треба. Ако и иду у њу, већина жели да покаже како су супериорни, чак и изнад професора, да су они марка а њихови васпитачи никоговићи и сиротиња. Чак се и љуте ако неће да узму новац за добру оцену, они су лоши људи. Прави су васпитачи они који са њима тргују са оценама. Немају меру нити представу где им је место. За њих су глупаци они што вредно уче и раде.

За неверовати је човеку здравог разума колико се деформишу у схватањима да су они ти који треба да се слушају, да буду узор, да их други следе. Упорно настоје: да покажу да су оно што нису, и што би желели да буду, или ако то може да се купи. Могу да се сретну комичне сцене. Мајка са ћеркицом старом око четири године у центру града. Дете незадовољно нечим хистерично плаче, скаче, трчи у круг. Мајка пуна себе и свог умишљеног господства: Плис Елизабет. Кам ту ми.

Ова тера своје и почиње да се ваља по тротоару. Мајка заборави на самозвану финоћу и одједном поста оно што јесте: Море, дижи се, краво једна, да не скинем овај каиш. Дете се мало уозбиљи: Ти си већа крава од мене. Ђубре једно, ћеш да видиш кад те кажем код бабе. И тата једва чека да му јавим...

Представа се заврши а окупљени народ се разиђе са чудним осмесима.

СЛУХИСТ

У Кнез Михајловој, испред Академије сретох земљака Самарцију.

– Ће си кренуо?

– Идем на изложбу. Оћеш ли са мном?

– Не, богами, а не бих ни теби саветова. Ако данас ућеш на изложбу, сутра ћеш у оперу. То је заразно!

Рече, и оде.

Нисам га послушао.

Није прошло ни недељу дана, стварно сам се нашао, не својом вољом на концерту озбиљне музике на Коларцу. Слушао сам гудачки квартет и није ме срамота да признам – допало ми се!

Причам мојима код куће, а унука Мара се шали на мој рачун: деда се навукао на класику!

И стварно, опет стицајем околности, купио сам карту за виолински концерт Стефана Миленковића. Признајем, пресудно је било што је Стефан Херцеговац.

Да будем искрен, ја више волим народну музику, али сам заволео и виолину.

Због Стефана.

Од народних песама, највише волим епске. (Код нас Херцеговаца и лирске песме су епске!)

Једанпут у кафани питали су ме шта бих волео да чујем?

Свирајте, ако знате „Почетак буне на дахије“ или „Погибија попа Мила Јововића“.

Наравно, нису знали!

А мени је у ушима треперила виолина Стефана Миленковића и био сам поносан што га имамо. Али, онако у себи, жалим што се определио за виолину.

Људи моји, замислите, какав би то гуслар био!?

Али, мајка је хтела друкчије.

МАЈМУНСКА ПОСЛА

Нећу вам досађивати како је неки чика са брадом створио свет за шест дана, док се седмог одмарао, прескочићу све то што већ знате и почећу од онога што вам је мање познато. Од мајмуна.

Оно тамо је брдо. Брдо је, јер је брдовито. Ту, испод тог брда се одвијало све ово што ћу вам испричати.

Баш ту, подно тог брда је настао и свет какав данас познајемо, пространа земља коју мајмуни изабраше за своју постојбину. Најпре копаше рукама и ногама по земљи, не би ли нашли неког црва или глисту за јело, а потом би се завлачили у срушена дебла или какве пећине, како би се склонили од кише и опаснијих звери него што су они сами.

Мало, по мало, еволуција је текла као слина из уста тих мајмуна када би видели неку добру мајмуницу. Заправо, то је и било потребно како би та врста подно брда опстала. Постепено та мајмунска врста, из генерације у генерацију расла је и развијала се. Кад увидеше да се око њих окупљају и бројне звери које су желеле да их се реше, мајмуни из једног громом запаљеног дрвета пренесоше ватру. Почеше да кувају и пеку себи храну. Удружише се у, најпре мање, а затим и веће заједнице и живеше срећно. Али, само донекле.

Нагрнуше једнога дана и друге врсте мајмуна и почеше истребљивати ове мајмуне испод брда. Ипак, ови мајмуни успеше да победе оне мајмуне, па се после тога договорише својим мајмунским језиком да се удруже и створе заједничку територију. Тако и би. После неког времена почеше да отварају фабрике, школе,

факултете, болнице... Створише чак и политичку странку. И све би то лепо функционисало да се не побунише неки мајмуни из врха и почеше свађати и спремати на борбу.

И би борба. И удари мајмун на мајмуна, брат на брата и опет се заједничка територија растури на мање територије, ту под оним брдом. А то ту је брдо, рекли смо већ, зато што је терен брдовит. Затворише се фабрике, многи мајмуни остадоше без посла, количина новца се смањила, али се повећао број политичких странака. На свакој сада подељеној територији беше један главни, велики мајмун које је већина обичних, малих мајмуна волела и због којих је ратовала. Ипак, од тих борби не беше ништа ни за једног мањег мајмуна, осим смрти, бола и патње. Велики мајмуни су уживали у власти, окружени својим мајмунчићима који су их служили и који ће их једнога дана наследити.

Ипак, остале звери из шуме се нису слагале са тиме, па потплатише оне мале, јадне, сиромашне мајмуне, те срушише великог мајмуна са територије подно оног брда. А брдо значи, зато што је то ту, брдовито, већ смо рекли. И паде велики мајмун и дођоше други мајмуни са још црвенијим и већим задњицама од ових претходних и почеше да модернизују ту територију, продајући све што се могло продати, од камена преко шуме, до образа. Али, шта зна мајмун шта је образ.

Већ наредних година, стаса мајмун који беше уз претходног великог мајмуна и опет постаде део власти и удружи се са оним мајмунима који отераше његовог газду. И тај, некада мали мајмун, полако поче да расте, да дебља и доби исту ону црвену задњицу а и фотелју.

Ипак, једнога дана еволуција скрете на погрешан пут и на дрвету се појави банана.

МОМО

Момчило је угнуо и та вест ме је обузела целу. Одмах сам обула штикле да бих била већа од тога.

Кажу стари да те све стигне, мене ништа не јури, али ме фино поклапа, с времена на време, одозго. Ломи ми врат, обара ме с ногу и вуче ме да легнем.

Лежала сам, ето, баш јуче на паркету због неког другог одласка за који сам мислила да је већ прошао, али као што то обично бива, са собом је повукао сећања на све остале одласке. Да сам тада знала да Момчило више није жив, сигурно бих остала да лежим још неко време. Овако, одлазак мачке схватам трагично колико и губитак њега. Затичем себе како лежим на поду где је мало Момче седело у његовој ципели.

Сви моји момци нестају. Имају Енглези прикладну реч и за то – *eventually*. „У своје време“, „Коначно“... Као – једвачекање, као нешто добро... а баш није. Јер Коначност ме бије у потиљак, долазећи одавно са југа. Онда је неочекивано запуцала с још јужније тачке, као да границе нису довољно велике. Срем се потпуно случајно затекао у средишту руже ветрова. Сада бије са Ближег запада.

Волела бих да сам од ових балканских киша, израсла виша од сваког одласка. Овако станем на штикле, обучем мантил, загаравим очи и мислим о томе сутра.

БЕЛИ БРЕГ

– Хладно је! – привијала се уз друга, придржавајући се дрхтавом руком.

Узалуд је све приписивала хладној јануарској ноћи, танком капутићу и оштром планинском ветру. Помисао да ће проћи поред уклетог места о којем је слушала најстрашније приче, уносила је зебњу у њено још увек детиње срце.

– А да пожуримо? – рекла је тихим гласом и додала – можда ће ме брзо ходање угрејати. Прогутала је последњу реч и на тренутак стегла шаке у песнице, као да сама себи држи палчеве и куражи се да остане прибрана.

– Јел’ знаш да се на овом месту људима некада јављају приказе? Сигурно си чула за Бели брег? – упитао је он немарно.

– Нисам чула ништа о томе – слагала је.

Његово питање следило јој је крв у жилама. Осетила је како јој језа пролази телом и подиже сваку маљу на кожи. Губила је дах, а није смела да успори.

– Мени су одавно причали о човеку који се сам враћао са славе. Била је зима, а он је пролазио овуда, у глуво доба. Баш као и ми сад – настави он.

Мало поћутавши, додаде:

– Одједном, човек зачу музику, трубе, људске гласове. Пред њим се створише сватови. Веселили су се и пили, а песма се орила са свих страна. Побратим га поздравља и позва да им се придружи, пружајући му чутурицу. Човек узме ракију и по обичају, прекрсти се. У тај

мах нестане све, а он се препаде схвативши да је на рубу литице. У руци му беше корњача.

– Не... Ни-сам чу-ла за то – једва изусти она.

Осети слабост у мишићима, а ноге почеше да јој клецају. У тај мах, зачу се музика трубача. Избезумљена од страха, осети изненадну снагу и потрча што је могла брже. Звонило је са свих страна, све јаче и јаче.

– Проклети мобилни! – узвикну друг, покушавајући да промрзлим рукама извуче телефон из унутрашњег џепа. – Опет ми је сестра променила мелодију, само да ме друштво задиркује!

Била је предалеко да би га чула.

Зоран Догеровић

О НЕУСПЕЛИМ ОДЛАСЦИМА ИЗ УГЛА ВЕЧИТОГ ПОНАВЉАЧА И ЊЕГОВЕ РОДБИНЕ

Д. је неколико пута у свом животу био на самрти, али би му се сваки пут испречио неки малер. Једном је тако зазвонио телефон па је у сред припреме за одлазак на онај свет морао да устаје из кревета и некој политичкој странки одговара на предизборну анкету. Други пут се нашао у смрсканим колима. Мајстори су брусилицом резали метал. Док су отварали згужвану лименку, пробудила га је бука из коме. Трећи пут, након операције жучи видео је лице забринутих укућана, па је упитао какво је време напољу. Метеоролози су најавили снег. Д. хтео да се увери да ли је још увек свака пахуљица јединствена у својој лепоти, изашао је из болнице да се прошета. После се више не сећа ситуација у којим је кретао на пут у вечно ловиште. Бог га је сваки пут враћао на поправни. Рођаци су га увек верно пратили. Дочекивали су га са неверицом и разочарењем. Знали су да човек који одлази на онај свет не носи ама баш ништа са собом.

ДОЧЕКУША

Услед ратних дејстава у Хрватској, Стојан је родни град на обали мора заменио малим селом у брдима надомак Бањалуке. Има жену и троје нејачке деце. Сместио се у кући женине родбине. Посла нема, новца тек за насушне потребе. „Живи се како се мора, а не како желиш или како је требало да буде“, знао је рећи. Временом се прилагодио: уместо да управља бродом као што је то некад чинио, чува стадо оваца.

Докон, седећи крај оваца, Стојан се присети детињства: сакривени иза каквог грма, он и друга деца из краја бацали су бусење на малоумног човека, кога су звали Дочекуша.

Увече, Стојан затвори овце и крену да обиђе бабу.

Она стави каву и поче да прича:

– У моје вријеме, код нас у Далмацији, био неки малоуман човјек, а враг ће га знати, можда се претварао, сакривен иза грмља наскакао је на жене. Звао се Дочекуша. Која год жена да се врати од оваца, крава, он је повали иза шмрке.

– Баба, је ли тата твој и дједов? – упита Стојан у шали.

– Јесте мој, али дједов није.

– Како није, баба?

– Није. Њега је направио Дочекуша.

Стојана обли хладан зној, док је непомичан разгочено гледао у бабу.

– Родио ти се отац. Очи ни на ме, ни на дједа, ни на оца мога, ни на његовог, а о матери да и не причам. Водим га кад је имао седам година на причешће у Цр-

кву. Сретнем њега. Мајко моја шта ти је живот. Па он је Дочекушин. Шта би дијете. Тако је како је. Немој ово ником причати. А, лакше ми сад кад сам ти рекла.

Стојан је погледа и истрча из куће. Шта ти је живот!? – бубњало му је у глави док је унезверен трчао према планини.

КРИЛА

Некада давно, прадавно, човјек имађаше крила. Била су огромна, израсла на његовим плећима. Иако су била дивна и величанствена, много су му сметала. Била су гломазна и тешка. Притискала су његова немоћна плећа, а испод њих му је било неподношљиво вруће, од чега се знојио. Од крила није могао лећи на леђа и одморити се као човјек. Кривила су му кичму. Осјећао се под њима као грбавац. Ходао је погурено и тромо.

Иако су му омогућавала да полети, била су му велики терет и вукла су га ка тлу. Размишљао је дуго како да их се ослободи...

Једнога дана, договори се са осталим људима, да један другом одсијеку крила. Било је болно, али жеља је била јача. Успио је коначно да их се ослободи заувјек. Послије тога, постао је срећан и слободан као птица. Коначно се кретао опуштено и растерећено. Без крила се осјећао радосно, поскакујући хитро и лако, као да лети!

Донаџа Думичић

ИСТИНА

дуго сам тражила начине и путеве који воде до истине, лутала сам, застајала – обраћајући пажњу на све и свашта ... једнога сасвим обичног јутра с буђењем новог дана постаде ми јасно да морам одвојити СЕБЕ од своје приче јер тек тада смо на путу истине...

ОЧЕВ ПЕШЧАНИК

„Оче“, помислих видевши га, „шта се то променило?“ Мркли мрак у којем бих обично мирно шетао овога пута се доимао исувише стварно. Његово уморно, изборано лице, осветљено слабашном ватром цигарете као да је бежало од сваког мог погледа. Седели смо заједно, после свих страћених година, не знајући куда даље. Ћутао сам, стрепећи од погрешних речи, и чинило ми се да га разумем. Цигарета је горела споро, време се у навратима замрзавало – а ми смо и даље ћутке били једно покрај другог. Болна тишина и тај пешчаник с дуваном. Добро сам знао да њиме мери време. Подсетио сам се детињства, доба када сам их крао од њега, паклу по паклу. Био сам наивно, добродушно дете, веровао сам да га тако чувам. После је објаснио – није срећан, требају му. Данас, после толико времена, пуши још више. Нагађам – још је несрећнији. Цигарета му гори, загледам се. Време преда мном постаје пепео. „Оче, колико је сати?“, пожелим да питам, и кажем себи „касно је“. Ваздух је све тежи, nelaко је дисати. И даље тајац. Знам, плаши се да не пропустим своје возове. Умирио бих га, али како? Ни сам не знам где путујем. Он би се плашио и кад бих знао, воли ме, зна да је свуда све тешко. Тужан сам. Ветар односи пепео. Пожелим да се извиним, и сетим се – немам за шта, а немам ни како. „Оче“, прође ми кроз главу, „зашто увек толико стрепиш?“, а пошто схватим, застидим се. Приметим и да је цигарета при крају. Уплашен, помислим да је тако са свим стварима, да и оне изгоре. Најзад, видим да сам сам са својим страхом, да сам остарио. Осврнем се к

оцу – и он је! Време побеђује, признајем себи, док уместо цигарете затичем опушак. Отац га баца у празно, одавно већ нема пепељару. Стару сам разбио, још као мали, мислећи да је тако боље. Данас се питам: да ли је било?

ОКТАВИЈАНОВА ЉУБАВ

– Данијела, остави плакање за други пут – држао сам за руку седамнаестогодишњу девојчицу која је играла као пругић по добошу.

Извадио сам из џепова двадесет евра и дао јој. Којом брзином их је смотала у џеп!

– Срећа твоја, па си се заљубила, барем те овај љигави таксиста Раде није дотакао – хтео сам да отвори душу.

– Није први пут, али касније било је разноразних попут Радета, не знаш ко је љигавији. Октавијан је моја прва и једина љубав. Долазио је у Дом, имао је једног малог рођака код нас. Одмах ми се допао. Црна коса као катран, бео у лицу, ко зна ко га је правио. Висок, увек насмејан. Волим насмејане људе, момке посебно. Они његови бели зуби опчинили су ме. Приметио је да га гледам и пришао ми. Имао је осамнаест година, а ја дванаест.

– Долазим вечерас, понећу касетофон, слушаћемо музику у Спортском центру – одушевио ме.

– Дошао је. Полудела сам од среће. Пустио је неке песме, неко циганско завијање, почео да плаче и да ме љуби свуда по телу. Скинули смо се. Гледали једно друго на блештавој месечини. Месец дана смо тако сваки дан плакали у Спортском центру. Испричао је да је сиротан, да га чува тетка, да не зна ко му је отац, а мајка је побегла у Немачку с неким Цигом кримосом. Више се никад није јавила. То нас је зближило толико да смо почели да маштамо о будућности. Једном окрени двапут обрни, све је било у лови. Морамо да је заради-

мо што више и што пре. Удате Циганке туцају се за лову, знају им мужеви, тако преживљавају. Децу потурају педерима, опет за лову. То ћемо и ми. Радићемо пар година и онда бежимо у Београд. Тамо ћемо започети нови живот. Ево, радимо пуних пет година, а од Београда ништа.

СТИД

Ивона је некада била изузетно лепа. Свежа сећања сежу педесет година уназад. Често мисли на њу. Волео би да види како сада изгледа. Он и данас памти слику само једне прелепе девојчице. Је ли те ноћи спавала? То ће заувек остати загонетка, мада би волео да зна истину. Лежи закратко на кревету поред њега, тада и никада више. У соби је толико тихо да се не чује ни дисање. Њено тек осенчено лице одише спокојем, можда и са приметним смешком који се малчице назире у обрисима, као под магличастим велом. Посебно му се допада њен издужени танак врат. Испод дугих трепавица памти дубока језера, прекривена очним капцима. По јастуку разасута свиласта коса, заједрене груди откривају се испод блузе кратких рукава, као да ће искочити из мекких гнезда. Једна јој је нога гола, као да је намерно повукла хаљину према нагоре, са глатком површином коже на бутини, не откривајући али и наслућујући све тајне географије женског тела. Сва његова чула су напрегнута и будна, у телу се разгорева ватра. Дрхтуре узнемирени прсти. Секунд. Вечност. Тренутак без краја. То место је свиленасто и топло. Промешкољила се напупела и влажна. Тада се прекида та игра. И стид је залелујао негде испод таванице. Ево и сада, пола века касније, осећа како нити тог стида премрежују његову несаницу.

Даница Ђурић

СОБА ТРИСТА И НЕКА... РУКА

Човек се рађа у болници. У том тренутку обично око њега буде пук војске.

А када умире, можда у тој истој болници у којој се родио, буде сам. Нигде никог. Макар руку да му пружи...

У болници су све собе углавном беле и по дану и по ноћи.

Бели кревети. Беле постељине.

Бели зидови. И сестрице изблајхане у белим одељима...

Још нисам дошла себи од свега што ми се десило у претходних дванаест сати, а чујем у углу собе неку старицу.

Прича, како ће јој доћи кћерка и унуци. А још није честито ни свануло. Живе, каже, у Лесковцу. Преко бела света.

Далеко.

Жељна их остала. Ма само да их видим.

Дође време посете. Нема их. А она се нада. У један мах, осмех јој озари лице.

Мили моји... само да вас видим... Тако је и било. Можда још нису ни изашли из болничког круга а старица је издахнула. Њена жеља је била испуњена. Чекала је само да их види.

Ноћу белина собе штита за очи, док се беличаст, врућ и лепљив ваздух провлачи кроз на кант отворене прозоре.

Поред мене лежи млађа жена. Можда неких четрдесетак година. Тешко дише. Тек понекад уздахне. Нисам видела да јој неко долази.

Негде око поноћи, пружа ми своју руку и ја је узмем. Видим не намерава да је извуче из моје. Пар тренутака и њена рука клону у мојој...

Жена се умири, а бела смрт оста ту у белој болничкој соби.

Два дана ме звала сестром. Зар овде једни другима тако брзо постану род?

Беше ми је жао, а ипак ме обузе нека срећа што сам јој се нашла бар за ту пружену руку док је одлазила. Јер њој је то очигледно значило.

Питам се кад дође тај задњи трен, хоће ли крај мене бити неко и хоће ли ми требати нечија рука док то нем у белини собе...

НЕКАД И САД

Кад сам био мали, родитељи су ме учили и саветовали како се треба опходити према девојчицама. Овако су говорили:

– Види, сине, како је слатка ова плава девојчица! Вероватно иде у твој вртић.

– Зашто се не упознате? Можете заједно да се играте у песку.

– Хајде, буди добар, и са другарицом подели чоколаду.

Сад кад сам одрастао и налазим се на прагу младости и прве љубави, ствари стоје мало другачије. Ћале нарочито предњачи у томе. Просто да човек не поверује.

– Шта си зинуо у њу, као да никад ниси видео женске груди?

– Остави сад то, има времена за љубав. Помози ми да напумпамо предњу гуму.

– Не спопадај малолетнице, шта је с тобом? Не брукај нам племе...

И тако скоро сваког дана. Зато сам се заинатио и сад водим сасвим другу политику. Неће ме смарати ни укућани ни ортаци. Сутра крећем од нуле. Живи били, па видели.

Придржаваћу се оне старе изреке:

Такав сам, какав сам, себи добар сам. Па, или се дружи или њродужи.

ПУСТА ЗЕМЉА

Једног дана отишли су песници. Нестали су. Лепа реч се изгубила. Нико није умео да пренесе оно што душа говори.

Једног дана музичари су прекинули да свирају и отишли су. Нико није знао куда и где. Једноставно, није их било, па су птице певачице ућутале. Нису имале с ким да се надмећу.

Једног дана неко примети да нема сликара. И било је тако. Нестали су. И природа више није хтела да се кичоши, па дрвеће и цвеће посташе сиви.

Једног дана седоше мудри људи да причају шта се то десило. Нису много говорили. Закључише да и они треба да оду, јер овде више није било уметности, љубави, није било надахнућа...

Једног дана земља поста пуста земља.

Александра Сашка Ергеї

ЈЕДНА СЛИКА ИЗ ДЕТИЊСТВА

Сећам се, како ме је радним данима, будио цвркут птица. У хладним јесењим и зимским јутрима, цвркут је долазио из наранџастог транзистора, у облику Плазма кекса.

Затим би се чуо глас Душка Радовића и оно чувено:

– Београде, добро јутро!

Отворила бих тада сањиве очи и угледала тату, који би ми прилазио са шољом топлог Бенко напитка.

– Добро јутро, ђевушка! – поздравио би ме.

Полако бих се исправила у седећи положај. Попила бих чоколадни напиток, да се разбудим. Затим бих се спремила, за одлазак у вртић.

РАТ И СЛИКА СА АУТОБУСОМ

Осећао је још само бол, око њега сабласни тонови сивог и тамнозеленог. Шуме, ливаде или напросто облаци којима је упутио свој поглед пре него што је граната погодила њихов аутобус? Ни сам више није био сигуран где се налазио кад се пробудио. Трчање продужава живот. Двадесет пети рођендан, непрослављен због атмосфере напетости и ишчекивања нових наређења власти, која је безумно срљала и повлачила њега, младе, старе, неприпремљене, али и свезналице, у општу пропаст. Кад је први пут обукао униформу, заветовао се да ће је носити с поносом. Брак није превазиђен.

Шта је, заправо, било ко знао о правим разлозима тог још увек незваничног рата, који никако нису могли да добију или о вековном непријатељству закопаног у брдима чудног назива? Да ли су душмани гађајући његову групу, убили њега или су убили себе? Алергије су једна од могућих последица преживљеног стреса.

Мржња је попут корозије нападала сваки део тела, ума, радости, сећања. По свим правилима физике требало је да погине на лицу места, а небо га је, ипак, поштедело.

Колега до њега прошао је најгоре, болница, чалма дебљине десет сантиметара деловала је нестварно и потресно, а ипак га у болници препознао по корацима када се великом муком и на штакама довукао до врата.

Осврнуо се, све је било бесмислено, све је било узалуд. Али, шта му је то сад вредело? Био је тамо на дужности, следио је наређења.

Морао је да умири душу, проћи ће и овај дан. Данас су се сликали пред станицом, видео се и погођени аутобус. Једног дана погледаће ту, вероватно већ полако избледелу слику у присуству неке сасвим непознате особе. Можда ће тад нешто рећи о томе, ако буде осетио да постоји неко довољно заинтересован да чује и његову страну приче. Истина је лековита.

БЕСМРТНЕ ИСКРЕ

На прозору ватрена сјенка, потрага за њом, као лијек за отрованом душом. На самртној постељи, уздаси очаја, у мислима за пустом земљом, у очима траг, пламен неугасиви, иде ка светом мјесту. Свештеник носи свој плувикал, окренут леђима, куца на затворена врата, на светом мјесту, склопљених очију, молитве носе свијеће ка празном гробу. На вратима натпис, устаје из кревета, пратећи ватрени траг, у очима, на прозору, ка пустој земљи, заставе на пола копља, свештеник пред вратима. Пламен избија из земље, на гробу симболи уклесани у камен, на светом мјесту, у пустој земљи, пред њима свештеник изговара молитву, пред затвореним вратима, штерике лете према небу, облаци у пламену, пред отвореним гробом. Пратећи траг, наилази на пусту земљу, улази у цркву, магла му скрива право лице, кадионица је угашена, дим у облику рибе, пред отвореним гробом, на светом мјесту, у пустој земљи. Молитве су све јаче, уздаси на самртној постељи, искре из камена, позивају у вјечни смирај, свијеће су угашене, ватра на небу, облаци су прекрили свето мјесто, пред отвореним гробом, пуста земља моли за опроштај. Склопљене очи, тишина пробија зидове, свештеник пред вратима, изговара своју молитву, искре из камена, искре наде из вјечног пламена, на светој земљи, пред отвореним гробом. Небо се клања пред отвореним гробом, облаци остављају цвијеће, на светој земљи, свештеник пред црквом са пламеном у очима, прати траг рибе, остављају траг у ваздуху, свијеће упаљене на вјечном пламену. Искра наде, свих грешника, склопљених

очију, са молитвом на уснама, пред отвореним гробом, гледајући слике чуда, мистерију вјекова, ватра ниоткуда, искра из камена, благодатни огањ.

РУСКО ДЕТЕ

Стојим испред Лавре. Прија ми сунце. Много је божијих људи, бескућника и болесника, који у својој тишини поздрављају свет који иде ка Лаври. Испружена рука не тражи милостињу. Она даје благослов. Деца трчкарају испред Лавре, ту су у својој чудесној игри у близини тезги где раде њихове матушке. На тезгама свега: иконица, брошура, ешарпи, прстења, качкета, разгледница, наруквица, магнета... Један монах журним ходом иде ка Лаври. Једно дете, на другој страни пута, скакуће. Одједном, дете зауставља своје кретање и радосно и гласно, раширених руку, поздравља монаха: „Слава Господу!“ Монах отпоздравља гласно, осмехујући се: „Слава Господу!“, и наставља кретање ка Лаври. Дете, такође, наставља своју игру. А ја у себи понављам небројено пута: „Слава Господу!“, славећи овај тренутак узвишене искрене љубави. У једном трену читава је вечност. Волим да се сетим ове слике која греје. У њој су: монах, дете и сунце.

ЂУБРЕ МОГА СУПРУГА

Док сам лежала у болници, супруг је решио да среди по кући. Разместио је и моје књиге. Питала сам се, где да их тражим. Као да је у земљу пропала Историја манастира Милешева, са Белим анђелом. Ставили су га на задњу корицу књиге. Тражила сам је близу годину дана.

Једно јутро, кад је отварао ормар, супруг је књигу ставио у једну торбицу са књигама које су ми поклањали као награде на разним песничким конкурсима. Од притиска, торбица се поцепала. Отварам једног јутра очи – кроз рупу на торбици видим Белог анђела.

– Господе, благосиљам те, што ми га врати! Супруг ми је баш неодговоран човек. Ставио је торбицу на место где је никад не бих тражила. Његовом немарношћу сам је изгубила, немарност његова ми је и врати.

Загрлила сам књигу, притискала сам је на груди. Плакала сам... Отворила сам књигу и занела се читањем. Откри ми се невероватна историја. Гледам цртеже, карте, фреске. Сетих се и манастира Високи Дечани, Грачаница, Пећка Патријаршија, Богородица Љевишка, који су сада Косово. Молим Белог анђела за живот и заштиту. Маштам да одем у Србију у манастир Милешеву и поклоним се Белом анђелу.

Шта је вредност у нашем животу? За неког може да буде ђубре и драгоцен реликвија, за другог извор духовности.

САСТАНАК

Пуно страсти је проливано на том састанку. И сва лица су без престанка била намрштена. Гласање је требало да буде јавно, али се свако плашио (чак и од своје сенке) да га не види како подиже руку. Пар људи у више наврата јављало се за реч. Увек би у својој беседи прво почели да хвале, а потом да се позивају на закон. Пролазили су сати и парадоксално, обрнуто пропорционално разуму, састанак се није примицао крају, већ на против тек се разигравао. Са почасног зида слике наших претходника биле су уморни сведоци самомучења у ком смо се затекли.

А онда је дата пауза, коју је свако искористио према својој потреби. Највише њих је отишло да пуши, а и тамо су се могле видети мале групације разбацане по ћошковима. Нагнуо сам се над прозор и нашао у небу које су изковрцали облаци. Са петог спрата скоро да их се могло руком дотаћи!

Микица Јанковић

РАЗУМ И ОСЕЋАЊА

Борба између разума и осећања често уме бити веома исцрпљујућа...

Лежиш тако данима у кревету уморан, сломљен, преиспитујеш своје поступке... Загледан у једну тачку на плафону...

Не схваташ да тиме ништа не решаваш... Да је све то што радиш безвезе... А онда ти разум каже:

– Ало, будало, послушај ме! Или устај и настави даље или те напуштам!!!

Тада схватиш смисао те борбе... Устанеш и продужиш даље... После неког времена будеш поносан на свој разум и укапираш да је то једина ствар која је увек ту, за разлику од осећања која се изненада појављују и исто тако и нестају, за собом остављајући флексе разних боја и величина...

ТАЛЕ

Затичем га у ћошку, поред већ усијане бубњаре, како седећи на изврнутој гајби испија пиво живо машући рукама. – ...сви смо само путници... – препознајем његов глас док са прљавог пулта купим ситнину. Тале живи на крају наше улице у недовршеној приземној кућици ограђеној тарабом скрпљеном од окрајака давно искоришћених и већ натрулих дасака. Увек разменимо по коју реч, углавном у локалној продавници где редовно, сваког јутра, свратим по хлеб и цигаре. Тале понекад ради у омањем текстилном комбинату компликованог назива. Чисти ткачицу, кажу. Време проводи у задимљеној уској станичној биртији или месном дућану где неуморно понеком стрпљивом и полупијаном слушаоцу објашњава како смо сви ми, на овоме свету, заправо само путници у пролазу. Јутрос је бубњара као и обично добро набијена сувим цепаницама, али Талета нема. Нема ни оне гајбе у углу са које је тако страшно проповедао своју истину о људском животу. – Умро Тале – каже сувоњави трговац црвеног лица пружајући ми хлеб и кутију цигарета – нашли га у шуми, тамо горе, поред реке. Пијан заспао и смрзао се... хладне су ове ноћи... – врти главом завлачећи се у мали претрпани магацин. – Отпутовао – тихо кажем заузимајући неки расклиматани стари трножац тамо, у Талетовом углу. У цепу ми звездка ситнина са прљавог пулта месне продавнице. Па нека... помислим... On the Road...

ХОПА-ЦУПА

Спремамо се лећи након свадбе. Хладноћа ми се увлачи у све поре тијела. Невен се скинуо у гаћице и поткошуљу, па легао на кревет прекриживши руке под главом. Сједам и облачим дебелу фротирску пиџаму. Вунене чарапе што су то послијеподне висјеле на барјаку, навлачим на смрзнута стопала. Утискујем у њих рубове ногавица, натежем их до кољена. Преко пиџаме облачим топлу спаваћицу своје мајке. Невен шутке прати приказ испред себе:

– Милена, јел’ се ти скидаш или облачиш кад идеш у кревет?

Затресем се од смијеха.

– Чекај час! Одмах долазим.

Ногом повлачим папуче испод кревета. Одшепесам посрћући из собе. Бацам у кош улошке натискане међу ногама, празним мјехур. Од дјетињства имам с њим проблема. Не држи. Одувијек носим пелене и улошке ради сигурности. Вратим се, гасим свјетло. Скинем се и улетим под перјаницу. Додирујем Невеново голо тијело. Пење се на ме.

– Уф! – издахнем попут балона.

Моје крхко тијело копрца се под мишићима грмаља. Парализирана од терета и хладноће покушавам га миловати као што то раде у филмовима. Љубавно искуство ми је оскудно. Он се спушта до мојих груди и сише ми брадавице.

– Ма, Невене, немој ми цуцат сисе! Шкакљеш ме!

Насмије се и настави ме миловати храпавим длановима. Дахћемо једно уз друго, он од узбуђења, ја не

знам зашто. Почињем се хихотати кад ме ухвати за гузове. Пребаци ми ноге преко својих рамена. Исти час помислим како ми је, срећом, мјехур празан. Ухвати ме за руку и носи до свог међуножја. Дотакнем врели уд.

– Ај, ај, нећу! Чекај!

– Ма, шта нећеш, лутко моја. Сад ће нам бит најљепше. Хопа-цупа.

Склопи ми прсте око свог поноса и испусти уздах ужитка. Ја неспретна, не знам што даље, почињем га стискати. Невен застење, одвоји ми прсте и прими га у руку. Престајем дисати, чекам. Он задовољно зајечи, онда изгуби контролу. Набија се свом силином, пропне попут пастуха и свали.

– Јеси ли свршила?

– Шта?

Ушутимо. Он ме љуби, окрене се и захрче. Ја кратко мирујем, па под перјаницу довучем пицаму, спаваћицу и чарапе. Почињем се облачити.

ДВАДЕСЕТ ДИНАРА

Обично када идем улицом, гледам у пут којим се крећем или изнад себе у људску и небеску архитектуру. Када немам шта видети изнад себе у облику неке лепе грађевине од камена или облака, гледам испред себе, како се не бих саплео и пао. Када је лепо изнад мене, тада ризикујем да се спотакнем и својим телом измерим мањи део пута који треба прећи.

Данас, ходајући, на улици видим новчаницу од двадесет динара, која је некоме испала. Човек који је ишао испред мене, први је стигао до ње, подигао је и склонио са улице покрај тротоара, где не газе пешаци и не крећу се аутомобили. Обрадовао сам се када сам видео новац, било ми је криво када га је други узео, био сам изненађен када га је човек склонио у страну, постиђен када сам мало размислио и на крају радостан што га нисам узео.

Обично када идем улицом гледам у људе на које наилазим или изнад себе у архитектуру могућег.

СВЕТЛОСТ ДАНА

Жена у љубичастој хаљини подиже фотопарат. Прави десетак снимака и спушта га назад у крило, не баш задовољна својим учинком.

„Људски одрадиш свој посао?“, пита њен саговорник.

„А, да... Да!“, каже она. „Чекај!“

Мајушна, грбава старица пролази улицом. Колена су јој повијена и леђа, са језивом цомбом по средини кичме, нагнута на доле. Ослања се о штап и пред собом види једино плочник којим гази. Другом руком, упорно вуче велику торбу, до пола напуњену поврћем. Враћа се са пијаци, после не баш успешне продаје.

Онемоћала у телу, још увек у души носи порив који је нагони на рад. Жељу да буде корисна, барем себи самој, ако никоме другом. И да се не предаје. Све до гроба.

Група младих, отмених мушкараца и жена иде за њом, одлучно, са бескрупулозним ставом у очима. Сустижу је и, на неколико секунди, старица се нађе између њих. Тренутак који је овековечен. Тренутак који се урезао у нечије очи. И то ће бити довољно да се и у друге очи уреже.

Једна млада дама кратко је одмахнула руком када су прошли старицу. Као да жели да отера управо виђени приказ из свог ума.

Чобане, врати се.....,

запевао је млади пословни човек из њене групе...

Жена у љубичастом устаје, трчи напред и наставља да фотографише. Час старицу, час групу која се, непоколебљиво верујући у своју супериорност, удаљава...

Враћа се у гомилу срећног, опуштеног света, укрцану у башту *Срце на дар* кафеа, што безбрижно плови низ таласави ћерет који се разлива шеталиштем. Спушта фотоапарат на сто. Поново се смешта у тршчану столицу, поглѐдâ свог саговорника и уздише.

„Немаш појма колико се плашим људи“, каже, још несвесна да ће се једног дана и ње саме неко уплашити.

РУСКИ ПОГЛЕД

Апсолвентски жагор, помало бахат, у возу за Москву, то многогласје инжењера са по још којим неположеним испитом, још увек понекада чујем, у сећању. На руској граници, док је трајало мењање подлоге на вагонима, угледала сам кроз стакло радника на прузи, који се нашао у близини прозора купеа. Изгледао је сиромашно, у одрпаном џемперу, крпљеном качкету, са ципелама које су давно виделе боље дане. Понудила сам му цигарете, младалачки великодушно и исто тако непромишљено, а он ме је погледао тако да сам се застидела. „Шта ће мени твоје цигарете?“ – рекао је тај поглед. И то ми се, неочекивано, свидело, озарило ме уместо да се осетим непријатно. Оћутала сам тај блесак поштовањем испуњене збуњености, без воље да је поделим са групом веселих колега. Уследили су дани гледања и слушања. Фасцинације лепотом музеја, булевара, двораца, храмова, лако се придодала мојој љубави према руским класицима, рођеној раније. Али нисам због њих, ни због чега од набројаног појединачно нити због свега заједно заволела Русију. Заволела сам је, заувек, због погледа једног поносног човека.

НЕ СЕЋАМ СЕ

Сећам се да је била јако упорна да се упознамо. Ја баш и нисам био тих дана расположен за нова познанства. Неки од пријатеља су онако, успут, питали да ли је знам. Хајде, упознаћу вас. На крају сам ипак пристао. Први утисак је био да је јако симпатична, али да се уједно много разликује од осталих девојака. Сећам се свих тих детаља, али се не сећам њеног имена.

Није хтела да шетамо или да будемо у друштву с неким другим, већ смо често седели у парку. Обично би села на наслон а ја сам стајао крај ње. Причај ми о... Увек је имала неку нову тему о чему да причам. Гледала ме је право у очи и слушала врло пажљиво. Сећам се да је само повремено благим покретом лица одавала пажљивог слушаоца. Ипак не могу да се сетим њеног имена. Ретко кад је она нешто причала. Чак и на моје упорно инсистирање нисам успео да је натерам да она прича. А онда би у тренутку узела моје руке, погледала ме својим крупним очима и ставила их на своја гола колена. Зашто си стао, настави да причаш.

Сећам се да је становала у некој згради која је имала ознаку Б и неки број. Дођи код мене, водим те на једно посебно место. Добро, дошао сам и то посебно место је био раван кров на њеној згради. Пели смо се степеницама, нисмо палили светло. Сећам се неба препуног звезда, њеног младог, чврстог тела, сочних устiju, али се не сећам њеног имена. Морали смо да се вратимо доле пре доласка њеног оца с посла. Дешавало се да он ипак стигне пре нас, па смо стајали у мраку док он не уђе. А онда лагани пољубац и брзо у стан.

Када сам је водио у свој стан, она је обично седела на фотељи а ја сам лежао на тепиху. Причај ми о томе како водиш љубав с другим девојкама. ОК, причаћу ти, али је можда боље да ти покажем. Насмешила се. Стварно се сећам свих тих детаља, али ми није јасно како не могу да се сетим њеног имена.

ОКОВИ

Осећам их. Те тешке окове. Направљени од тешке, црне боје мржње. Леже ту, у мени. Њихова хладноћа ме убија. Ипак, навикла сам се. Навикла сам се на ту тежину, на ту хладноћу и празнину која усисава све што би могло те окове да уништи. Хоће да ме избрише. Жели да направи од мене само празну шкољку, у којој се ни шум мора неће чути. Да ли да затворим очи и одустанем? Да ли да устанем и покидам те невидљиве окове? Не знам. Желим да ме пуне, да одем одатле. Желим да останем и заборавим бол. Мислим да ћу наћи нешто стварно топло.

БУКА И БЕС

Дан јој је започео уобичајено. Развезано јутро уз нервозно спремање за посао. Трчање низ прашњаве степенице и прва, укочена слика дуге, празне улице коју види сваки пут када изађе из зграде. Ипак, нешто се променило. Нека тамна и тешка бука се сливала са неба у сноповима. Ваздух је био набрекао од мноштва гласова и оштрих звукова иако је улица била празна. Изгледало је као да се спрема јака олуја, али када је збуњено погледала у небо, видела је доброћудно сунце и гроздасте облаке као са разгледнице. Кренула је брзо напред збуњена и помало уплашена. На станици, која је увек у ово време била пуста, тог јутра је затекла необичну групу младића. Сви су се сјатили око једног бледог, мршаваог младића и претили му необично тихо. Да им лица нису била изобличена од беса, а очи ледене, змијасте, неко би помислио да воде са њим нормалан разговор. Њу нису ни погледали, као да је била невидљива. Јадног, беспомоћног младића су у савршеној формацији окружили и стезали га на неки чудан начин сиктавим, пригушеним гласовима и тамним погледима. Нису га ни такли, али он као да је ломљен изнутра све више нестајао пред њима. Савијао се, безгласно и у једном тренутку она га више није видела. Само су га заклонила крупна, јака тела младића. И све као да је било закључано. Најежила се, свесна да му не може помоћи. Чим је наишао аутобус, улетела је у њега, одахнувши. Када се окренула и погледала кроз прозор, видела је како је младиће прекрила огромна сенка, налик на крило неке велике птице. И даље је осећала чудну буку, али је она

сада добила глас и лице немилосрдног беса. А он као да је неумољиво почео да прекрива небо тајанственим, непознатим бојама.

О ЧЕКАЊУ

– Рећи ћу вам нешто о чекању. – Говорио је човек на скупу пензионера. Говорио је тако дуго да су неки од њих у међувремену издахнули.

– Чекао сам целог свог живота. Чекао сам возове, чекао плату, чекао резултате теста да бих видео да ли имам сиду, чекао сам и резултате теста на трудноћу моје тадашње жене, али након рођења ми је рекла да дете није моје, тако да сам морао да је напустим. Тачније, она је напустила мене.

Тачније, није она напустила мене него њен љубавник, мој рођени брат, који ме је на смрт пребио јер сам био са својом женом. Иако је он знао да сам био са њом. Барем сам мислио да зна јер је присуствовао нашем венчању. Уствари, и није, баш кад размислим. Био је превише пијан на почетку тако да је наредна три дана провео у болници са великом рупом у сећању, јер је скочио са седмог спрата тог дана. Чекао сам ред у пошти. Чекао сам ред код лекара и ту сам упознао своју садашњу жену која је пре неки дан извршила самоубиство. Чекао сам у болници тог истог дана да би ми рекли да је из коме отишла у вечни починак. И јуче сам чекао на њеној сахрани. Чекао да попијем ракијицу након што су је сатима убацивали у ковчег јер је њена сестра помислила како је оживела док су је спуштали у земљу. То је заправо био пацов који се тетурео у сандуку.

Али од свег тог чекања, најтеже ми је пало када сам данас чекао у реду за продавницу. Купио сам једну флашу вотке и векну хлеба, волим да умачем хлеб у

вотку. Ред је био огроман а касе су у једном тренутку престале да раде. Људи су постајали све нервознији. Поготово једна дебела жена која је стајала испред мене. Пет пута сам је питао могу ли да идем испред ње, имам само две ствари. Она је око себе имала милион ствари. Приметио сам да се презнојавала. У корпи је било двадесет паковања кондома. Она је изгледала не млађе од педесет. Није ме пуштала испред.

Постајао сам све нервознији. После два сата чекања нико ништа није предузимао. Решио сам да изађем јер једноставно ми је прекипело. Међутим, како сам отворио врата, обезбеђење је кренуло за мном и пали су преко мене. Један је кренуо да ме удара. Позвали су полицију.

Шамарали су ме док нису стигла полицијска кола. Увели су ме у кола и нису ме ни одвели у полицијску станицу. Одмах су ме одвезли у затвор. Дали ми одећу, показали ћелију. Рекли су ми да ме сутра чека смртна казна. Питали су ме имам ли задњу жељу. Рекао сам хлеб и флаша вотке.

Волим да умачем. Стигао је мој адвокат. Рекао ми је да су се нагодили. Да не морам да будем у затвору, али да морам да будем у старачком дому, бар месец дана, док не одлуче о смртној казни. И зато сам сада овде са вама. И опет морам да чекам. Да чекам своју смрт. Као и сви ви.

А чим чекамо, вероватно да је сигурно.

Мирјана Кижевски

„ЛУЧОНОША“

Јаков Ј. је често био сам, али ретко усамљен. У левој руци носио је фењер – старински, велики, пријатне плавичасте светлости. У десној штап. Неретко би Јаков, потпомажући се дугачким, лесковим штапом, лутао беспућима и претраживао свакојаке врлети. Када би наишао на какав мрачни тунел или пећину, светлосни сноп своје светиљке усмерио би на најдубљи, најтамнији кутак. Чикао је. Хоће ли изаћи, хоће ли измилети? Каткада би из сеновитог буцака извабила се дивља звер, камуфлирана Баба Рога или Деда Јаг. Тада би Јаков устукнуо, на кратко само. Рекох већ, често беше сам, али ретко усамљен. Носио је у фењеру пламтећи зов Истине. Све док му нису сломили светиљку.

Душка Кисин

ПРИЧА О ЉУБАВИ ОБИЧНО УДАВИ

Срела сам познаницу и стала да попричам с њом. Поред нас је прошао човек за којим се она окренула, а и тај човек се у истом трену окренуо за њом.

„Ко је то?“, питала сам је.

„Звали смо га Рип Кирби (по омиљеном zgodном јунаку из стрипа).“

„Иииии?“

„Тако смо се и пре петнаест година, окретали један за другим. Ја сам се, као што знаш, удала за Перу.“

„И?“

„И ништа, он је за мене увек остао Рип Кирби, јунак из стрипа.“

ЗАВРШЕНО

Руси су бомбардовали Истанбул. Уличне борбе су биле тешке, али нису дуго трајале. Америка је бацила једну, па потом другу, атомску бомбу, на Саудијску Арабију. Бацили су и три на Пакистан. Индија је ушла у Карачи. Француска се, уз помоћ Шпаније, вратила у Алжир и Мароко. Тунис и Либија су се сами понудили. Кинези су узели Катар и Емирате. Врло брзо су их пре-настелили. Сиромашни људи из бразилских и јужноамеричких фавела, добили су земљишне поседе од Мауританије преко Нигерије до Судана. Етиопији су прикључени Сомалија, Еритреја и Џибути. И углавном, тако се то завршило.

САН АРХАНЂЕЛА

Не схватам... Требало би да га мрзим. Убио ми је мужа...

У ствари ми је баш жао тог дечака. Испијеног, кошчатог лица, измодженог глађу, затворском тортуром, влагом и полутамом јектике. Већ свог на *Оној Сирани*. Сем у тим живим, пламеним као вулкан очима, и исте такве подземне снаге.

– Не кајем се – шапуће ми тик уз ухо – због тиранина, макар он био и Ваш муж... Али, Вас ми је жао... Ни Вас то зло царство није вољело...

Сва преостала неугасива воља струји му тим полугласом, и очима.

– Нисам хтио... И стога, молим Вас за опроштај... Лично Вас... А вашу царевину драго ми је што сруших... И што сам за то умро. Живјела нова слободна држава Јужних Словена!

Прогута дубоки шиштави уздах.

– Чудно... Нисам вјеровао да ћу... *овдје*... прво баш Вас срести... и да уопште ишта постоји *иослије*... Но, можда баш... да... Да Вам се треба извинити.

Примих ту кошчату, дрхтаву преосталу му једину, леву руку, све хладнију.

КАФАНА

Ушао сам у ту задимљену кафану! Исправио би ме газда сигурно, то је његов ресторан! Није! Све су кафане.

Какав год да си мермерни под ставио, газда, ја видим само бродски! Какве год људе да си довео, ја видим само госте. Само госте и њу! У ствари, видим само тебе! Окренута си ми леђима, а ја по први пут разазнајем твој лик, по ципелама са штиклом. За пробу ти окрећем леђа, хоћу да видим да ли си и ти мене погледала. Опасна си! Осећам тај твој поглед! Ласерски ме пробија кроз кичму до срца. Премештам се на друго место, на други крај кафане. Лицем у лице – „тет а тет“! Пуцај тим ласером у очи, немој одмах у срце, са леђа! Није фер, ја јесам високи чин, али ти већ водиш! А при томе си и ловац и дама и краљица! Вртим филм, сећам се нашег првог пољупца, моја војска, када смо раскинули на кратко због оног твог кошаркаша! Или је био ватерполиста? Није више ни важно! Мада, видео сам вас! Све сам видео! Прошло је...! И ето тебе и мене после толико времена, у једној задимљеној кафани, окружени фигурама од воска стиглим из провинцијског музеја „Мадам Тисо“, свако у својој укоченој пози и некој улози, коју је сам себи смешно доделио. Колико се само разликујемо од других! Само смо нас двоје! Цео наш живот! Толике заједничке године, никада проживљене! Прилазим ти као храбри генерал преко брисаног простора, стрељан погледима пешадинача из њихових, личних ровова живота! Избегавам куршуме! Чак се и одбијају од мене. Знам да се и од овога гине! Али нећу,

рано је! Како да ти све ово кажем, када после толико заједничких година, ти о овоме не знаш ни слова! Хоћу да те љубим! Да! Да те љубим по киши! Да промрзнемо, да се разболимо (ионако смо већ болесни од живота). Можда постоји шанса да се лечимо у истој болници, у истом крилу, крилу на коме је могуће одлетети далеко од тебе и мене... тамо где можда можемо „ти“ и „ја“, да будемо „ми“...

ОНИРИЈА

Ових дана снови личе на стварност, а стварност на ходник пун заувек закључаних врата по коме панично тражим она која воде из ове зграде у пламену. Сва су сумњива, сва су права, а опет ни једна довољно да бих баш на њихово разваљивање утрошио ово мало времена што ми је остало. Тако трчим по овом правоугаоном тунелу очију сузних од дима, грабећи плућима оно мало кисеоника што ми је дато. У пролазу бесно шутнем нека од врата што на њима остави траг од моје цокуле, али одмах продужавам даље немоћан да завршим посао до краја, јер сумња у Фортунину подршку при мојој произвољној одлуци води ме даље од њих ка другим где мог трага још нема. Кораци временом постају све тежи, а белина врата отпорнија на моје црнило, плућа се пуне димом, очи се крију иза капака, топлота бучно прилази са свих страна, а онда падам у сан.

КРАТКА ПРИЧА

Пролазећи кроз собу, промрмљала је нешто о отвореном песничком конкурсy. Није то двапут требало да ми спомиње, јер препуном инспирације ускоро је испред мене била готова песма.

*У очима њеним видео сам гују,
Облаке, сунце, срећу и ѿују.
У очима њеним видео сам све,
Осим љубави ѿраве.*

– Шта кажеш на ово? – упитах је док се враћала у просторију.

– Није лоше, само извини, погрешила сам. У питању је конкурс за кратку причу – рекла је, гледајући преко мог рамена у текст на монитору.

– Ништа лакше – додах типкајући по тастатури рачунара.

У очима њеним видео сам гују, облаке, сунце, срећу и ѿују. У очима њеним видео сам све, осим љубави ѿраве.

– Ево, готова прича – рекох поносан на своју сналажљивост.

– Хм, некако је кратка. Не чини ли ти се тако? – прокоментарисала је, очигледно са жељом да ме изнервира.

Међутим, тада сам постао свестан чињенице да заправо имам кратку причу. Па ви је управо читате, зар не?

САМОТНИ ПРОЛАЗНИК

У жамору старе језгре града, под тајанством сјене високих зидина, један ниједи човјек тражи своје вријеме натраг. Раскупусане обрве сакриле су му очи, ноге му пропадају у врућу, чоколадну улицу. Руке изгребане жилама, слијепо хватају празан зрак. Младићи; бахати попут професионалних убојица; и дјевојке; у перју папига и ситних колибрића; брује као тенкови на тргу. Мржњом своје тишине, с оправданим огорчењем због проживљених неправди, пролазник кроз свачије вријеме стапа се с кипом првог краља. Било је толико подухвата које је одувијек желио, а никад није успио извести. Али ево, под једним дуго чеканим нагибом Сунца, искру својих зјеница дао је споменику од бронзе. Сад је сасвим очито: У прастаром тијелу великана разгорјела се душа.

Јелена Кујунџић

ЦРТИЦА ИЗ ЖИВОТА

У кафаници, на крају села, срела се три школска друга.

– Ја сам земљу дао у закуп. Па ми сваке године капљу парице. Мале јесу, али капљу... – рече први и отпи гутљај из чаше.

– Ја сам своју продао одавно. И потрошио... – додаде други резигнирано и испи вино наискап.

– Ја сам своју издао. И зато пијем у најбољој кафани у граду. Овде свратим понекад, само да видим вас двојицу и уверим се да сам урадио праву ствар – рече трећи, накриви шешир и крете ка излазу.

БЕКСТВО

Тог јутра је у својој шездесет деветој одлучио да
одреже своју шрафовску главу

У осам сати и пет минута аутобус је осврћући се
напустио станицу

У пола девет машини је недостајао један зупчаник

У двадесет до десет алармиран је Контролни Цен-
тар

Пронашли су га на обали језера како оплакује
протраћен живот

Истестерисали су му врат а главу умотали у нови-
не

И уредно је сложили на полицу резервних делова

Како се истиче у извештају погинуо је на радном
месту

Није навршио ни двадесет година радног стажа

Штета за тако младог човека

Оно мало сиротиње од жене и деце што је остало
иза њега

Остало је ускраћено за надокнаде

Поцркали су од глади након четири године

ОТАЦ И УЧИТЕЉ ИЛИ „ГОДИНА ТУГЕ“

Осећам маглу, чини ми се. Магла. Или је то светлост која се испрљала на путу до мене. Не знам. Ја видим маглу.

То јутро се у инат мени пробудило лепо, лако и узвишено. Величанствено је гледало маглу у мени и смејало се мраву у мени.

„Ако ти нешто душу тишти, напусти то“, као да чујем поруку из његових чистих зрака.

– Морам да испратим некога на место које пружа божији мир, па ћу после да напустим оно што ме тишти или ће душа напустити мене.

„Све има своју суштину“, понавља Сунце из јутра и таман кад хтеде да настави, ја се вратих оној магли у себи. Човеку је лакше када је обрђен познатом љуштуром. Инсану смета и светлост ако није његова. Чује се икамет а ја, боже ме опрости, чујем очеву најдражу севдалинку из мујезиновог учења и певушим је у себи. Гледам у Сунце, али оно више не гледа у мене. Ваљда, јер нисам схватила суштину.

Након испеване севдалинке одлазим у башту и магла у мени се просипа преко црвених јабука.

„Добрим људима се одиста догађају тешкоће и несреће у животу“, проговара јабука у име целе процвале природе.

– Ово те је Сунце вероватно наговорило. У реду. Добрим људима се догађају, али зашто мени?

Јабука се постиде мојих речи и уплашено паде на земљу. Подижући је, нехотице зграбих и мало сухе земље.

„Узвишени Алах даје своје преданом вернику разна искушења да би га очистио од сваког греха.“ Земља је била јасна. И сад се ја уплаших од оштрине њених речи и суштине коју ми предочи. Вратих јабуку на њено место заједно са земљом.

Људи пролазе, људи се померају, људи бивствују испред мене а ја осећам присуство само земљиних речи и схватам да ми овде није место. Заобилазим масу, узимам абдест дуго и полако молећи Свемогућег да заустави кретање колоне. По свршетку, силазим у авлију и колона стоји непомично. Покушавам да објасним магли у себи, људима, земљи, јабуци, Сунцу, покушавам да објасним тишину а онда чујем однекуд „Шутња је мудрост, али је мало оних који је практикују.“

Људи се крећу по инерцији за возилом, не знајући зашто то раде и не схватајући суштину смрти у животу. Акшам извршава свој задатак и труди се да сакрије Сунце. Али мене је магла напустила и једино што видим у овом тренутку је светлост. Акшам не одлази док не заврши реченицу коју је јутро започело: „Све има своју суштину. Човек не може досегнути бит док не схвати да: оно што га је задесило, није га могло мимоићи и оно што га је мимоишло, није га могло задесити.“ Те ноћи сам засигурно схватила да су оно биле речи мог Посланика а оно што сам касније научила отерало је заувек маглу – Отац је учитељ овосветских добара, а Посланик је тај који нас подучава Џенету. Нека је мир на њега. И на мог оца.

МУЖ

Поподне је. Танке штрафте светла цвиле из спуштених ролетни просечне српске породице. Дневна соба тоне у сан после ручка. Дневна соба је топла људска пећина. У њој разгажена фотеља, у фотељи муж у положају источњачког мудраца. Он одмара после рада... С пуним правом! Фотеља има облик његовог тела, његово тело има облик фотеље. Он гледа у телевизор, телевизор гледа у њега. Они су у вези. Два тела, једна душа.

Шуште старе нове вести. Ћутке се рукују афрички премијери и поглавице, ћутке експлодирају бомбаши самоубице, ћутке певају голе певачице, ћутке падају авиони... Да би муж спавао на миру.

На мужу је верни карирани покривач, као верни пас. Верни карирани пас дубоко дише. И верне кариране новине дубоко дишу. Укрштене речи расту и смањују се на мужевљевим груд'ма. Миришу на њега. Он мирише на државну службу. Државна служба мирише на дуван и општински архив. Сви заслужено одмарају.

Над заслуженим одмором бдије бледа лампа, повијена служавка, старинска, права. Идеална жена! (Уста има, језик нема.) Лампа се уздржава од дусања. Културно се уздржава. Оборених очију гледа искључиво испред себе. Гледа у мужевљеве папуче. Поштује их, како следује.

Мужевљеве папуче ћуте крај фотеље. Папуче су две дебеле црне бубе. Папуче стоје као он. Папуче су он. У папучама мужа који спава станују његове радне ноге кад је будан, а није у државној служби. Ноге сваког дана трпе ципеле по осам сати службене дужности

и за то трпљење примају државну плату. Из њих извире територијални воњ његовог рода (са патриотском нотом). Воњ чува границе његове имовине, укључујући и жену. Воњ стражари и опомиње! Воњ упозорава на присуство господара у фази мировања.

Не треба се играти!

ШТЕТА...

„Нико не уме тако лепо, са очигледним разумевањем, да ме саслуша као он. Знам. Знам да живим у двадесет првом веку, да је дан кратак, да нам је све на дохват руке. Ипак, мислим да све невоље овог света произилазе баш из тога, из слушања односно недовољног слушања између нас људи. Ја сам само обична девојка која тражи мрву разумевања. Нема тога ни на таблету, ни у паметном телефону, ни у компјутеру, ни на телевизији. Може се пронаћи на страницама књига, али како наћи довољно времена за њих...

Нико не уме тако да ме погледа као он. Иако не говори, говоре његове очи. Прате моје покрете, гестикалацију, говор тела. Буде ми пријатељ када ми је најпотребније. Ма не. Не треба ми ни савет, ни похвала, ни прекор. Ништа. Та тишина између нас, вреднија је од злата.

Штета, што он никада неће постати принц!“ признала је тихо својој другарици док су шетале парком.

„Никада раније нисам упознао такву особу. Тако милу и драгу. Њене умиљате очи трепере сјајем, каквог ни сјај највећих звезда није достојан. Креће се лако, као да не додирује земљу. Посматрао сам је данима, кришом, мислећи да је пријатељство са таквим бићем, нешто, што се мени не може догодити. А кад се догодило, био сам почаствован сваком секундом њеног присуства. На жалост, њеног тужног присуства. Да не поверујеш, да једно такво биће, љупко и сањајуће, нежно, може да има толико проблема. И то не малих, већ оних разарујућих. Дивим јој се, како може сама да се бори. И разу-

мем је. Научио сам да разумем њен језик, али не умам да говорим њиме. Зато ћутим. Схватио сам да јој прија када сам ту, али нисам сигуран да би јој пријао мој глас. Бојим се, да би се уплашила мог искривљеног гласа. А волео бих, тако силно, да могу више да јој помогнем. Да јој стварно помогнем.

Ех, штета, што никада нећу постати принц, већ ћу заувек остати жабац!“ кретао је жабац другом жапцу своју јадиковку док су заједно скакутали до оближње фонтане.

ЗЕМЉА

Од понора сам пробављен, избачен на круту површину коју чини стара, суха, испуцана земља. Из ње више ништа не расте, није обасјана сунчевим зракама које би ју нахраниле топлином. Небо скрива своје топле сузе, окреће очи наопако и капцима прекрива зјенице, занемарује своју улогу, не жели ме видјети на сухој тлу које вапи за кишом. Земља је напуштена како би моје биће лутало до бескраја, како би се у трупло претворило, распаднуто месо означено тмином. Душа сам без смисла, сушим се од хладноће коју ми доноси преостало вријеме, стога се молим да га имам што мање за поживјети. Кости су смислено прожете с кожом, влакна која некоћ ствараше ми ткиво одлазе, не припадају умирућем, трагају за новим тијелом које живот жели славити.

Преузевши таму у себе, одлучих како крв нећу чувати у жилама, јер земља којом крочим и даље је жедна воде. Или крви.

Зоран Љубичић

СИНГУЛАРИТЕТ

Ништа нисам написао о својим родитељима од како су се упокојили.

Док су били живи, писао сам често о њима, вешто провлачећи речи између различитих светова.

Тада нисам знао да ће се све то спојити у једну тачку.

И ову би причу, свакако, требало испричати. Наш другар Раде у петом разреду у пакету из Америке који му је послала тетка добија неколико литара газираног сока „Ску“. Он нам говори да је то енергетски напитака и како га, кад га попије прије часа физичког, уопште нећемо стићи. Али негдје у пола часа јурцања и презнојавања примјећујемо да Раде застаје, једва дише, а кожа му поприма боју наранцастог сока. Након прегледа доктор укратко објашњава: „То је нешто око пигмената...“. Ми смо у себи напросто одушевљени, али и мало уплашени, што сазнајемо да човјекова кожа може мијењати боју. Код куће је мајка плакала и говорила да то није њен син и да јој врате Радета, док смо га ми већ сутрадан молили да донесе и остале боце. Тако смо сазнали да Раде, уствари, има много више „Ску“ сока него што нам је рекао. Помогли смо му да све преспе у мање флашице и израчунали да ће скоро мјесец дана моћи да мијења боју. Једног дана би напросто поцрвенио, другог добио мртвачку боју воска, а трећег би скоро пао у кому од исцрпљености. Дизали смо га леденом водом са чесме. Сачекали бисмо који дан да се поврати, а онда настављали да увесељавамо све око себе. Крајем мјесеца помирили смо се са чињеницом да је остала још само једна бочица зеленог сока. Раде ју је попио кад смо изашли из школе и онда смо га испратили до куће. Неко се попео на прозор, неко прислушкивао са врата, а неки од нас провукли су се и до дневне собе. Чим се Раде појавио са блиједо-зеленим флекама по кожи, мајка је скочила и почела да јеца. У соби је остао само отац који

сједећи у фотели и држећи даљински управљач, говори: – Смиљо! Хеј, Смиљо! Па ово је... Ово је... Ово је сасвим нови дјечак!

Јасмина Малешевих

ПРЕВРАТ У ЛЕПТИРА

Постоје бића, везана за даире. Обележена су, гаром од Смиља. Њихов додир, има боју праха. Њихов лет је, преврат у лептира.

Ако расту без грубости, зрна којима се хране, певају. Ако не воде љубав, играју. У откинутој машти цвета.

Постоје бића, везана за занос. Од рођења.

ЗЕЛЕНЕ ОЧИ

Тај дечак је рођен као чудак. Морско плаве очи претварале су се у зелене кад би угледао конзерву псеће хране.

Никад није видео море.

Имао је ноћне море.

У виду грозног патуљка који га је терао да ставља црвени парадајз на нос и глуми кловна.

Масу људи који ћуте озбиљних лица и посматрају га.

Често би се тад умокрио од страха.

Дању је шетао сам шумом и имитирао пој птица. Постигао је само то да пред њега слети летилица у облику птице и из ње изађе зелени патуљак.

Али њега нису интересовали патуљци. Није веровао у њих.

Онда је једног дана у излогу трафике угледао усну хармонику. Шарена слика живих боја га је опчинила. На њој је весели патуљак свирао усну хармонику зеленој жаби на зеленом локвању.

Кад је купио ту хармонику и почео да свира, очи су му заувек постале зелене.

Више никад није сањао грозног патуљка.

Он, у ствари, никад није ни видео конзерву псеће хране.

Мрзео је парадајз.

Светиа Манић

ПРОШЛА ВРЕМЕНА

Живео сам у време Његовог доживотног мандата.

Били смо познати и поштовани у целом свету.

И живели смо добро, а данас смо још по неки живи и добро нам је само када се сетимо тих прошлих времена.

Тајјана Манојловић

КАКО СЕ ЗОВЕ ТВОЈ ДРУГ

Блесак је био прво што сам видео. Чуо сам гласове и све се помешало у светлости. Неке руке су ме понеле. Неко је имао осмех. Нисам знао да је то осмех. Нисам научио да се смејем онако како се око мене смеју. И онда ме је мајка загрлила. И ту је била моја љубав за живот. И тако сам се родио. Мој друг се зове Даун. По њему се зове синдром.

Борис Марковић

СТЕПЕНИЦЕ

Ходам као век низ степенице цивилизације. Претворен сам у лажи и илузије времена о свему и свачему. Спуштам ногу на степеник ратова, као низ година које из својих рана извлаче жртве и као речи и као стварне жртве.

Те речи дубе ране у именима некадашњих људи илузијама нашег постојања. Те речи пресује смрт својим длановима од уметности, од векова.

Спуштам ногу на слику ратова и страдања, а смрт дотерује детаље на тој слици дробећи јауке жртава својим илузијама о својој стваралачкој моћи. Спуштам ногу на степеник садашњости а смрт и живот, проверавају солидарно и заједно да ли сам добро стао на тај степеник.

Претворен сам и у истину времена о свим облицима надметања смрти и живота.

ТАНДАРА МАНДАРА БРОЋ

Тандара броћ, у поноћ. Није баш пријатно кад те хрпа бесмислица заспе, кад ти мисли одлутају у погрешну страну и ту почну да се групишу, таложе, не дају ти да заспиш, а ти сам. Таман помислиш да си дошао до каквог-таквог закључка, да ћеш се сад окренути на страну и покушати да заспиш, као сав нормалан свет, а онда ти се наметне нова мисао која одлази у супротном правцу и повлачи те целог за собом.

Лебдиш између неба и земље, између добра и зла, сна и јаве, могућег и немогућег, пријатног и непријатног, горког и сладуњавог... Ху, прашума непознатог те саплиће. У пећину би радо пошао да охладиш мисли, а онда опет знаш да си зимогрожљив и да ти не би баш пријало неприпремљеном, па се мириш са оним што имаш, меку постељу, изгужвану постељину од пребацивања тела лево-десно, ноћ, млад месец и звезде.

А мисли, ионако одлепршају попут облака што плове небом и неухватљивим слове. Тако ће и твоје, кад их не будеш дирао, кад их не будеш превише уоквиривао и спутавао превеликим захтевима.

Пробудићеш се одморнији и веселији. Покушај, видећеш да пали. Није све слично забави, али ни црнило мисли се увек не оствари.

ПАС У БУНАРУ

Једног дана је сељаков ислужени пас упао у пре-сушени бунар. Животиња је сатима сажаљиво цвила, док је сељак покушао докучити шта да уради. Коначно је одлучио, с обзиром да је животиња стара а бунар ионако треба прекрити, да не вреди спасавати пса. Позвао је све суседе да му помогну. Сви су зграбили лопате и почели бацати смеће у бунар. На почетку је пас схватио шта се стварно дешава па је почео очајнички да завија. Касније се на опште чуђење примирио. После извесног времена сељак је погледао у бунар. Био је зачуђен оним што је видео. Са сваком лопатом смећа које је погодило његова леђа пас је радио нешто задивљујуће. Истресао би леђа и попео се једну степеницу више. Како су сељак и суседи наставили убацивати нечистоћу на животињу, он би је отресао и попео се. Ускоро су сви задивљено проматрали пса који је закорачио преко руба отвора и спретно искочио!

Наравоученије: Живот ће на тебе истресати смеће, разне врсте прљавштине. Замисли да си у бунару и да само треба да изађеш. Треба постепено да се отресеш и уздигнеш преко тога, сваки пут по једну степеницу више. Свака наша недаћа је степеница. Можемо изаћи и из најдубљег бунара једноставно не посустајући.

ПАРФЕМ

Мој пријашњи стан није био особито луксузан ни простран, али је ипак био довољно велик да се нетко унутра сакрије, причека док заспим па ме изудара металним предметом по глави. Додуше, постојала је сасвим реална могућност да се то догоди зими. Тада бих спавао с покривачем навученим преко главе и дотична би ме особа затукла на посредној бази. Тканина би ублажила ударце и тек би налаз патолога открио унутарње крварење као прави узрок смрти. У предоченој ситуацији не постоји разлика између луксузног и скромно уређеног стана. Ако вас је нетко наумио изненадити на описани начин, онда ће то и остварити неовисно о габаритима стана или о годишњем добу. Тако и особа која ми се надвила над постељу у тренуцима првога сна. Није произвела шум дохватљив људском уху, није показала уобичајене знакове нервозе, али ју је одао специфичан, интензиван парфем. Напипао сам револвер под јастуком и опалио. Цезва је звекнула о под. Упаливши свјетло, угледао сам избезумљено лице заручнице и шалицу коју је грчевито стискала у лијевој руци. „Међу нама је готово“, проциједила је. „Али, драга, можда да још једном о свему добро размислиш?“, предложио сам. „Не, међу нама је готово“, остала је при своме и тек је тада испустила шалицу.

МРЗИМ СВЕ ШТО МОРАМ ДА МРЗИМ

Среда. Погледам: на тек купљеном сату, на бувљаку, тринаест сати и тринаест минута. Данас радим другу, не могу натраг до бувљака. Мрзим другу смену, мрзим радни однос, мрзим све што морам да мрзим.

Кад сам се вратио са посла, попио сам пиво и отишао у кревет. Сањао сам грозне снове.

Четвртак. Сат и даље показује исто време. У једном тренутку је канаринац слетео на сат, али су казаљке остале непокретне. Сат са непокретним казаљкама, шта све човек у датом тренутку не купи. На слици, кварцног сата, жабац. Вероватно је то била нечија успомена на браћу Жабац. Која сам ја будала, ја не живим у Београду већ у Нишу. Чекам госте, не могу до бувљака.

Петак. Тринаести у месецу! Канаринац слеће на сат и чупа казаљку секундару. Бацам се на под. Гости, који су преноћили, нађоше се у чуду. Ја чекам... Ништа од експлозије. Гости брже боље напуштају мој стан. Лакну ми.

Погледам према сату, а он, ради. Појурим канаринца, и брзо схватам да је одавно испустио црвену секундару. Подижем је и враћам на њено место. Дотерујем казаљке, увек држим до тачног времена. Потом, као у својој кући, у тринаест сати и тринаест минута прилегнем на лежај. Задивљено гледам у сат и канаринца. Гости су отишли, а слобода је слобода, био петак тринаестог или првог у месецу. Нећу на посао, доктор опште праксе је ту, у близини, *код џамије*. Боље код џамије него код цркве; сат је прорадио, штета је да *улейим њоју у џеј*. После отвореног боловања *скокнућу до Та-*

лије. Напићу се, не због младе конобарице већ због сата, више ме не иритира једним те истим: тринаест је сати и тринаест минута.

ДОКТОР ЈЕ ДОКТОР

Бака Мара је толико желела да неко из њене куће заврши за доктора. Она сама није могла да оствари свој сан и жељу. У њено време само дечаци су могли у школу. Девојчице, зна се, поред мајке и баке у кући уче шивење, предење, плетење... Кад је дошло време, за то, удала се, па деца... Зато је припремала сина да оствари њен сан. Али њеног сина то није занимало. Једва је завршио основну школу и уз помоћ оца постао поштар.

Разочарана бака Мара нову наду потражи у унуци Маши. Ваљда ће она у докторе.

– Зашто, бако, баш у докторе? Па сестра је уз доктора...

– Доктор је доктор.

И не хтеде унука даље.

Ново разочарање али и нова нада. Праунук Милош.

– Мишо, сине, осветлај баки образ, учи за доктора.

– Зашто, бако, за доктора?

– Зато. Доктор је доктор.

Завршио Милош факултет, али није доктор, већ инжењер. Разочарана бака Мара више није имала времена за нову наду. Разболела се, лежи. Изневерили је је и син, и унука и праунук... Нико да оствари њен сан. Правдали се, молили је, али она остаде при свом...

– Доктор је доктор.

И оде. Заувек. Разочарана, изневерена од својих.

ИЗГУБЉЕНА

Лондонски метро. У вагону су сами Ана, Јован и Вук. Око њих извађен и разбацан пртљаг. На следећој станици излазе. Јован стоји код врата и пожурује Ану. У једној руци му је кофер, а другом држи за руку Вука. Ана пакује свој разбацан пртљаг. Воз стаје, а она убрзано настоји да све скупи и изађе. Јован излази са Вуком. Воз креће и он тек тад види да Ана није изашла. Она му маше и покушава кроз прозор објаснити да ће сићи на следећој станици и вратити се, да је чека.

Нервозно наставља паковање. Примећује да Јован није покупио неке своје ствари: наочаре, *Паркер* оловку, стари сат... Узима то и пакује. Нервира се како да дође до врата са оволико пртљага. Воз стаје. Она није спремна. Воз продужава даље. Вагон више није празан. Напунио се. Настаје велика гужва.

Обузима је паника. Воз иде даље. Она не броји станице, а не зна име оне на којој су Јован и Вук изашли. Воз поново стаје и почиње да се враћа у смеру одакле су дошли. Сети се мобилног телефона. Вади га и зове Јована. Он је смирује.

На следећој станици, кроз прозор види Вука и Јована. Осећа се боље. Весело им маше и враћа се да узме пртљаг. Гужва је. Људи је гурају. Не види пртљаг. Тражи га и иде ка излазу на једну, па на другу страну вагона. Не зна где га је оставила. Више се не сећа ни са које је стране видела Вука и Јована. Размишља да ли да истрчи без пртљага. Воз креће. Нестао јој је и ручни пртљаг са мобилним, документима и виза картицом. Више не може да назове Јована. Панично вришти:

– Help me! Someone stole my luggage!

Нико не обраћа пажњу на њу. Неки је незаинтересовано гледају и настављају да излазе на станици на којој воз поново стаје. Покушава да замоли жену са мобилним да јој назове Јована. У пола реченице стаје. Постаје свесна чињенице да ничији, па ни свој број не зна напамет. Све бројеве има записане у телефону и позива их само притиском на име. Стресе се у очају при поновној помисли да она чак не зна ни име станице где су Јован и Вук остали.

У туђем свету, без докумената, мобилног и пара вришти, а воз јури ли, јури...

ВЕЛИЧИНЕ

Умро Човек. Великим Ч не може се досегнути Човекова величина. Жао ми пријатеља.

Спремам се да говорим на сахрани.

Одбацујем помисао да се само о малим људима говори на погребу како би се, бар после њихове смрти, показало да, ето, и нису били баш тако мали. А велики се испраћају са тугом, али без речи. Сви знају колико су они били велики.

Покушавам, али не успевам да напишем некролог. Одлазим, са намером да говорим усмено, из главе, без написаног текста.

Знам да нисам сјајан говорник, али у питању је велики Човек. И велики Пријатељ. Морам достојно да га испратим.

И кад дође тај тренутак, одустајем. Знам све о Човеку. Знам које све врлине треба да поменем, о којима треба највише да говорим, знам и како ћу најефектније да завршим говор.

Али не могу. Не зато што не бих успео да посмртним словом довољно осветлим величину Човека. Него баш зато што бих то могао.

А тиме бих показао не само колико је он био већи од мене, него и колико сам ја мањи од њега. Био. И остадох.

НА ДВА ТОЧКА

На два точка. Тамо-вамо. Кроз поље. У сусрет хоризонту. Црвено лице поздравља. Да ли за растанак? Поред стабала. Сувих. Живе кораци. Погледи. Сахрањени у прабини са сваке стране. Када искоракну на друго поље. Трава је зелена. Црна птица се смеје. Артерије се шире. Од бетона. Покошене главе. Дебели голубови лете. Долазе. Прилазе. Питају.

– Да ли си добро?

– Да ли волиш сладолед?

А он се топи. Пада на траву. Мрави са осмехом прождиру. Корак се ископава. Бежи. Трчи. Црвено лице поздравља. У сусрет хоризонту. На две ноге. Тамо-вамо. Живе кораци. Поред стабала и клипова. Жуто и безгранично. У прабини птице се не смеју. Вриште или плачу. Гледају. Упијају зеницама. Малим црним круговима. Точкови се окрећу. Док не постану једно. Машина која трчи. У загрљај црвог лица. Које се смеје безубо.

– Нећете да дођете на ручак! Зашто? Зашто сам се онда потрудила?! Уопште ме не поштујете! Хајде да једете! Дођите! Ко зна када ће се завршити филм!

Стајало је црно тесто. Са тачкама. Свако црепце на својем месту. Попут бушних глиста увијају се једна кроз другу. А црне тачке испуњавају простор. Тачка број један и тачка број триста шездест пет. Улазе. Један у други. Са сваком црном тачком. А у међупростору бело.

– Хајде! Хајде, дођи да једеш!

Мастан тањир је сијао. И стари филм, али као да је данас. Метиљава соба и промаја. Оне седе. Једу. Подригују. Утовљена патка слаже још један слој сала. Потхрањена кокошка чепрка по тањиру. Мучнина. (– Зашто да једем?)

Дисање се убрзава. Корак пружен расте. Месо тоне под површину. Бело месо. Бела течност жућкасте нијансе. Нестаје у гомили понекад са пеном. Ручак је убрзо завршен.

ЛЕДЕНКА

Огрејало. Колико јуче крупне пахуље су радовале децу, а и одрасле. Али се и топиле. Од свих могућих, које су се на травнатом делу крај улице нашле, деца су те извајала. Јутрос те видим. Нос у виду шаргарепе крај тебе. Очи ти за децом отишле, дупље чекају да се врате. Наранџасти џак око врата уместо шала, стајаће на земљи и када те не буде. Остаје и за људима свашта. Најлон врећа уместо огртача вијори. Вероватно га је донела ноћ. У њој нам остављаш успомене твог кратког боравка на земљи.

Пролазе дани. Стојиш. Питам се, да си Снешко Белић, да ли би толико издржала?

Годинама слушам о мушком јунаштву. И храбрости, одлучности, посебно у оним временима. На знак црквеног звона или добошара, мушкарци би кретали у ратове. Жене би стигле тек толико да им о раме окаче торбу са погачом и вуненим чарапама. Крстећи се на капијама, молиле се: Само живи да се врате. Остало је била њихова брига: Да сачувају децу и родитеље, кућу, њиве и стоку од које се живело, да сачекају и непријатеља, да преживе и да ћуте.

Не знам што ми на ум долазе овакве мисли, вероватно неки страх у мени чучи. Страх од рата и луде тишине.

Трајаћеш ти, моја Леденка, док се сунце не осили. Срећом, ничији бес те није срушио. Деце скоро и да нема. Одрасли те, погледа приљубљеног за земљу, и не примећују. Полако се каменимо.

ПЛАЋЕНИК

Повукао је обарач.

Призор није био пријатан. Просторија је мирисала на барут. Извадио је марамицу из цепа сакоа и обрисао крв са врха лаковане ципеле. Пиштољ је заденуо за појас. Крупним корацима је напустио торањ. Више се неће враћати у овај део града, мислио је док је спиралним степеницама хитро јурио ка приземљу.

Сат је откуцао четврт иза поноћи. Улице су биле пуне. Мирно је ходао. Размишљао је шта би могао да ради када сване.

ГРАД

Ходаш по свом граду, али не познајеш га. Познавати град значи познавати људе, видети им душу. Ти то не видиш.

„Журим!“ мислиш гурнувши на улици човека без ноге. Он пада. Боли га пад, боли га душа што није могао да се склони. Боли га сопствена немоћ. Ти то не знаш. Наставио си даље не трудећи се да станеш и видиш очи које те гледају.

„Имам својих проблема“ говориш док гледаш свет како се руши, док људи гину. Да, имаш. Имали су их и они. Имали су живот, сад га немају. Можеш бити следећи који се неће вратити кући. Мисли о томе.

„Пронађи посао!“ вичеш на просјака који те моли за динар. Можда нема посла, осврни се, ово је Србија! Нису сви срећни као ти. Погледај кост која се оцртава испод танке тканине коју носи на себи. Није бирао такав живот. Ти свој јеси. Он је човек као и ти. Помози му. Можда баш сутра изгубиш све, зато бар данас подели са другим.

„Види како си прљав, бежи!“ говориш дечаку који ти је пришао да замоли за парче хлеба, за хлеб који ти сваког дана бацаш. Прљав је, али има чисту душу. Таква је јер нема где да се окупа, а ти се љутиш кад нема топле воде. Ти ћеш имати ту воду. Он неће. Тражи храну. Нахрани га хлебом, а не ружним речима. Његова прљавштина је споља. Не дозволи да ти будеш прљав изнутра.

Упознај свет. Гледај. Пронађи топлину у очима дечака на улици. Волећеш себе више. Мало ти треба.

Веруј. Веруј у друге. Измишљај приче, измишљај њихове животе. Нека буду добри у твојој глави, бићеш и ти бољи. Сети се човека који је пао на улици. Можда је изгубио ногу у рату, можда је познати ратни јунак. Можда и није. Није ни важно. Неважно је ако постоји неко, колико год наизглед мали, за кога је он херој, чији је читав свет. Мисли о томе како си га гурнуо. Срушио си нечији свет. Исправи то. Буди и ти херој. Упознај људе, упознај свој град.

НА МАРГИНАМА ЖИВОТА

И у овом свачијем и ничијем граду мене поред мене много ликова са маргина живота и овог туристичког гетоа.

Ушла је, тако, и она у аутобус, гурајући испред себе колица са двогодишњим дечаком и неким новим реkvизитом, који ми је био тренутна окупација. Кренула је одмах ка средини аутобуса, где је и место за колица и оне у колицима, а дечак у колицима је почео хистерично да плаче. Она му је једном руком мирно брисала сузе са левог, а онда и са десног образа, док је другом придржавала себе за стуб као и бебу, коју је носила у поцепаној марами носиљки, која је имала много више рупа и чворова него цветова. А она беба са њених леђа је радо знало гледала околу.

Онда се ниоткуда, тачније са задњег седишта аутобуса, појавио и њен трећи, најстарији син. Овај у колицима је и даље плакао, све док га она није подигла оном својом једном слободном руком и ставила на једно од два оближња, тог тренутка слободна аутобуска седишта. Тад је и он престао да плаче и за тили час се преместио на средину, заузимајући тако бахато оба слободна седишта. После пар минута му је и то досадило, па је устао и почео да шета по аутобусу, помно разгледајући све путнике.

Мајка је на једној од наредних станица изгурала колица и изашла, држећи старијег сина за другу руку, а он би, да није било једног дивног човека, који га је ухватио за руку и извео из аутобуса, вероватно, још био у њему. И још би разгледао путнике. Као играчке које никад није имао.

НИРВАНА

Гледано кроз стакла, кафетерија је изгледала пријатна, с лампама по столовима, с немарно раштрканим новинама на пулту у ћошку, с девојком која је петљала за шанком. Улазим несигурно – још увек са страхом провинцијалке из младости која се на јавним местима не појављује без пратње. Али, помисао да морам скратити време до договореног скупа, надјача га. Седам за удаљени сто, довољно одмакнута од групе младих не бих ли им оставила слободу безбрижног ћаскања и повременог, необузданог смеха. Ослушкујем их, пабирчим разговор без нарочитог стида. Волим то. Срећом, не чух оне неукусне поштапалице „брате“ или „сине“. Наручих продужени еспресо. Онда махнух девојци, пре него је укуцала поруџбину.

– Предомислила сам се – рекох – Може чај? Било који!

Младу групу препустих себи самима, окренух се излогу. Киша је добовала по прагу и врата су се повремено, кад би се пролазник исувише приближио, отвара-ла нечујно и исто тако затварала. Али недовољно брзо за новембарску свежину и звуке са асфалта. Пријало је, као и музика. Уместо слике, екраном су се расплињавали фрактали. Покушавала сам, повремено затворених очију, да дозовем име групе или певача. А онда сам након једне песме схватила да је и наредна иста. И следећа. Трајало је и мислим да сам била будна. Завирила сам иза шанка тражећи конобарицу. Није је било. Група младих је изашла, у кафетерији никог. А песма се вртела, вртела. Последњи тактови су се појачавали, да би се

почетком новог извођења, претворили у шапат. Па изнова. Као омађијана, понављала сам:

*My girl, my girl, don't lie to me,
Tell me where did you sleep last night?*

С уласком новог посетиоца, појавила се и девојка. Наплатила је чај. Нисам ништа рекла за музику. Једним брзим покретом главе према екрану, дала ми је знак: разумела је. Постиђена, изађох.

НАДИГРАВАЊЕ

Уживао је да је гледа како ради по кући. Посебно се то дешавало кад би она започела велико спремање. Завалио би се у фотељу, отворио пиво, припалио цигару и правио се да гледа телевизор. А заправо он није видео да она види јер има широко видно поље, сваки час је бацао ситан, кратак поглед на њене веште покрете. Изгледало је као да и она ужива у тој игри. Међутим, она је све радила механички, готово незаинтересовано, скоро без икакве љубави према дому у коме већ дуже време живе. Сваки пут кад би крајичком ока ухватила тај задовољни поглед, суздржавала се да га не млатне метлом, пајалицом, цревом од усисивача, било чиме што јој је при руци. „И он ово зове љубављу“, помислила је. И по хиљадити пут је започела са својим мантрама које би је одвојиле од стварности. То је била дивна игра речи коју би послала негде горе и одозго се враћало нешто, није је ни занимало ни шта је, и пунило је неком великом снагом која је говорила да живот за њу тек треба да почне кад поспремање куће заврши. Један од њених љубавника једном је покушао да је освети реченицом типа „ми смо сада у годинама“. Знала је да је то само један од начина да је задржи. Још је знала да све те приче о старењу „не пију воду“ ако верујеш. Кад је посао био завршен, отишла је да се истушира, а он, он је задовољно хркао у фотељи и не слутећи да она о њему зна чак и оно што он сам не зна. А то је да је „испушен“ и да сада мирно спава још један „бивши“.

С ДРУГЕ СТРАНЕ ДОГАЂАЈА

Жена је пушила пуштајући да је дим обавије сасвим, као облак:

– Има времена кад пропаднете у ситуацију, – рече одједном, – кад не можете да видите, да гледате свој живот као обично, него видите само оно што је пред вама, као дан уочи селидбе, испита, операције... Сасвим сте сами.

– Да, – рече мушкарац. – Неко други то каже овако: парадоксално, кад се стигне до препреке, почињете да тонете у ситуацију и, оно што је до малопре изгледало немогуће сад изгледа као ствар труда, као нешто што је можда и могуће! Опет, – настави озбиљним тоном, – изгледа да има људи који све виде равно, као на некој плочи: они као да знају шта је то што неки њихов познаник мора да носи као тежину кроз живот, и њима зато тај живот изгледа мање вредан, као живот неког кловна! Они не познају ту врсту подвига нити цене оно што Американци зову *grace under pressure*: њима човек одмах изгледа смешан и као да изиграва нешто, чим они сазнају каква је природа оптерећења те судбине.

Жена га погледа, не знајући сасвим да ли би тиме требало да буде задовољна. Није била расположена за судбину. Више је волела живот. Затим рече:

– После, после оног пре, то је оно што је важно, ја мислим.

На Тргу Николе Пашића брезе су се претвориле у платане.

Зоран Николић Мали

ЖИВ

На отпаду среће проналазим парче мог рециклираног живота. Чини ми се негде у време преласка из социјализма у демократију, или мислим да је било у време када се много причало а ништа није радило, баш тада су сељаци прекопавали и преоравали земљу да нешто учине за гладан свет. Узалудно.

Заплакао сам се. Срећан што сам још увек жив.

КРАТАК СУСПРЕТ

Те среде је баш све чега сам се дохватио кренуло по злу. На посао сам закаснио, јер сам покушао жену да спречим у куповини микроталасне пећнице, добио прекор од шефице јер ми је то већ пети пут у последњих месец дана. Посао у фирми није кренуо јер служба у мојој надлежности није обезбедила енергенте. Завршило се рекламацијом испорука јер нисам тачно испунио документацију. Око мене је завладала тишина, нико да ми каже нешто утешно, да се солидарише, сви су некакo избежавали да се сретну са мном.

Утучен и нервозан сам кренуо кући. Возио сам дужом, старом трасом коју скоро више нико не користи. Ауто је мало-мало упадао у кратере који су се отварали на скоро сваких десет метара узаног пута до мог села. Било се већ смркло кад сам приметио фарове из супротног смера. Ко је сад овај? Сигурно није из села, наши већ дуго не користе ову цесту. Учинило ми се да аутомобил иде пребрзо за ове услове возње. Ишао је посред рупчага, приближавао се, и ускоро ћу морати да сиђем на банкину како би прошао. Одједном сам решио да се не склоним; нека се он помери. Такав став није у мојој природи, али тог дана нисам био сасвим свој. По размаку и снази фарова схватио сам да је реч о много јачем ауто од мог реноа. Кола су се приближавала, ја сам се чврсто ухватио за волан и возио према њима. Нисам више ништа видео осим јаких фарова који су бивали све ближи. То ми је био и путоказ и циљ, јер обоје не можемо проћи ако се неко не склони. Било ми је свеједно, и тако је дан ужасан па нека ово буде велико финале. Ни-

сам могао тачно да проценим удаљеност и време судара, али се радило о секундама. У следећем тренутку сам био скроз заслепљен, затворио очи, још чвршће ухватио волан и додао гас.

И прошао. Чула се заглушујућа бука сирене огромног ципа. Никад се боље нисам осећао.

СВИ СМО МИ САМИ

Сви смо ми сами. Ту констатацију не треба посматрати као нешто страшно и песимистично. Напротив. Једино човек који истински ужива у својој самоћи, може да воли. Такав човек једноставно воли. Какве год да су околности, он воли. Ту љубав ништа не може угушити. Љубав није ништа друго него даривање. Ви дарујете оно највредније што имате – своју самоћу.

Ако не подносите самоћу, ви сте зависник. Вама су други потребни да бисте побегли од самоће. Ви не можете да волите, јер живите у константном страху да ћете бити преварени, искоришћени и остављени. Страх од самоће чини саму срж посесивности. Посесивни људи пристају да буду у вези и са тотално погрешним људима, само да не буду сами. Живе и пате, јер се све своди на бирање између два зла.

Прихвати своју самоћу и пакао ће истог тренутка нестати. Унеси радост у своје живљење.

СЛИКА

Добро јутро. Ово теби посвећујем. Кроз још спојене трепавице осећам мирисе. Свој и твој. И сваког новог тренутка, чудим се срећи која ме, што сам буднији, обузима све више. Дан је пред нама, а не преда мном, овог пута. И коначно, сутра није оно што очекујем и што ми је важно, већ данас и сада. А ти? Ти знаш шта ја мислим. И осећај је коначно диван и коначно стваран. Опет све мирише на јутро, а не на јефтину кафу из реклама.

Тренутак у коме ми улазиш у живот, једини је прави. Мислио сам да касниш, али знам да си чекала. Нико и никада није ме толико изненадио и инспирисао. Опет стварам и опет живим док ме као кроз сан водиш ка циљу – крајњем пражњењу душе у вечном миру.

Оног тренутка кад сам устао из кревета и позвао своја осећања у помоћ, схватио сам да сада презирем и свет и беду. Схватио сам и да је то без икаквог значаја јер ни свет ни беда више не постоје. Само ја и покојна страст коју сада зovem собом.

Треба ми помоћ да осетим и схватим, али рука поново иде сама. Исписује мирисне ноте по папиру и оно што љубављу зовемо, сада се претаче у јасну и помало бледу скицу мог будућег живота. Препознајем сада све оно што сам годинама скривао од себе. Проналазим тебе, затворену и уплашену. Проналазим и себе, везаног и остарелог. Осуђени на вечну самоћу. И питам се како си ме нашла. Те твоје ироничне и јефтине политикантско-философске девизе о свемоћној љубави, јакој од судбине, ни јуче нисам прихватио, а ни данас кад те ви-

дим везану. И знам и исход. Ти. Једино ти ћеш патити, а ја већ знам да те не волим толико да бих те ослободио. И знам да ћеш, упознајући моје мане, почињати да ме волиш све више до тренутка пуцања. А ја, ја ћу бити све хладнији, што сам сигурнији у себе и тек кад те изгубим, поново ћу се окренути Богу са стиснутом песницом и ударати на себе, док Он плаче.

Али без сажаљења. Слика још није готова. Јутро је, а на платну је тек скица. Ниједна од ових мисли није ми прошла кроз главу и ја поново умачем четкицу у плаву. Сам сам у соби. И ти си. Негде. Вероватно... Ако постојиш.

У РАТКОВИМ РУКАМА

Не сећам се више која је годишњица. Једна од јубиларних, декадних. Још увек имамо осмехе без грча временских збивања, накнадних, неминовних. Делујем пресрећно. Ратко је са моје десне стране, уважени и цењени стоматолог. Лево од мене је Дара. Поглед на њу је директна асоцијација на лекове и апотеку. Поред ње је Буба са осмехом који се не гаси откад знам за њу. Затим, Владан, фудбалер, склизнуо случајно у спорт, бескрајно духовит и занимљив. Остали су за истим столом, али не и на овој фотографији.

Дан је сунчан, сенке дрвећа изнад ресторана који смо изабрали за ручак, пружају се по столу и заклањају тањире, чаше и садржаје у њима. Зраци сунца провучени између нас. Греју. Милују. Подсећају. Заборав, као избрисан сунђером на табли.

Ратко држи у руци салвету. Професионална деформација. Потребна му је белина. Чак и његова бела кошуља налик је на радни мантил у ординацији. Друга рука обавија чашу. Као да се спрема да је дода пацијенту. И озбиљно лице. Он је тамо негде, крајње одговоран и савестан, у својој ординацији и када је са нама. Тешко је поверовати. Тај понекад збуњиви и скромни дечак, закорачио је у сву озбиљност живота, победио несигурност у себи, постао то што је желео. Сада смо сви његови. Јављамо му се. Одлазимо у заказане термине. Жалимо се. Плашимо се. А он, Ратко, одмерен је. Делује савршено поуздано. Имамо пуно поверење у њега. Тек с времена на време изусту нешто неочекивано. Да нас засмеје. Опусту. Припреми за евентуални бол.

Он је изабрао то што жели. Али, као да је и његов избор изабрао њега.

Чаша и салвета у Ратковим су рукама. Прослава је почела. Једна, јубиларна, било која. Свеједно.

Ове године, поново смо се састали. Још једна наша годишњица.

Ратко није био међу нама. Оправдан изостанак... и минут ћутања. Остале су фотографије и у њима забележена сећања. Док трају.

ПРИЧА КОЈА ОПУШТА

А кад му дође, то ради само кад му дође, искључиво кад му дође. Тада се попне на хоклицу, проверава чвор и ставља омчу око врата. Затим осмотри лево-десно, напред-назад, горе-доле, што га уверава да су му могућности кретања врло ограничене, па одгурне хоклицу ногама.

Сведока нема, баш као што је планирао. Само би му још требали они њихови коментари у смислу – Види будалу, обеси се!

Но, дотични догађај треба сагледати и са друге стране. Једноставно, то га опушта!

ПРАВА ЉУБАВ

Зазвонио је телефон. Тина.

„Sorry, каснит ћу петнаестак минута... Носим ти каву да се искупим!“

Јутарња смјена увијек касни. Поготово Тина. Ваљда мисли да ми из ноћне не спавамо ни дању.

Умјесто петнаестак минута, каснила је пола сата. Једва сам је дочекао. Један поглед на њу и ја више нисам био свој. Био сам као неким невидљивим катапултом избачен из ове галаксије у сусједну, а онда једнако нагло враћен у своје тијело управо ту, гдје сам стајао кад се напокон појавила.

Прогутао сам пљувачку. Свака радна ноћ испуњена је мислима о њој; свака смјена има смисла утолико што ујутро видим њу. Нека закасни и цијелих сат времена ако треба, само нека ми се на крају појави. Волим је онако нехајно дотакнути, кришом и помирисати – никад ми није доста њеног мириса – проматрати је, обратити јој се. Тих неколико минута кад је ту вриједе сваке секунде свих осам сати ноћне смјене. Признајем, тешко ми се уопће замислити без ње. Готово немогуће. Рекао сам јој то. Директно. Без страха што ће други рећи. Тина се несташно насмијала.

„Ти си кроз луд“, рекла је одмахујући главом.

Нисам ни очекивао да схвати. Мало тко то разумије. То је једна од оних љубави. Правих. Истинских. Фаталних. Филмских. Доживотних.

Ја, наиме, једноставно не могу без каве.

А, ни Тина није лоша.

ЉУБАВ

Врела летња ноћ испуњена влагом гушила је сваки покрет. Улицу приморског града притиснуту тишином запарао је урлик мушкарца. Од тог језивог звука затрепереле су биљке. Задрхтали су врућином обамрли људи.

На првом спрату камене куће, у кревету, лежи непомични болесник. Човек ужасним криком олакшава своју бол и страх од помисли на близину смрти. Кроз његову свест нижу се по последњи пут слике младости, прошлих љубави, венчања, рођења деце, њиховог одрастања...

Поред њега, на њиховом брачном кревету који је сада болесничка постеља, седи жена. На њеном тугом угашеном лицу препознају се трагови непроспаваних ноћи и још неосушених суза. Жена, у својој руци чврсто држи шаку свог љубљеног на којој је венчана бурма. У њеним мислима је тридесет година проведених у љубави са човеком који се сада бори да не напусти овај свет, и њу. Њене успомене, слике, сећања прекида његов последњи издисај. Опрашта се од њега љубећи га у чело и отворену шаку с бурмом.

То је њен последњи опроштај са вољеним на чијој сахрани ће саучешће примати његова жена и деца.

Велибор Пејковић

УМЕТНОСТ НИЈЕ ОТИСАК ПТИЧЈЕ НОГЕ У БЛАТУ

Сликарски атеље затрпан огромним платнима. Нека од њих већа од зидова кућа и станова у којима живе обични људи. Све саме апстракције, ремек-дела или боје размазане тек онако, ко ће га знати. Улазим са страхопоштовањем, да интервјуишем уметника. Са мном је и фоторепортер „Народних новина“, он и сликар су одавно пријатељи. Иначе не бих стигао на ово „свето место“, где су медији непожељни.

Не одбијам ракију, а ни пасуљ скуван на „смедеревцу“. Све по царским упутствима фоторепортера Душана, отуда му и такав надимак. Сликар брише руке, седа с нама за сто и уз ручак, пристаје да укључим диктафон. Гледајући околу, питам глупости: „Како знате да је слика готова?“

Цар се смешка, а уметник кашљући прочишћава грло и одговара: „То је кључно питање! Догађа ми се да не умем да се зауставим и повучем још два-три потеза и слика је упропашћена. Зато је подједнако важно умети сликати и знати се зауставити на време. Као и у свему другоме у животу.“

Охрабрујем се и питам даље: „Који поступак примењујете у раду?“ Сликар ме гледа, а онда кратко одговара: „Механику стваралаштва.“ Онда дуго ћути и објашњава: „Иначе је то пад у фигурацију.“

Куцање на врата прекида разговор. Дон Перица отвара врата и у атеље уводи чувеног фудбалера Пиксија. Поздрављамо се, мене игнорише, али у Цара са карактеристичном гусарском брадом и марамом на глави,

гледа обрадован: „Ви сте ме фотографисали за моју прву насловну страну, био је то омладински лист *Збивања*“.

Сликар однекуд вади Царев портрет, главуцу којој платно није довољно, па рам пресеца браду и чело. Сви смо фасцинирани, а Пикси би да је купи. Разочаран што није на продају, купује две друге слике и одлази задовољан, изговарајући на вратима: „А мислио сам да не знате да сликате!“

ДЕПРЕСИВНИ АТОМ ХАОСА

Док је лежала на топлом кревету, у узглављу вечите хладноће и самоће, није се питала зашто је свет овакав и шта би било да је неко други. Она се питала како би било да је овај свет пун хаоса.

‘Може ли да толико боли што не можеш да промениш свет?’ – питала се.

Нико јој није одговарао.

Опет је питала ‘Може ли?!’ Овај пут је викала. Следећи ће да урла.

‘Ваљда може, шта знам.’

Хтела је обојени хаос у коме ће она бити она, а звездано небо неће бити граница. Прихватала је и њега и вртлог боја и шара и музике из тог хаоса. И он је прихватио њу. Али, тај хаос није био стваран. И зато је она лежала тужна, упијајући сваки депресивни атом из ваздуха, само зато што не може да промени свет.

ДИВЉА СВИЊА

У питомом крају, на бријегу од снова простирало се шумско царство. Пропланци као са разгледница, хлад стогодишњих храстова.

Све је личило на бајку.

Господар шуме била је дивља свиња. Свима је било јасно да бољег господара нема. Страх и трепет. Владар кога су се сви плашили и покушавали добити његову наклоност. Бити близу свиње био је сан сваког становника шуме.

Свиња је за свој трон одабрала једино ружно мјесто у шуми. Одвратна каљужа пуна измета и устајале мокраће у којој се безбрижно разбашкарио владар. Често му је само њушка вирила из те одвратне смјесе. Каљужа је била синоним његовог царства. Центар свих дешавања, гдје би се послѣје успјешних државних послова свиња ваљала и уживала.

Долазили су поданици, доносили дарове на поклоњење. Прилазили да искажу своју наклоност и оданост. Понеко би се задржао дуже и заједно са свињом ваљао у смрдљивом блату. Што је неко био ближе владаревим skutима, више је морао упрљати се, више личити на самог владара.

Цијена успјешности.

Тако се почео ширити смрад шумом. Ускоро су многа дивна мјеста претварана у мале каљуже из којих се ширио заразан смрад. Многима је свиња постала узор.

И тако дивна шума временом поста најружније мјесто за живот обичне животиње.

ПРИЧА ИЗ ПАЛЕОЛИТА

Урлици мећаве одјекивали су сабласно у кови-тлацима дима до дна шпиље и подстакнут царањем рој жеравица би прснуо увис и у страну кроз оностране сенке пламена. Ћутња камена, глад, пустош недогледа смрзнуте земље вани и тескобна бол немоћне мисли. Старац, човек, момак и дечак, гледали су у ватру, а међ крзнима на осушеном грању постранице њих жена се порађала и друга с девојчицом беше крај ње.

Човек из мехура истресе последњих 5-6 бобица, пружајући их дечаку преко пута, и жена у порођајним грчевима мукло врисну. Друга му донесе пород. Шаку му је ставио на уста, да уздах нестане, и однео га ближе улазу пећине да се охлади. Кремeном рашчеречи беживотни смотуљак на 7 парчета, додајући шаку с изнутрицама жени крај њега. Благотворни мирис меса на ватри оживе стварност, затрпавајући сећање.

Огрнути кожама, човек и момак изађоше вани, пробијајући се кроз вејавицу до храста ниже, где под његово стабло ставише оглодану лобањицу, загледани у крошњу. Знали су да ће храст ускоро опупети, да ће све поново бити добро и у реду и онако како треба да буде.

У даљини предвечерја арлаукали су вукови, славећи бесмртност.

Затворих лаптоп, загледан кроз излог кафане у гомилу индивидуа на тротоару, где као у кошмару хрле ка зацртаним циљевима, међусобно изукрштаним. Људи најчешће размишљају лепо и позитивно и не воле истину ако није на њиховој страни. А и шта ће им таква хипотеза. Изађох из кафане, упртивши ранац, и пођох некуда.

АПОСТОЛКЕ

У пробушеним ципелама стоји на бљузгавици пред излогом и у глави се прерачунава:

– Ако купим оне црне ципеле на шнирање, остаће ми бар за две туре. Оне поред, мокасине, више ми се свиђају а и практичније су, али су и скупље. Ипак ћу оне црне, али пре тога морам свратити прекопута.

То прекопута је култна кафана „Авала“. Као што се са телевизијског торња на Авали у свет емитују вести, тако се у „Авали“ сливају информације, оне праве којих нема у медијима, а гости их, уз чашицу, селектују, по потреби и дотерују, размењују и дистрибуирају даље по граду.

Данима није долазио у град. Ко зна шта се у међувремену издешавало, а он нема појма. Морао је да уђе. С врата је, кроз димну завесу, назрео позната лица. Наредна два, три сата добро се држао. Частиио је и он, а успео је да му остане новца таман за ципеле.

Поново је стајао пред излогом и чудио се како није видео оне браон ципеле. Нису уопште лоше, а јефтине су од оних црних, које је прво одабрао. Ако се одлучи за браон, остаће му таман за још једну турску пића. Вратио се у „Авалу“. Време је пролазило. За њихово сто су стизале туре за турама, а онда је опет дошао ред на њега. Дубоко се замислио:

– Март, април, мај, апостолке. Ма, јебеш ципеле.

Дрекнуо је из свег гласа:

– Конобар! Дај овде још једном свима исто!

ДОШЛА САМА

Мара има слушалице на ушима увучена у компјутер. У дубоку ноћ, чу плач бебе. Распамећена баца слушалице и трчи до прозора. Ситно нешто тамно, цвили. Мисли да је куца и ваби је. Плач се помера. Мара јури из куће ка капији.

Куца је већ на капији. Пола обима куће је претрчала за четири секунде. Мара је узима у шаке, тепа јој. Дрхте обе.

Осећа њену врелину. Уноси је у своју собу. Сатима је држи и милује, даје јој воде. Беба гори у ватри, савијене главе. По сванућу, Мара је носи ветеринару. Он је мери, прегледа, даје лекове и савете: „Има два месеца и сад ће да покаже своју личност.“

Она хода по соби, шуња, диже главу. Мара је учи где треба и шта треба. Хране је као малог човека. Одједном су мајчине очи виделе чудо: „Она се удуплала! Двострука је! Види колика је!“

„И мени се чини“, Мара сија радошћу.

Све глође, све кида. Зубе подмеће и када рука хоће да је милује. На једном је месту три секунде. Разговара лајањем и насртањем. За Мару се бори да не изађе из куће.

Мота јој се око стопала, вуче јој крајеве одеће. А када Мара излети, Мала плаче у разним тоновима. Човекова беба тако не може.

Има беле чизмице до колена, бело по трбуху и дуж њушке, између ушију до врата и ту дугачку белу шару. Црна длака леђа је негде покрила белу. „Види, што је седа?“ јада се Мара. „Шатирала се.“

Мајка за столом, а Мала пред столом на трбуху, доручкују. Мајка залогај сира себи и парче хлеба, па то исто Малој. Мара излази из собе: „Ти једеш.“ „Пола једе, пола шарцу даје.“ Мали шарац се не помера, очима тражи још.

Заробила их је.

ЗИД

Зид је ходао испред мог погледа, ширећи суштину свог постојања у безоградном простору истине. Недогледна ширина облачних скупина секла је своје атрибуте на невидљивим ивицама, испод простора још необличених мисли. Даљина је носила печат храбрости за нове размишљаје, низ дохват психолошке спознаје и изреченост понуђене садржине да је у животу све могуће. Разгранатост емотивне пробуђености моје душе живела је своју присутност као излазећа сива боја у убрзаном ходу свог зближавања са сликом голе сумње, пред бескрајавањем имагинације. Неко дрво је сагињало крошњу своје близине, покушавајући да моју узнемиреност удахне својим стомама, док је улица подизала тротоарна газишта у налету оптерећујућег и разложног страха од наилазеће животне промене.

Зид је корачао подигнуте главе пред одшкринутим прозорима мог ишчекивања. Иронично је изливао смех из пукотина владајуће надмености, сликајући га грохотним додирима по преписаним страницама загушљиве магле. Можда и није ходао подигнуте главе, јер тако насељавају простор само мали зидови, а овај је својом величином прекрио небо, у очекивању да време стави кров на његову висину и да више не расте као из кише.

Зид је, ипак, зид и не треба врећати његову сујету проласком по животном трагу, распростирући неке овноске рогове у тренутку кад прапорци зазвоне призивајући стадо на војну послушност, или му покажу пут кроз саздану наду и верност идеалима. Зид је увек зид и

кад камион натоварен згужваним проблемима стварности прође кроз њега, јер својим растућим нагоном постаје параван за одлагање упорности, или покушај ломљења чврстине којеквним изливима грубости животињског инстинкта.

„Зиду, отвори се!“ И зид се заиста отворио, јер је постојао само у лошим тренуцима отворене маште моје неупорности да кроз њега прођем.

БУДА СА ШАНКА

Видиш, ствар је у томе, ако ти и њему кажеш точно оно што те мучи, значи баш точно – точно, он ће се свеједно посрат на то. То јест, није да ће се посрат на то. Насмијешит ће се и одмахнут главом. Кужиш? Ма дашта. Кужиш, значи? Ма наравно, све ми је јасно. Лик је одлипиа. Умислиа си да је попиа сву памет свита и сад глуми глуму, а екипа пуши спикју. Све он зна, не мора ништа ни говорит. А курац мој зна! Ма није у томе ствар, јеботе. Упорно ти по томе лупаш. Није у томе ствар, човјече! Како не кужиш? У праву је. Јер чак и ако му све точно кажеш, ако точно прокужиш што те мучи и савршено то издиктираш – или било што! – типа, да прокужиш његову методу рада и кажеш му све ово што ја теби кажем, поново промашујеш бит. И зато он не мора ништа ни рећи. Само слуша и одмахује главом, док не скужиш да ништа ни не треба кужит. Е, е. То, точно то. Велики мудрац, јеботе, лако тако. Сложи онај мртви израз лица и онда екипи у биртији продаје маглу. Буда са шанка, јеботе. Сиди тамо и мрцвари ону своју усрану беванду цилу вјечност и чека да га нетко почастии. И шути, само шути. Чак и кад га почастииш, лик шути, ни да захвали! Не кужим то, ето. Како нетко само шути може на људе оставит дојам да је мудар? Јеботе, ја би прије река да је глуп ка топ! Бит ће и је. Мутав! Кад не кужиш – Па не кужим, е. Да, не кужиш! Ствар је у томе да не требаш ни хтјети кужити, ствар је у томе да се одрекнеш кужења у потпуности. Чим нешто кужиш, поносан си што кужиш и онда се вежеш уз то, постаје ти битно. А ништа није битно. Било точно

или неточно, свеједно је. Битно је да ти је свеједно. Зато он је (!) мудар, јер ништа не кужи јер само шути, јер је равнодушан чак и кад срче ону беванду јер му није битно тко ју је платио ни хоће ли му тко замјерит што на све одмахује главом. Кужиш?! Ма дашта!

Душан Радаковић

МИШЕВИ

У овој малој канцеларији, тек усељеној, радимо нас тројица службеника.

Најстарији не воли мишеве, средњи још мање. Док их ја обожавам.

Имам два стара миша код куће. Они нису бели као ми. Једва се крећу, али то не смета да их волим. Живим у лепој кући. Имам и пса који ме не подноси. Мачке мрзим.

„Жено, да поклонимо комшији Митру ове наше беле мишеве? Узеће их сада сигурно, нови кавез је стварно леп и модеран!“

ОНА ЈЕ ТО РАДИЛА

Устао сам из фотеље у којој сам провео јутро, урођен у прошлост. Напољу је дан увелико већ загазио у подне. У кући је био сумрак. Намакнуте жалузине филтрирале су стварност, пропуштајући тек по неку сенку да се пробије. Тај полумрак, тежак попут олова, а опет нежан попут мембране, обавијао ме је и штитио од света, од живота, од новонастале самоће.

Лењо сам ходао кроз кућу, пуштајући смеђе кариране папуче да се вуку по поду. Није ме било брига. Стан сам напамет познавао, могао сам и затворених очију кроз њега да идем. Али не и затворене душе. Мук ме је јео и пожелео сам да вриснем, да урлам, само да га прекинем. Не би било никакве користи, ње нема да ми чује вапај.

Пришао сам прозору, шкуре су биле навучене. Да, као и сваког јутра до тада, ево, већ четрдесет година, само, већ неколико дана, неотваране. Гледао сам у њих, немо. Тамно дрво требало је прелакирати. Сунце које се промаљало кроз ретке пукотине обасјавало је ситна зрнца прашине која су лебдела у ваздуху, уздижући се и спуштајући, плешући.

Помислио сам како би требало да подигнем руке и само их гурнем, да би се оне онда раствориле и пустиле дан у кућу. Нисам могао.

Она је то радила.

СЛИКА

Мајка ме замолила. Требала би бити на тавану, рекла је, а никотински дим ширио се кроз честице праши-не. Ријетке зраке поподневног сунца пробиле су се кроз процијепе шкура и покушавао сам дохватити њихов од-сјај на храпавом лицу жене коју нисам видио двадесет година. Узалуд. Обоје смо били једнако закинута и тако крњи пролазили кроз живот. Дохватио сам ипак њену руку и повео је. Отишли смо до старе куће, мјеста зло-чина, како га је вољела називати пред психијатром. На тавану су били разбијени прозори, кистови и боје лежа-ли су у куту, а понеки цријеп се одломио и пустио голу-бове и кишу да полако одводе све у заборав. Љествама сам се попео до мјеста којег ми је показала руком и ски-нуо малену слику наопако забијену у зид. Мораш при-знати да ју је добро сакрио. *Обишљ*, његова највредни-ја слика. Треба ми да старом гаду платим дом. Сутрадан смо били код дједа, причао је о партизанима и мртвим сликарима не обазирјући се превише. „Има још највише мјесец-два“, рекла је са смијешком на лицу, а ја сам јој смијешак умало узвратио.

Снежана Раљевић

КАКО СУ НАСТАЛЕ ЦРНЕ РУПЕ КОСМОСА И ЗАШТО ИХ ИМА ТАКО ПУНО

Сваки пут када помислим на тебе, једна мала звезда падалица нестане са неба и на њеном месту створи се црна рупа која ми поједе део душе. А мислим на тебе често. Зато их има тако пуно.

Зоран Раонић

ОДАКЛЕ ИДЕМ

Овај те ми је иза врата, иза шије, за главом, овај што кашље, пуше, хрипље, рокће, овај је можда моја судбина. И неће се остварити најљепше жеље оних који су ме испратили на пут, баш овим ноћним аутобусом, ито на сједишту првом до 13-ог!

Драјана Рејак

ПАПРИКАШ

Седи. Изгледа као да спава. Али, скупљају се сузе, па се нежно котрљају низ њено лице. Једна за другом. Око усана као да се виде, мрве горчине.

Он пролази поред и види. На екрану рачунара сплет цифара и слова. Диви им се.

Крчка се паприкаш. Биће на главном менију сутра за ручак.

ПРЕМИЈЕРА НА СТЕЈЦУ БЕСКРАЈА

Беше то време великог узбуђења. Очи универзума су радиле као бројчаник. Широка делта времена са много утока. Свуда се само о томе шушкало, а временом и причало све гласније и гласније... Чак су и сва времена говорећи међусобно многогласјем све чешће помињала догађај могућег последњег времена. Практично, нико не би поштеђен тог вируса грозничавог ишчекивања нечег што само што није бануло као велико, невиђено и неминовно. Гласине су се преливале широко изван свог корита плавећи страсно и с надахнућем све жељне непознатог. Жељне и жедне нечег што су можда и заборављена збивања неких првих времена која одједном постају догађај изван свих времена. И куцну час. Пометња је бледела пред извесношћу обзнане. Званице су већ увелико пристизале и пуниле дворану дахом ишчекивања... Сва времена беху у грозници, али наоко озбиљна, масивна и стамена... Најзад оно о чему су многогласјем предочавала! Најзад! Блистала су и сва многобројна огледала у чијим се сјајним лицима умножавао, и преламао на несхватљиво бљештаве разломке, број приспелих званица и оних вечито смушених које су правиле читаве чворове дуж мермерних ходника. Мирис ненаслутивог и непознатог се ширио концентрично као невестица.

„Обожавам овај мирис“ – аурично прошапта један од виртуелних ликова у пролазу... За ликом заљубљан у простору оста шлеп жарке прашине коју преносе комете.

Све је већ било пуно, препуно. Више нигде ни једног јединог места... Ни за кварк! Беше то онај прави час

Пуног Времена ако не и сам круг Свеколиког времена. Потпуна и коначна спрега свега „одувек“ до оног „заувек“ у вечности. Баш прави час заплета и расплета. Дворана се пунила све више. Личећи на џиновску чауру распуклог кестена која и није била само то већ и нешто прерушено као око неке сасвим непознате, органске опсерваторије. Око које посматра...

Чуло се кретање некретања, уочавао облик сваког покрета и погледа као бизарна неопходност свих присутних званица... Натални призор древне формуле прожимања општег и појединачног важног и неважног, која је начас чудом оживљена, постала читљива за све учеснике... колико за оне у партеру, толико и за оне по ложама и са галерије. Светла су каскадно гаснула... све је урањало у обресе, нествар или неку непознату, а пријемчиву и потребну твар опојну, твар заборављеног. И одасвуд је треперило оно прохладно, галактички мултиполарно „пунопразно“ струјање којим непознато дозива иза још увек спуштене завесе. Савршено стање великог ишчекивања, очи великог ишчекивања пред којим ни Богови нису равнодушни иако можда знају све...

Тренутак се ближио.

„И?... Шта вечерас гледамо?“ – упита Суштина Време нагнута преко ивице космоса.

„Вечерас! Вечерас гледамо Зору човечанства, нашу омиљену представу.“ одговори јој Време.

„Премијера?“ – бљесну Суштина радознало у мери којом заблиста и сва моћ камења у сазвежђу накита по њеним рукама.

„Да. Прва после Христа...“

Завеса се дизала и Очи Универзума прекинуше разговор тражећи призор новог миленијума.

МОЖДА ЉУБАВНА ПРИЧА

Одлучио је да се бави само својом душом па му је душа била увек закључана. Зато је и на своју драгу гледао неким натприродним оком.

Једнога дана постао је леш.

„Драги мој лешу, када си се на то одлучио, од када ти је дно постало толико блиско?“, питала се његова драга и понадала да ће се они поново наћи у неком следећем животу.

Од тада су јој ноћи постајале много дуже.

РАТ

Један град бацио је бомбу међу своје речи улица.
Експлозија је одбацила реч *ӣр̄и* право у песника, који на свом тргу поче да гради имагинарну другу експлозију.

Та друга експлозија била је сва од конструкција речи *ра̄ӣ*, *мина*, *смр̄ӣ*, *војник*.

Она је разнела понеку мисао града који је бацио прву бомбу.

Ипак спонтана експлозија речи *ра̄ӣ*, одбацила је песника на фронт где смрт сулудо наоружава реч *жи-воӣ* и чека њен јуриш на речи *војник*, *јенерал*, *бӣӣка*...

Јован Рукавина

ЛОРД ОД ЧИВИЈЕ

Дуго га није било. И (поново) се појавио у малом градићу. Сада се понашао као лондонски лорд. А онда, једнога дана ЊЕГОВ комшија ме је одвео до дворишта у коме је била „Мала Митровица“. И рекао ми: „Ено, тамо у оном делу куће је живео господин... Лорд од чивије!“

Алиса Салойек

КАДА ЈЕ ОТИШЛА, СА ЊОМ ЈЕ ОТИШАО
И ЈЕДАН ДЕО МЕНЕ. ОТИШЛО ЈЕ
ДЕТИЊСТВО.

„Никад не остављај залчак хлеба“ – говорила ми је бака. „И на улицу не излази у уфлеканој мајици, к’о масни Ђура... Трошке од хлеба не бацај у смеће...“

„А где да их бацим?“ – упитала сам је.

„На двориште, птицама“ – рече ми. И од тада је моје двориште увек пуно врабаца.

„Кад путујеш аутобусом, и возач стане негде да одмори и окрепи душу, увек га држи на оку!“

„Кога, аутобус или возача?“ – шалила сам се тада са њом, не знајући да ћу све ове исте речи и ја, к’о папагај, понављати својим цурама.

МИЛОРАД И ДУШЕК

Држао ју је на душеку, у соби иза забрављених врата. Лепа, другачија, нежна и само његова. Заклоњена од погледа, само за показивање. Али, када је припитоми.

– Ти ниси бајка, ни песма. Ти си хорор прича, лик са празним очима, биће без душе.

– Обожавам те.

– Не узимај речи обожавања тек тако. Не говори... Воде до божанских висина, а ти си играч на другој страни.

– Оставимо детаље. Неважни су. С њима те не бих волео као сада.

– Нисам душек. Душек нема детаље. Ја сам особа, жива, са душом обоженом, саткана од детаља.

– Они не дају волети.

– Онда ме не волиш. Волиш душек, Милораде. А душеке воле психопате. И твоја љубав боли. Чак и душек би сузу пустио јер си играч суров. Пусти ме да идем.

– Ти си моја сродна душа.

– Милораде, ти душе немаш. Треба ти душек, најједноставнији, без много детаља, не ја. За љубав безграничну. Ја могу бити свако. Свако тело се у њега укалупљује, савршено пристаје. А тим телима љубав не спомињи... мислиће да знаш шта је то. И њихове душе, твоја најрадоснија играчка чију финоћу и облик не препознајеш на додир, постаће оскрнављене, поцепане.

– Дао сам ти све. Можда не онако како си ти то замислила. Урадио сам све за љубав.

Окренула се ка другом ћошку свог душека. Посегнула је за папиром и оловком, стварима које јој је дозволио да држи код себе. Волео је да чита њене песме и приче и да јој говори како су мрачне. Устао је и бацио сенку на душек, на њу... и на прве стихове које је почела данас да пише.

НЕДОВРШЕНА ПРЕДСТАВА

Сара је скупљала травчице и разноврсно биље, слагала око себе у круг на поду спаваће собе, нетремице зурећи кроз отворен прозор. Претпостављао сам да тим њеним представама управљају записи из њених књига које је по цео дан читала. Упамтио сам делимице шта ми је говорила о Шамбали, подземном свету где обитавају људске душе по смрти.

Кроз двоглед посматрала је у даљини град.

– Је ли га напoкoн стрeфиo? – питаo сам је.

– Није још...

Маших се свога далекозора и потражих то што она гледаше – у једној слепој улици, раширених руку неки човек стајао је наслоњен на графитима ишараном зиду. На десетак корака испред њега други чова, држао је дршку ножа у високо подигнутој руци и њиме замахвао ка оном на зиду. Клатио се, циљао несигурно, али Сара и ја никада још нисмо успели да угледамо финални потез: како нож уистину полеће и место где погађа. Већ данима увек у исто време, они као да су увежбавали какву циркуску представу, без завршнице. Након четврт часа, погнутих глава, разишли би се.

Те ноћи опет нерасположени лежали смо у кревету и зурили у плафон.

Призвао сам слику оне двојице циркусаната. Сетио сам се са каквом смо жудњом Сара и ја ишчекивали финални потез, бацање ножа. Згрозили се помисли где би све могла завршити оштрица ножа. Но ипак, није се никада ништа догађало.

Зјап неостварености, то што се није догађало ништа, голицало нас је до неподношљивости. Помислио сам: – можда ће ти људи без задњег финалног, па макар и фаталног потеза, пасти у депресију, можда у болесне и пасивне фантазије. Можда ће на крају као тужни људи само чекати свој крај? Можда ће се најпосле кајати што нису имали храброст да доврше своју игру. Замишљао сам да је један од њих сањар, онај који би требао да баци нож, а други можда воли да трпи и зато игра улогу опсесивне жртве. Све су то они радили без публике, мислећи да их нико не посматра.

– Ти више ниси оштар као пре – прошапта Сара, окрете се и покуша да заспе.

– Никад га неће стрефит... помислих.

САМОПОУЗДАЊЕ

Најчешће знам, или знам да знам, или знам да не знам (па морам научити), или не знам (и видио сам да нема смисла ни учити). Па и кад сам изолиран и напуштен, или сам непосредно и неоспорно издан, опет знам. Најчешће сам самостално (услијед претјеране осјетљивости и превелике жеље да будем прихваћен) доприносио могућности да будем изолиран, напуштен, издан. Најчешће сам одлазио да то не би први урадио нетко други (а можда тај други и не би отишао, па је такав потез био преурањен или једноставно непотребан). Самопоуздање је једноставно разумна вјера у своје реалистично спознате способности и још реалнија спознаја ограничености властитог значења за друге људе. Остале ствари о којима људи причају, а које су везане уз ову неоспорну врлину, чиста су козметика.

КОСМИЧКА МУДРОСТ

Седим за столом. Подне је. Ведро небо прекривено је прозирним велом и полако се свлачи. Зграде су обасјане бљештавом светлошћу сунца. Осећала сам се залуђено. Смисао живота се слутио у близини, а ипак се скривао иза сенки и унутар суседних зграда. Мистерија ће увек постојати. Саксије на прозору су уредно распоређене; има их пет, као пет кинеских елемената. Зелена керамичка жаба ругала се гостима. Ругала се незналицама. Мудрост је укључивала и то да збуниш некога. Мудрост је болна и може другима да нашкоди... нарочито када истину погледају у очи. А живот је наставио да кружи; и планета је наставила да се окреће као да је не дотичу наши неспоразуми... није застала на трен, није се осврнула на погрешну страну, није трчала низ васиону, није је уплашио ни један астероид, ни један сателит. Она се окретала у свом ритму. Она се правила глупа и све нас је надживела.

Погледала сам у очи. У лажне очи које су висиле као амајлије. Сунце је обасјавало мој радни сто. Обасјавало је и те амајлије. Висиле су преда мном као да ме опомињу. Подсећају ме да проверим своју савест.

Зоран Сїасојевић

ПОД СТАРЕ ДАНЕ

После сваке помисли на њу облије ме хладан зној. Дешава се да ме посети у сну и натера да вриснем.

У оно време све је било тешко, али најтеже је било постати њен део. Успело ми је тек из петог покушаја. Сада, кад размишљам о томе, тешко ми пада то што сам морао сваки пут да пишем молбу. Још ми је теже кад помислим шта сам све срао у њима. Боже, како сам им се увлачио. Када бих само могао да се убацам у њихову архиву.

О Партији је реч, господо.

ИЗОБИЉЕ

Лезилебовићи. Баш се навадили. Једу леба без мотике. Главе су загњурили. Из контејнера их не извлаче. Само им задњица вири. Зинула.

Још би и да пију за цабе. Погледују у небо. Зинули да им кише лине. У чељусти разјапљене.

Руке не перу пре јела. Богу се не моле. Грабе рукама. Као цар Барбароса некада.

Мљацају. Подригују. Вентиле немају. Бестидно гасове пуштају.

Користе државу. И њена добротинства. Народне кухиње су им широм отворене. То је достигнуће правде социјалне. У садашњем просперитетном веку.

У њима јело национално. Да се патриотизмом окрепе. Празан пасуљ. И лебац буђави. Опевани.

Претераше са гозбом. Увидеше да су се угојили. Као да су у логору били.

Одлучише да поведу рачуна о здрављу. Да воде здрав живот. Где их нико неће нуткати. Храном модификованом.

Преселише се међу травке. И црве. У природу. Мртву.

НЕМА, НЕМАМ

Бен: „Немам!“

Абел: „Немам ни ја!“

Белан: „Немамо!“

Панеб: „Немате!“

Абел: „А да имамо?“

Панеб: „Увек би нешто немао.“

Бен: „Нико нема све!“

Белан: „Није имати – имати све!“

Панеб: „Већ нешто имати, а нешто немати – никад!“

Абел: „А шта имати?“

Белан: „Не знам. Немам то.“

Бен: „Немам ни ја.“

Панеб: „Онда никада нећете ни имати!“

НА ЛЕЂИМА ЈЕЖА

Привукао вас је можда мирис нечег реског, јетког, али верујте, не бисте волели да јашете на леђима јежа. Већ вас жалим јер гледам како ваша прича почиње од бола, тј. убода. Немате објашњење за ту лудост? Јахање на туђим шиљцима је увек залудно ако нисте у стању да држите узде, посебно када се они пружају у свим правцима. Заборављате да су језик оружја јежа црнбеле бође као један од чувара врлина којима сте ви само лакрдијашка маска а сметнули сте с ума и то да се ти исти трнци лако могу преобразити у игле за плетење а онда плету ли плету. Зато ако не желите збрчану задњицу, добро је умотајте и препустите се бесном ритању, трзању и поскакивању. Не бојте се! Нећете исклизнути. Игличасти раоници дубоко заору. Ако сте се једном пак и извукли, други пут, ко зна? Срећом па нисте. Видим како ходате. Начуљите уши и ви и чућете како одзвања ваш хроми ход. Ипак, ако се то деси, дрзнете се и покушате поново, јеж може променити положај те за девет месеци можете очекивати порођајне муке. Ех, да је само то. Море, тешко оном ко мирног дирне јер тај и не слути да ће повратак кући бити и окићене њушке. Само реците, ако не можете да издржите... ма хајте, то је само мало поетског боцкања и ништа више.

ЗАБАВА

Забава за богатуне. Видим, то смо ми. „Као симфонијски оркестар: овде ударају пикамери, тамо бушилице, гусеница багера се врти... Него, јел’ има неко да пије пиво, а? Да попијемо пиво. Ко овде пије?“ Ха-ха-ха – неки идиотски смех по комбију.

Приправник. Богаташ. Ово му не треба, али... мислим да је „Свет као и воља и представа“: Отац. Фигура.

Приправнички ту, обезбеђено место: мало се мрзни, нек’ те надређени псују (имаш где!), „... и буди добар с људима“, „поштуј их“, буди „ауторитет“, „... „Видећемо, полако, заврши још и ту једну годину, кад си мог’о факултет, па на Копаоник – учи дечурлију скијању, пиј чај, рум поведи девојку (све јој плаћај) и, батиче, прибирај станарине од те две-три викендице које изнајмљујемо...“

Наравно, Ми остајемо... и пикамери и бушилице и багери и нередовно мењање постелине и гужва вечита у купатилу и... све остало, лоше, дно, бездан... („А ко гледа у бездан довољно дуго и бездан...“ – јел’ тако!)

Октобар је месец. Још само три дана.

Спремни.

ПОРТРЕТ

Знаш, онај твој портрет, твој најлепши полупрофил, леви, појавио ми се данас на зиду, потписан неким другим именом, а не твојим *Љубинка*. Зид је побледео, остали портрети у низу су се сукобили погледима из очију и поцрнели. Тако си остала једина видљива и препознатљива, међу свима. А опет међу свима у сали само сам те ја познавао, иако су те сви нетремице гледали, једино си се мени насмешила. Имао сам у том тренутку *ѿридесетѿ* година мање. Колико си их и ти имала кад си умрла:

А сећаш се? Бројала си „коцкице“ на карираном столњаку у *кујни* из које су сви отишли на спавање. И деца, и твој муж, и заова. Ниси могла да устанеш са стола док не избројиш све квадратиће на великом чаршаву за обед. Тражила си да *ударим рецку* кад ми даш знак *на сваких ѿридесетѿ*. У ствари, бројали смо заједно. Убрзо си отишла иза усуднога брега. Градско гробље, говорила си, такође те мамило на бројање парцела. Можда си зато и пошла тамо? Ја сам остао да те досликам, а нисам постао велики сликар.

Ето, *ѿрву рецку* уписах јуче. Па сам те уноћ сањао. Да ли је то знак да се *враћаш* сваких *ѿридесетѿ* година, и у каквом ће те облику бити следећи пут? А сањао сам те онакву каква си и била, нага. Ти ниси била тело које се гледа, већ оно које се осећа – његова топлина. Нисам ти сном био блиско ни колико једном на јави: пролазила је, некако, цела маса људи, а ти си била у исти мах свима и далеко и близу. Напросто, ниси се могла видети. Али ко је знао топао мирис твога тела, твоје наготе,

тај те је могао заимати у сну, и преко топлине. Ја сам је знао, и заимао сам те на тренутак који је био једнак јави. Свакако си тад била жива.

Да ли она напућена уста сад љубе земљу над њима? Ил' је до њих већ стигао корен надгробних трава? Није ли то корен оних трава које су, кад ту стигну развејане, решене да истрајавају до вечности? Па ти стога љубиш и вечност? Рекао бих да да. Јер синоћ ми твој профил откри да је на њему све некако пролазно, и очи, и чело, и нос у лук савијен, али уста – не. Она су још пуна младалачког жара који их пали као мирис зрелог жита свице. Цело ти је тело над појасом мало нагнуто напред, како си иначе и седела једном у трави на *Шомрда*-планини, како би била ближе мирису шумских јагода. Такву сам те у сну и мирисао. Ево, данас је започела она *друја тиридесетница* година. Хоћемо ли *речку*, и све их набројати? Па да, видимо се на крају вечности!

24. јун 2015, Париз

ВАКЦИНАЦИЈА

- Жено, спремај се!
- За кога, црни Милораде?
- Не за кога, него за шта, несрећо једна.
- Добро де, за шта?
- Ти као да не читаш штапу, не гледаш ТВ?
- Па није да баш не пратим.
- Знам ја шта ти пратиш...
- Не почињи опет, молим те, ти знаш да су ми „Парови“ и „Фарма“ једино задовољство...
- О томе ћемо још да разговарамо, а сада морамо на вакцинацију и то одмах!
- Против грипа?
- Ма какав црни грип, то је мачји кашаљ.
- Него?
- Беснила.
- Куку мени!
- Видиш да је читав свет побеснео.
- Да?
- И да нам ништа друго не преостаје, него...
- Него шта?
- ...да му се придружимо или се вакцинишемо, треће нема!

ПОМОЋ

Испред банке где обично подижем новац када „легне“ плата, у износу просечне плате у Србији, обично стоји нека особа која од клијената тражи помоћ. Тога дана испред је стајао неки старији човек и од пролазника молио за 5, 10, 20 динара...

Када сам ја пролазила поред њега, мени се није обратио. Можда је приметио (писало ми на челу) да је и мени тада требала помоћ.

Да ли да плачем или да се смејем? Не, идем даље у решавању свог, у том тренутку новонасталог, али решивог проблема.

ЛИФТ

Лифт се споро успињао, као да су се кидале челичне сајле. Минути су се гомилали јалово. Паничила сам. Број телефона за хитне случајеве није био целовит. Последње цифре мора да је неко намерно изгребао. Притискали су ме тескоба кабине и два јарка снопа светлости. Огледало ми се церекало деформишући ми лице. Ударала сам дугмад позивне табле. На црном екрану треперили су црвени разломци. Двокрилна врата коначно су се отворила.

Непознати простор. Узалуд сам тражила излаз. Рекли су ми да је зграда симетрична. Истоветан лифт налазио се, дакле, право. Пробијала сам се с муком кроз клупко науљене жице, које је испуњавало читав ходник. Мирис густе смеђе течности нагонио ме је на повраћање, а оштри врхови метала гребали су ми лице.

У другој просторији таваница се спуштала укос, а зидови сужавали. Честице прашине боцкале су ми зенице као иглице. Вриснула сам од бола. Успела сам да скинем сочива и стрпам их у џеп.

Пузила сам. Руке су ми пропадале као кроз живо тесто. Чинило ми се да је мермер омекшао и претворио се у блато. Мрље су ми се шириле длановима. Умислила сам да ме гутају мочварнозелене амебе, као у једном сну. Брисала сам дланове и грозничаво грабила напред.

Пред блештавобелим зидовима помањале су се црне фигуре као алегорије. Седеле су и стајале у гробној тишини. Играле су се карте и руски рулет. Неко је претио смрћу, други је жестоко урлао. Крици су ми парали уши. Појурила сам ка другом крају собе, сударају-

ћи се са непомичним људима. Избила сам у ходник пред двокрилна врата. Улетела сам презнојена, као да се будим из мучног кошмара. Одабрала сам спрат насумице. Било где, само што даље од међуспратова. Врата су се отворила. Заслепила ме је расвета. Ужасан крик проломио се ваздухом. Брзо сам вратила сочиво у око и осврнула се. Над вратима се цаклио разломак.

БОГАТСТВО

„Па примакни се мало, Данило, морам нешто да ти шапнем“, рекла му је насмејана девојка у жутој летњој хаљини са белим и зеленим цветићима. Седели су под салетлом у дну врта и пили свежу лимунаду. Младић од 17 година у фино скројеном оделу се помало неспретно нагнуо према девојци. Уместо да му на уво саопшти неку тајну, она је брзим покретом прислонила своје усне уз његове.

„Хихи, како си смотан“, кокетно му је саопштила док се освртао иза леђа, „нико нас не гледа, видиш и сам колико су сви заузети разговором тамо на трему“.

„Знаш, ја морам сад да идем на час клавира. Хоћеш ли доћи вечерас тамо на старо место? Коначно ћемо бити сами...“, упитала га је, додирујући прстима његов длан.

„Bien sûr“, одговорио јој је на француском који су обоје учили и остао да седи посматрајући зелене и беле цветиће како лепршају док се Милица удаљавала.

Гласан звук сирене пренуо је домара из размишљања. Сви радници у погону су стали у част доживотног председника који је преминуо пре тачно годину дана. Зујале су само машине које нико од укипљених људи није смео да искључи.

Домар је наставио да вуче мокру крпу на дугачком држаљу, упркос зачуђеним, бесним и презривим погледима радника између којих је пролазио. Чим је сирена утихнула, до њега је дотрчао пословођа.

„Друже Анђелковићу, ово је скандалозно. Пљунули сте по успомени на највећег сина наших народа и на-

родности, осрамотили читав колектив...“, тртљао је омалени руководилац са уредно поткресаним брчићима. Домар је ћутао и гледао у под.

За 40 дугих година га је прошла сва срџба, није више мрзео ни тог човека са брчићима, нити директора којег се овај толико плашио. Према њима је осећао само презир и сажаљење. Цео свој живот су градили каријере и грабили неку моћ, док је за њега био радни батаљон и спаваона у Митровици. Али, ма колико се уздигли у тој пирамиди власти, никада неће стећи ни најмањи делић његовог богатства. Никада неће имати тих 17 година, читав свет под ногама и Милицу у свом наручју...

„Слушате ли ви мене, друже? О вама ће се расправљати на збору радних људи у четвртак!“, претио му је пословођа, сада већ црвен у лицу.

„Bien sûr“, одговорио му је Данило и отишао да исцеди крпу отежалу од прљаве воде.

КАВЕЗ

Сокак према прузи. Мала кућица без прозора са зеленим вратима до којих воде два степеника. Иза врата жубори цвркут птица. Помислим како ми се учинило. Прескачем шине, погледујем локомотиву што рже у дубини простора. Одлазак у очај, свакодневни пут у умирање, када су туђи, и не постојиш.

На песму мале куће заборављам заточен у купеу који базди на лош дуван, мокраћу, месинг, самоћу заокружену шкољком клопарања.

Повратак истим путем следећег дана. Врата су отворена. Иза њих седи човек са рукама на коленима. Не видим му лице, само суве шаке у грчевиту стиску. Зидови, од пода до плафона, покривени су малим дрвеним кутијама са минијатурним вратанцима.

И певање оштро извија, разлистава се кроз ваздух, пење до крошњи расцвалих липа.

Пролазим.

Следећи дан ново бекство.

Иста врата. Отворена. Мале кутије без вратанаца. Тишина. Празнина.

Можда ми се учинило? Скакућем по праговима према железничкој станици.

Загледам стубове, кровове, уплашено небо.

Нигде птица. Никог осим мене. И купеа који чека своју буку.

ПСИХА

У једном тренутку сам се зауставила. Поглед ми је сезао у бесконачност коју је прекинуо зид на крају ходника у којем сам се налазила. Опет сам помислила како је смијешно што поглед заправо нема краја, све док се неки објект не испријечи усред видног поља, усред свега. Онда осјетим и налет сјете јер је тако некако све с људима, зар не? Зато поглед на звијезде, док лежиш љети на плажи, даје тај неки осјећај наде, осјећај да можеш свашта. Поглед ти се изгуби у тко зна каквим кутцима свемира, удаљенима више од свега замисливог. Мањи си од ичег, али и истовремено уроњен у ту величину постајеш дио ње. Могућност да будеш нешто важно више и није толико луда. Дошла сам до краја ходника и скренула лијево. На плочицама предворја су се играле посљедње зраке сунца за тај дан. Ходајући према ауту, мисли су ми се вратиле на одређену плажу у љетну вечер. Миришљаву и опијајућу. Осјећај облутака под мојом краљежницом. И твоје лијепо тијело покрај мог. Треbam пожурити, мислим да нећу стићи на вријеме првом пацијенту ако буде имало гужве на цести. За психијатрицу је важно да буде сабрана и спремна за своје пацијенте. Прије нисам толико примјећивала тај лом и прекид бесконачног погледа објектима. Прије тебе, сваки овај знак на цести био је само знак. Прије тебе, нисам гледала цесту и живцирала се због металних симбола који ми говоре што да радим. Прије тебе нисам имала овај неиздрживи осјећај у плућима. Сузе ми нису пржиле крајеве очију и нисам жељела вриштати из петних жила јер мом погледу смета толико тога да буде

слободан. Од боли у цијелом тијелу скоро да нисам примијетила звукове сирене. Из магле испуњене сиреном изренили су људи. Осјетила сам њихове додире на лактовима, леђима. Одједном сам праснула у смијех од којег су неке од суза с мог лица полетјеле према тлу. Иронија помисли што зову тај звук Сиреном ме толико притискала и чинила хистеричном. Дакако, далеко од било какве рационалности. Како се тако све промијенило? И како то да ми није све то сметало док ти ниси наишао? Вратили су ме међу зидове које називају мојом собом. **МОЈОМ СОБОМ**, можеш ли повјеровати!? Еро се, какво је ово доба? Гдје си? Зашто си ме оставио саму међу овим чудовиштима опчињенима својим објектима?

ДУГМЕ

Свих облика и димензија. Може бити и мало и велико, најчешће је округло, али може бити и коцкасто, срцасто, лептирасто, цветно, у облику куце или маце, бубамаре и шишарке, ма може бити какво пожелиш.

У плеханој кутији од неког давно поједеног кекса, пуно разних, шарених дугмића! Обожавала сам да их пребирам и упарујем, смишљам приче као да су стварни, спајам и читаве породице дугмића и никад доста игре. Баба и деда су ми причали како су они у своје време добијали батине ако их неко види да се играју са дугмићима. Као и многе ствари у то послератно време и дугмићи су били дефицитарни, сматрани су за неку драгоценост. Можда смо их зато ми имали толико да их не можемо потрошити ни за два живота, осим ако неко у породици не почне да шије или креира разне ствари и предмете па искористи то шаренило за своје маштарије.

А данас, данас су дефицитарни само добри људи, свега осталог има и превише.

БЕЛИ ПАПИР

Нови документ... Сачувај као... ОК, то је то. Усправна линија трепери. Папир је тако бео.

Поред мене, седе моји омиљени писци и песници (само неки, нису сви успели да се сместе на кревет)

„Нећемо да јој помогнемо, нека пише сама.“ – рече Цветајева.

„То је та чувена руска братска љубав.“ – промрмља Ненадић.

„А шта радиш ти уопште овде?“ – рече Црњански Ненадићу. „Ти пишеш о Обилићу, деспоту, куги и сличним стварима.“

„Црњански, види се да те је време прегазило, не умеш да читаш нову српску књижевност.“ – рече Ненадић, „Она уме, зато сам ту.“

Црњански севну очима: „То ћемо расправити после, да ли умем или не умем. Напољу.“

Ненадић преврну очима.

Агата Кристи намести шешир. „Колико је сати? Је ли време за чај?“

Сви је погледаше. „Империјалисто“, промрмља Црњански.

*

После доста времена, написане три реченице и обрисаних петнаест...

Цветајева и Ненадић су већ одавно отишли, негде, на вотку. Цветајева је била свечано изјавила: „Ја не же-

лим да имам никакве везе са овим. Уосталом, ово је само проза.“

Госпођа Кристи је била следећа. Навукла је рукавице, и устала: „Ах, неко уме да пише, неко не. Тако је то у животу. Није то случај за monsieur Poirot-а.“ Ту се слатко осмехнула на своју духовитост, окренула се и отишла.

Црњански је остао. На крају, намигнуо ми је, и рекао: „You go, girl!“

ГОСПОДИНЕ УРЕДНИЧЕ

„... ако сīе некада корисīили реīку īрилику да īрошеīаīе кроз īешко īроходне и за мисао, укривене и безнадежно īасивне īределе душе, моīли сīе заīази-īи један мали īрамен īааме, īрефињену омоīницу се-менке сīраха која се некада несхваīљиво брзо зна īре-месīиīи у īлогне īределе исīе īе душе и за само део секунде освојиīи је целу...“

– Не знам да ли је исправно, Господине уредниче, да причу која траје само део секунде почнем и завршим у тренутку кад он закорачи преко прага напуштене стаје, носећи у десној руци конопац и нестаје у тами.

– То није никаква прича, никоме се неће допасти а и његов поступак није у складу са хришћанском етиком.

– Могу ли бити у заблуди ако кажем да људи понекад доносе пресуде у поступцима који нису у њиховој надлежности, јер он је трпео беду четрдесет година, од тога смо се сусретали једва две, то су биле седма и осма година наших живота. У осмој години био сам тешко болестан, дуго сам лежао у постељи и нисам могао да поднесем светлост. Само он се усудио да уђе у таму моје собе и донесе две јабуке које му је шкрти продавац дао у замену за сав његов новац, за мало богатство најсиромашнијег од нас. Касније га нисам сусретао, али сам знао да је омиљен и поштован и да живи у беди и знао сам да му никада нико није помагао. И нисам му вратио оне две јабуке, што није у складу са хришћанском етиком, господине уредниче, и зато мислим да је

исправно ако причу, која траје само део секунде, почнем и завршим у тренутку кад он закорачи преко прага напуштене стаје, носећи у десној руци конопак и нестаје у тами.

Вийомир Теофиловић

ГДЕ СИ ДОСАД?!

Не знам како се тик поред мене појави врло привлачна госпођа, носећи препуну корпу намирница. Сместа јој притекох у помоћ, ишли смо у истом правцу... Као усамљене душе проћаскасмо као да се одувек знамо, учини ми се да сам јој симпатичан као и она мени, предложих да се видимо.

– Где си Ти досад?! – збуни ме док сам очекивао договор где и кад да се видимо.

Па... покушах духовитошћу да сакријем збуњеност... скупљао сам храброст...

– Зар педесет година?! – потпуно ме докрајчи. – Добро, – додаде мирнијим тоном, видећи да сам занемео – боље икад него никад.

Пушћујем суиџра у Немачку на јогину-две код сина, измислих, шмугнувши међутим у Бачку код ћерке. Јавићу се кад се вратим у Београд.

Мада је била прелепа за те године, нисам више никад отишао на ту пијаци. Помишљао сам можда ме доиста познаје педесет година, можда смо ишли у исту школу, она, рецимо, у први, ја у пети разред, малишанке се лако заљубе у веће дечаке, који то и не примете... Ни за педесет година.

Долазило ми је више пута да је видим, али нисам могао да смислим одговор на њено питање. Доиста, где сам био толике године?!

Зоран Тодор

СМЕХ

Лете столице. Сто се зарива у плафон. Под неста-
је. Соба се распукла.

Чује се јак прасак...

Смеха.

ПУТ КА САМОМ СЕБИ

Понекад силазим а понекад се пењем до самог себе.

Ретко сам у истој равни са самим собом.

Најчешће, међутим, нити се пењем нити силазим; једноставно – стојим ту где јесам и игноришем се.

Није то нимало лако, али је далеко лакше од непрестаног силажења или успињања.

Дешава се, тако, попнем се или сиђем, и тек што се пред самим собом задихан зауставим, кад – ја више нисам ту. Треба се изнова пењати или силазити.

Одавно је то, ако је икада и било, престало да ми буде занимљиво.

И одавде где обично јесам пружа се одличан поглед на мене. То ми је довољно да знам да ме треба избегавати.

И избегавам се колико могу.

Али, будући да савршено самоизбегавање није могуће, каткад сам приморан да прегазим понеки степен, у овом или оном смеру. Зависно од тога да ли се у датом тренутку налазим нешто изнад или нешто испод своје тренутне позиције.

Ако се сопствена позиција икако, међу свим осталим сопственим позицијама, може поуздано утврдити.

ОПСТОЈНОСТ БАЈКЕ

Помало већ лишен своје бајковите опстојности, на свом бијелом коњу јаше наш тужни принц у потрази за неугледном Пепељугом, анемичном Сњегуљицом, дремљивом Трноружицом или, којом ли већ, обећаном драганом. Покрај њега аутострадом јуре сурови јахачи апокалипсе на својим моћним харлијима, у чијим седлима ишчезавају панкерке са зеленим праменовима, барске даме, дрчне интелектуалке са наочалама од корњачевине и остали (не) замисливи арсенал женских стереотипова.

Пословично сажалјиве љепотице ноћи упућују му недоличне ријечи и изводе ласцивне кретње обећавајући му лако доступан рај још за живота. Ужаснут, настаља своје путовање повремено застајкујући пред трошним кровинарама постолара у покушају да сазна име власнице стаклене ципелице коју увијек носи у руци. Узалуд му већ махом сенилни постолари покушавају објаснити да су све потенцијалне власнице стаклене ципелице већ одавно мртве, ако су икада и постојале, или бар окружене дивљим чопором унучића који им увесељавају мирне, старачке дане.

Квалитет невидљивости, којег ни сам није свјестан, вјероватно је учинио да својевремено прође непримијећен управо док је Сњегуљица сасвим непотребно шминкала своје рујне усне врелим ђордани ред ружем, Трноружица увијек изнова тонула у свој стогодишњи сан, или се, пак, фрустрирана Пепељуга ратоборно одлучила за коначан обрачун са својим суровим и охолним посестрама.

И док се над судбом нашег романтичног јунака надвијају злокобни облаци, а наговјештаја хепиенда ни-
гдје на видику, подсјетимо се још једном, шта је то уоп-
ште бајка.

Само неспутана моћ маште и жеље над стварно-
шћу, рекли би неупућени.

Можда посљедње прибјежиште, теза је многих,
који покушаше рационално појаснити њено вјековно
присуство на културним мапама и у срцима свих наро-
да и региона свијета. Она никада није одређена или
ограничена мјестом и временом, појаснише нам мудри
теоретичари књижевности у чије знање и стручност не-
ма разлога да сумњамо...

Уосталом један принц, који је недавно постао и
краљ, смијеши се на балкону Краљевске палаче својој
Махімі чије спарене лабутинке наговјештавају могући
срећан крај једне модерне бајке.

ТВОЈА РИЈЕКА

Драва је ђудљива ријека. Некако ју не можеш докучити. Мирна попут платна. Сива као камен. Дивља. Понекад. Дивно зелена. Прозирна. Тврда. Или жута. Понекад. Мека. Сипка. Опасна. Као ноћ. Љубичаста. Некад тече узводно. Враћа се. Некада стоји. Црвена. Пуна вртлога. Или сасвим мирна. Плава. Задовољна постојањем. Живахна као дијете. Брза. Суморна. Тешка. Волиш ју. Не познајеш. Гледаш. Дуго. Храни те. Тишином. Звуком. Свеједно. Само да је ту. А она је ту и није. А опет је ту. Као земља. Неухватљива. Непоновљива. Сама. Одлази или долази. Не знаш. Не питаш. Враћаш се.

Упијаш њене мракове и њена свјетла. И. Постаје твоја. Ријека.

СВЕ СЕ МОЖЕ КАД СЕ ХОЋЕ

Евидентна је опседнутост нашег народа морем. Мада је неки паметњаковић још давно изрекао да је то само вода, море нас неодољиво привлачи и одмор нам је без њега назамислив.

Све је то ваљда кренуло још са Душановим царством, када је Србија излазила чак на три мора. До нама данас омиљеног Халкидикија могло се тада доћи без задржавања и малтретирања по сунцу на граничним прелазима. Душанове велможе су тако без царине доносили женама бунде из Паралије!

Идилична слика Срба на обалама три мора прекинута је распадом Душановог царства. Тек 600 година касније поново смо се докопали мора, када смо за Јадран говорили „наше море“ и викали „Трст је наш“ како би га и проширили.

Када смо, попут панонског морнара, имали „изузетан пех“ да у нови миленијум уђемо без мора, окренули смо се потпуно нашем православном, грчком мору, као осведочени „парадајз-туристи“. Како су нам џепови постајали све плићи, уз нас су пут Грчке кретали и џакови кромпира, лука, гајбе парадајза, воћа, картони уља и пића. Ангажовање скупих камиона са приколицама за транспорт све већих количина ове робе озбиљно је запретило нашем осиромашеном народу да ће опет остати без мора. Примамљиве понуде Солунске регије и Халкидикија са „три прста“, кућни буџет је углавном сводио на „средњи прст“!

Решење алармантног стања је пронађено у коришћењу воденог саобраћаја као најјевтинијег облика транспорта.

У рекордном року изграђен је канал којим је Морава повезана са Егејом! Роба је кренула баржама за превоз расутог терета. Оне су се у Македонији додатно пуниле поврћем и воћем, како би их касније под маслинама наши докони туристи претварали у ајваре, пинђуре, туршију, слатка, џемове, ракију.

Све се може кад се хоће!

ЏЕЛАТ

„Идем код маме, досадило ми је да летим по кухињи”, рекао је мољац и навалио на врата од шпајза. Мољац, колико год се трудио, није кућни љубимац и ја сам га само клепила туцкалицом за муве. Његова мама је у шпајзу, као и све што припада и његовом и мом ланцу исхране. У горњем десном углу, на крају шпајза, када год уђем, из празне плетене корпе, а на врху је храном препуне полице, весело залепрша јато и угнезди се на високој таваници. Маму не видим, али чим их је толико, добро их је васпитала. Превисоко су да их поздравим туцкалицом.

Још увек, јер све је добро запаковано, нисам открила у којој понуди је менза, па их туцкам, шта ми друго преостаје, једног по једног, на кухињском корзоу.

„Вунени” мољци, скривени у соби, за сада мудро ћуте.

Иван Филиповић

***

Невена и ја седимо, много пуши. Пали једну за другом. Ја јој то споменем, али не изгледа забринуто. Каже, она ће тако, па докле тело издржи.

Допало ми се то размишљање.

Моје тело је издржало до 27. рођендана. Отприлике тада ми је и постављена дијагноза.

Нена и даље пуши истим интензитетом.

Док јој тело не издржи.

ПЛЕС СА ЗВИЈЕЗДАМА

Смирено улазим у Палачу правде. Нагодила сам се с регионалним „Голијатом“, само још требамо благослов суца. Обоје смо подједнако задовољни и подједнако незадовољни како компромису и приличи.

По обичају долазим десетак минута раније и још нема пуно људи, али ће ускоро почети уобичајене гужве. Пролазим кроз уски пролаз и према мени већ хита особа која ће провјерити јесам ли сумњива или безопасна.

„Ствари на преглед, молим“, каже.

С рамена скидам велику црну торбу и кажем:

„Имам књигу и наочале. И неколико особних ситуација“.

„Књигу носите?! Читат’ ћете док чекате? То је лијепи хоби. Сигурно нисте опасни“, каже, а мени се учинило да се развеселио као да сам му споменула драгог пријатеља. Ипак савјесно прегледава што уносим у Палачу правде. Детектор метала се оглашава нервозно, све му смета: и кључеви и копча на ремену и сребрни колутови на руци.

Чувар правде ми повјерљиво каже:

„Знате и ја имам хоби. Почео сам плесати“.

Откад имамо ТВ шоу „Плес са звијездама“, многи су открили склоност према плесу. Неки чак и страст, а чувар правде ми дјелује као да је страсно заљубљен у ритам и покрете.

„Дијелог дана сам сретан кад плешем“, каже и осмијех му се готово омотао око главе па изгледа као да му се смијеше и уши.

Затим су у Палачу правде нагрнули други тужитељи, тужени, суци и бранитељи па краткотрајна романса између мене и чувара правде престаје сасвим неромантично.

ОНА ЧЕКА

Иза шанка на тамносмеђој полици годинама стоји заборављена боца Бадел рума на чијој се етикети опустила једна црнокоса љепотица. Озбиљна је. Није она цура за свакога. Стоји у хладовини испод крошњи двије високе палме. Лијевом руком придржава поголемо буренце на прелијепој глави. У буренцету је рум. На њему пише 40%. Жестоко пиће – рум домаћи! Обара! Десну руку изазовно држи на боку. Има прелијепе груди и пристојан грудњак. Вјетрић јој се шејтански поигравао око лелујаве шарене сукње. На врату огрлица од шкољкица, а у лијепо почешљаној коси, свезаној у пунђу, затакнут бијели цвијет. У десном уху је минђуша у облику халке. А из даљине, далеко иза двије палме, допловљавао трои једрењак са два јарбола, вјетром напуханих једара. Враћа се са далеког путовања. Цура гарант чека да тај брод уплови у малену луку, па да с брода сиђу весели морнари с гутама пара јер су управо добили плаће, заостатке и додатке за одвојени живот и да им она, онако жедним, талне то буренце рума, и да се богме пара окрене. Лако је трговати и бизнис правити са морнарима жељним рума и лијепе женске, а посебно након предугих путовања. Стрпљиво чека и нетремице гледа свој једрењак у даљини. Само што није упловио. Она и не сања да њен једрењак можда никада неће ни упловити, али грозничаво машта шта ће све купити када морнарима прода то своје буренце Баделовог рума – домаћег. Прво ће купити најмодернији мобител. Да, да. До 1992. с њене лијеве стране је висила прашњава цр-

но-бијела слика друга Тита у маршалској униформи и с муштиклом и цигаретом у лијевој руци. Он је годинама, погледом пуним озбиљности и неке забринутости, посматрао ту љепотицу. Тито је те године нестао са зида мога омиљеног бифеа и мог свијета, а љепотица и даље чека тај брод. Ускоро ће.

БЈЕЖИ, АНЂЕЛЕ, БЈЕЖИ

Знао си да ће та игра бити изгубљена. Она је још прије неколико тренутака била с тобом. Лежали сте голи. Туцао си је с отпором. Не што ти се гадило њено тијело, њен длакави трбух, њена напета бедра, не то. Туцао си је као зец, без мисли, аутоматски. Руком ти је посегнула у хлаче и муљала те толико времена да си се превалио на њу. Поривао си у њу, распарао, пробо би је, али она је то познавала. Што си је с већом бјесноћом и снагом туцао, то је више уживала, више се привијала уз тебе, гризла ти врат, забадала нокте у кожу. Припила се уз тебе, њено месо, њен мирис те мамио, силовитост покрета, насилност узимања. Растварала се и затварала муњевитим ритмом. Био је онај луди штос који се понављао, то да си се успињао, цура ти је зрачила, било је свеједно ко лежи с тобом, само си ти, ти си. Зарио си прсте у њену косу, али то није била она, био си то ти, топио си се, видио си да је боли, уживао си у томе што њу боли, јер ниси владао собом, јер је иначе не би хандрио. Окренуо си се у страну и зијао у празно. И док ју је болило, док јој се трзало лице од физичког бола, смијала се, напућених усана се смијала и гризла ти прсте. Ти се ниси борио с њом него са собом. Твој пораз је био већ у томе што ти је дошло, што те свладала потреба, што си пожелио да се пењеш. Тај твој јebени ego. Лежите голи и пушите.

ПОРЕЧКА 6

Палилула. Поречка 6, пети спрат. Стара, оронула зграда и лифт који је често покварен. Интерфон који не ради. И ми који се вешто претварамо да је то само тренутно стање. Степенице су ту да седнеш и запалиш цигарету. Поделиш „ствари“ сам са собом. Испричаш се са комшијом. Договориш масажу по најповољнијој цени. И решиш да је време за нови почетак.

Испред зграде обично стојим док доносим важне одлуке. Слушам музику. Пијем пиво и покушавам да се заљубим. Онда угледам клинце у парку који се играју и ћуте. Е, тад се уплашим. Тако су мали, а већ све разумеју. И немаштину и моћ. И добро и зло. И игру и храброст коју носи са собом.

Ми одрасли, разговарамо и не запиткујемо. Свако са својим бригама и ташном у руци. Играмо игру која се зове живот. Страхујемо, јер имамо шта да изгубимо. Људе које волимо.

У оближњој трафици имам омиљеног продавца, кад год љоснем испит, он ми поклони крем бананицу. Увек ми размени новац и никад не остаје дужан. Имам ту баку, комшиницу преко пута. Прави страва колаче и никад не заборавља. За мој рођендан, донела је разгледницу из антикварнице. Написала је. Поречка 6. Палилула. Зграда тамно наранцасте боје. Капут и путна торба у мојим рукама. Ходам са својих 19 година. Ходам и корачам са жељом у боље сутра.

Михаїл Михо Хрнчић

ПЛОВИДБА УЗ РИЈЕКУ

Пловити низ ријеку могу и мала дјеца. Пробао сам то у дјетињству и уживао. Данас, у зрелим годинама, желим пловити узводно и савладавати брзаке и бучке. Велики је то напор, али ме испуњава задовољством. Љуљање чамца доживљавам као љуљање у бешици пред брижним мајчиним лицем, а плускање воде по тијелу као миловање.

Задовољство је велико пловити уз ријеку.

Слободан Цекић

ЖИВОТ

На улици ме зауставља стари добри пријатељ и пита:

„Зашто си тако црн и забринут?“

„Нешто се стално осврћем – чини ми се као да ме живот уходи“.

Одговорих му и продужих даље.

МРЉЕ

Морам се брзо ријешити ове одјеће на себи! Хитро откопчам прозачну, бијелу кошуљу и бацам је у каду. Беж ланене хлаче скидам преко још обувених ципела те их убацујем за кошуљом. Хрпи се убрзо придружује и доње рубље. Кожа ми је љепљива и стеже ме док се црвена текућина на њој згрушава. Отушират ћу се касније! Прво морам спасити одјећу!

Пуним каду топлом водом и додајем оцат. Протрљавам одјевне предмете једном, промијеним воду и поновим поступак. Отрчим до кухиње и направим густу смјесу соли и сока од лимуна. Раширим мокро рубље по дну каде и обилно нанесем смјесу на смеђе остатке текућине. За крај каду још једном напуним топлом водом и насујем у њу мјерицу ензимског детерџента. То би требало ријешити све те досадне мрље од крви. За оне од вина ће требати још мало труда, али то стигнем и касније.

Остављам одјећу да се натапа у кади, одбацујем ципеле те улазим у туш кабину. Вода је толико врела да ми готово пржи кожу. Прије него се изгуби у одводу гледам како почетно руменило прелази у њежну ружичасту, а потом изгуби сву боју. Изрибам се сапуном па потом још гелом за туширање. Косу такођер оперем два пута те нанесем регенератор. Наслоним се на мокру стијенку туш кабине и одахнем. Нестао је метални, слани мирис крви, нестало је затезање на кожи и праменови косе слијепљењи густом текућином. Кожа ми је толико чиста да шкрипи под прстима, а коса мека и сви-

лена. Миришем по ванилији и мандаринама. Уклонила сам сваки његов траг са себе.

Ненадано, сјетим се звука пуцања лубање у сразу с металним кипом вучице. Присјетим се локве густе крви како се неуморно шири дрвеним подом супругова уреда и бијелих зидова попрсканих крвљу. Драго ми је што нисам ја та која ће морати чистити сав тај неред. Мрље од крви готово никада потпуно не нестану.

МРЕЖА

Лежао је у постељи и посматрао скучену собу. Хотел „Байкал“, оронула петоспратница на периферији Омска, нимало није подсећао на свог славног имењака. Откако је напустио Иркутск, није срео ружнију појаву од ове прастаре хрушчовке, осим можда дебелог црног паука који је суверено владао испуцалим зидом крај кревета. Одвратни створ је сатима вештим покретима плео мрежу око паралисане муве и деловао и више него задовољан амбијентом који је пружала бедна просторија.

Поглед му одлута кроз прљави прозор. Сем чопора луталица, Иртиш је једини показивао знаке живота у уснулом граду. Мрзовољно и споро ваљао је сибирском степом своје сребрнкасто тело ка непрегледној тајги на северу. Кад би се могао препустити великој реци да га понесе, међутим, њега је пут водио на запад, преко Урала...

– Тања је, отвори! – прекиде му мисли познати глас. Нема ни пола сата како је отишла након одрађеног посла. Да, *оградийи* је била одговарајућа реч за пружено у кревету, али није се жалио. То му је био први додир с људским бићем након три месеца, ако се не рачунају покерашке партије у претрпанним возовима, пар размењених реченица с камионцијама, и онај Тацик (или можда Узбек? његов нож је слабо разликовао бившу совјетску сабраћу), који је покушао да га опљачка на перону у Новосибирску.

Откључао је врата.

– Иван Алексејевич – одакле ова једва пунолетна девојка зна његово право име? – Г-дин Хазбулатов шаље своје поздраве.

Није осетио бол, али су га ноге истог трена издале. Док се звук потпетица губио у ходнику, модра течност освајала је простор око његовог тела. Мирно је погледом потражио паука. Сићушни цимер је окончао смртоносни плес, оставивши жртву да се беспомоћно клати. Можда је већ халуцинирао, али могао се заклети да му осмоноги предатор намигује својим минијатурним очима.

ЕПИЗОДА

Нису се познавале ни пуних пет минута, а Седећа је рекла Стојећој да има четворо деце и некакве обавезе у вези с тим. Била је расположена да о тим обавезама каже нешто више... када Стојећа не би имала *ѿај* израз лица.

Стојећа је, у ствари, лебдела, располућена, са главом у једној а телом у другој димензији, и ипак, заједничком часопростору. Између магличастих представа којим ју је сопствено тело гађало с једне стране, а глава их прихватала са друге, Стојећа зачу свој глас: „Имате лепе очи.“ Седећа је имала лепе очи, тачније: имала је очи дубоко усађене између јаких костију лица, тако да из даљине нису могле да се разазнају. Из даљине је изгледало да нема очи! Прићи јој, било је угодно изненађење. И Стојећа схвати да је управо растојање разлог који ју је натерао да изговори ону реченицу – шок од сагледавања близине у њеним стварним бојама и облику. Уместо тамне сенке, Стојећа је из близине угледала два јасно плава ока која су је подсетила на дугмад са њене пицаме... Није могла да верује да чује свој глас... С неверицом која јој се навукла на лице, узимајући израз тесне маске која жуља на месту смешка, осмехне се мало шире с погледом који је прошетао по околини.

Седећа није дочекала повратну реченицу коју је очекивала: надовезивање на децу, боли порођаја, живот у заједници, у изнајмљеном стану, нечије средње године... Уместо тога, Стојећа је немо гледала у провидно седеће тело Седеће, у њене жућкасте мисли које су у споју с очима давале зеленкасти плашт њеној глави... Стојећа је била гледалац и слушалац. Себе саме. Ово напољу је била само стварно-нестварна физичка епизода.

ВАТРА И ЧЕЛИК

Артиљерија је још пре оне дводневне кишурине изровашила околину. Дно кратера је љигаво и хладно. Не мислим, али још увек постојим. Тупи ударци унаоколо. Прасак из даљине.

Две рупе даље је капетан Јовановић. Повремено додацује нешто о цукелама и кукавицама, али одавде га никако не разумем. Шта се тол'ко надрнд'о? Јел' он то јутрос пребацио дозу? Ко га јебе, гледам ја своју гузицу.

Кад мисли дођу, мислим о својој лепотици. Мислим о својој авлији и Џекију.

Ух, ово је било близу. Дај, бре, лакше мало. Чварци су вам онамо, у оној другој рупи.

Ух, бре, па зар три месеца после свадбе да загинем као будала? Овде у овој каљузи? Ма, јебем ли га...

Трећа недеља од кад су нас потоварили у камионе и истресли овамо. Патриоте се овде баш и нису нешто запатиле. Ваљда и даље ординирају по кафићима и на телевизији. Са библијом у једној, а мачем у другој руци.

Добро је звучало све то срање о домовини и јединству. Нисам посебно религиозан, ал' баш је добро звечало. Детаље пресеравања баш и нисам попамтио. Нешто о томе како свим тим какосезваше полуделим керовима треба јебати матер. Ал' то са библијом и мачем... Ух, то је било баш онако судњедановски... Попаљеност ме држала све док јебена војна полиција није дошла по мене. Занос је после тога експресно нестао.

Помишљао сам већ да се пребацим у следећи кратер. Само да не слушам више сероњу. Ноге не слушају.

Не покрећу се. Ваљда боље од ове збуњене главе знају који су изгледи. Па чак и да тамо стигнем жив, шта ће се променити? Поглед на крајолик? Не, Јовановићу, остављам то задовољство теби.

Баш судњедановски...

Драјан Шайелес

***

Како сам средио свој унутрашњи простор, неко би помислио да сам ентеријериста, амбијенталиста. Уметник, свакако. Смучило ми се више. Толико је све било натрпано, да моја енергија више није имала куд' да струји. Поизбацивао сам све што ме је гушило – слутње, сумње, љубомору, завист, иронију, анксиозност, чежњу, слике из прошлости... Баш су биле ружне. Све осим једне. Њу сам оставио да виси на зиду. Запањило ме је колико је места било у том малом простору. Унео сам само отоман за лепе снове, сточић и чаробну лампу. Вратио сам ону столицу за уљуљкивање, затребаће, знам. Е, сад само да још купим неку малу радост, да протрчи каткад од прозора до врата, не треба ми ништа више. Али имам један проблем – не знам како то изгледа и где има да се купи?!

ХЛАДНОЋА

„Јер моју њроишв судбине, али не моју њроишв људи“

У дрхтају вјетра, хладном руком, крај старог камина у бјелини, исписујем ове ријечи. Језа ме цијелог хвата...

Сједим поред ватре, у ћошку туге, на вуненом ћилиму, наднијет над хартијом неправде.

Сједим и дрхтим...

Ватра из камина лагано пуцкета, изазива ме и трује својим жаром, мирисом изгоријелог граба и буковине. Хладна и поносна гори крај мене, а не осјећам њену топлину. Подругљиво се смије, мени, који молим пред њеним жаром.

Тешке мисли ми навиру на ум, мјешају се, и разилазе...

Без теме, без идеје...

Шупљи попут гордог класја које поносно стоји, усправно, али празно. А моје ријечи се повијају пред том појавом. Оне су сломљене, на тлу, али тешке и плононе. Пале су од тежине жита, које кратка грана класја није издржала.

Посустала је под теретом...

А да је било, као што није, лагано и шупље, никада не би пукло...

Остало би гордо, шупље, али поносно.

Али би тако како то бити мора...

Клас живота попусти под теретом истине и задовољан судбином наставља даље, заборављајући истину и остављајући је да трухне у тишини овог поља.

Ватра пуцкета, распламсава се, али ме не грије.
Нема снаге или нема воље!?

Оставља ме на милост и немилост пламену из ка-
мина док пером у руци пркосим судбини. Пркосим, али
све ме поглед вуче са хартије ка њој:

„Немој се угасити!“, све мислим и све се надам...

УСАМЉЕНИ МАЧОРИ

Бећара старога, деда Панту, пинтера у пензији, муке живота самачког натераше да и даље „изиграва“, ни мање ни више, него некада важну главу породице, која је, кобајаги, још на окупу, мада нигде никог нема, што би народ рек’о, „ни за лека“.

Стигне тако време за ручак, недељни, онај прави сремачки, са пуном трпезом разних ђаконија, сластан гурмански, зачињен са мером и укусом, све по реду, да ти вода на уста пође: супа са масним дукатима и златним резанцима, батачићи поховани, па реш-печени кромпирићи, а о парадајз-сосу и салатици из личне баште да и не диванимо. Све то натенане спреми деда, самац, самотнији од оног звона цркве сеоске, што се још од оног ђаволског, Другог рата, сâм бог драги зна зашто, огласило није. Зна добро домаћин Пантелија да на ту његову „царску гозбу“ нико, ама баш нико доћи неће. Све помрло, а што није – разбежало се *иџрбухом* за *крухом*, на све четир’ стране света.

„Ама, јесам ли ја луд“ – пита се наш Панта и још брже одговара себи, ако се не рачуна бећарина мачор што милозвучно преде на дувару фуруне старинске, на овчијем пршњаку: „Можда и јесам, ал’ не марим. Још ја имам живог створа у кући... Чује та луталица шта ја диваним, само што не може касти!“ Мачак као да му намигну. Да ли разуме судбину двојице самотника?

Измишља тако деда Панта, пребира по сећању, ниже огрлицу од грлица, а у срцу му и пелен и ружа. Чисто нека чудна милина зајапури му образе старачке, та, ваљда од добре, ’ладне капљице сремачке, „фрушко-

горца“ пенушаваг. Оживи стари кицош сремачки најдраже доживљаје из наслага деценија, талога времена, а онда, полуисцрпљен од силине слика младалачких, само пусти сузу. Болно старачку.

А мачак разбашкарени зашкиљи лоповским очима, као да се чуди зашто то његов господар шмрца. Не зна то ни сâм деда, који већ осму деценију, судбински лагано, вуче за собом. А тако би вол’о да још мало гура уз брдо тај тајанствени камен Живота. Низбрдо ће ићи и сâм.

Петроније Перо Шимшић

ПРОТЕКЦИЈА

Прије неколико дана јавио ми се мој школски друг из Београда.

„Драги мој друже, сазнао сам да се бавиш писањем.

Паде ми на памет да те подсјетим на један наш школски дан, када смо вршљали по разреду и правили неред.

Учитељица нас казни, избатиња дреновом шибом.

Сви добисмо по четири, а ти само двије батине.

Знам да си био најбољи ђак, али сам замјерио учитељици.

Направила је протекцију.

Молим те, забиљежи ово и негдје објави.

Твој школски друг Мишо“

**ПАМЕТНИ И КЊИШКИ ЉУДИ
(ЧАТ)**

Видим ѿу си? Шта чиниш осим шћо висиш на фејсу?

Пијем кафу и лечим флеке од синоћ.

Хм. Мора да си негде добро заглавио?

Јесам. Што питаш? Седели смо у једном кафеу на отвореном, уместо неба има кишобране, много много великих црвених кишобрана, отворених наравно, спремних за провалу облака.

Сијурно сће се сујер ѿровели. Ко је све био?

Како ко је све био? Па ти, ја, Гокси и Комарац. Је-су ти вране попиле мозак па не знаш где си био синоћ? Шта је с тобом, човече?

Ма, ѿшта онако шћек, можда сам нешћо ѿроју-сћио а да ѿо и не знам. И шћа смо ѿамо радили?

Како шта смо радили? Исто што и увек. Уз пљуге и пиво претресали смо невиђено важне ствари и кужили свет, као и сви други, овако као и ми, невиђено паметни и књишки људи...

Ујс... Изгледа да је баш било забавно. И шћа још?

Шта? Ништа. Када нисмо буљили сваки у свој мобилни, бранили смо се од неких лујки. Заузеле су буси-ју тачно преко пута нас и показивале све што знају и имају. Праве луде, кажем ти, не зна се која је од које лепша а онако дрско су бацале чини на нас као да имају прљаве намере. Као да хоће да нас заробе и да нас држе као таоце док им не допиздимо.

Хм. Овог првог се још и сећам, али овог другог да ме убијеш. Стварно су хтеле да нас заробе?

Мени је тако изгледало. Као да ће да им пропадне вече ако остану празних руку.

Не знам. Али кад сам се довукао кући, ојет̄ сам имао онај ис̄ӣӣ л̄ӯӣӣ т̄рӣӣӣ ш̄ӣо ме њро̄ӣони вековима и од ко̄а ме све више хва̄ӣа њаника...

Објасни. Не знам о чему причаш?

Причам о њо̄ме да све више т̄рӣӣӯјем да ми нема с̄ӣаса. Да ћу њаран̄ӣ да њаднем као жр̄ӣва своје луде њаме̄ӣи, која ће живо̄и да ме сахрани ако не будем смо̄ао сна̄е да с̄ӣанем на њӯӣ овој лакрдији од живо̄ӣа...

Бре, бре, оде ти у филозофе. А и мене као да је неко урекао, никако да изађем на зелену грану. Шта мислиш, можда смо сами криви? Што смо синоћ, рецимо, дупустили тим лујкама да нам кваре ужитак? Можда је требало да променимо кафану?

!?!?!?

Еееј, можда је требало да променимо кафану?!

Оде будала!

ФРАКТАЛ

Река брзо опада. Обале очерупане и голе израњају из блата и муља. Седим. Гледам.

Дрвени чамац са погуреном приликом полако клизи средином реке. Човек лови рибу. И он седи, не примећује ме. Подигао сам руку у знак поздрава. Нема одговора. Он немо посматра пловак на површини воде ситно избраздане малим таласима. Ја посматрам њега. Седим. Чамац без и једног звука пролази полако пред мојим очима. Већ се полако удаљава. Тренутак је прошао.

Не знам колико сам дуго седео, непомичан, миран. Нагло се осврнух. Изнад мене чисто небо. Имам јак осећај да ме неко посматра, али трен касније осећај је нестао.

Време је да и ја кренем својим путем. Устајем. Не гледам у реку, одлазим ка планинама.

„CARNAVAL DO BRASIL“

Погледом је нетремице пратио кутију покретних слика, једини прозор у свет, кутију у којој су се смењивале живописне боје и прикази из јужне хемисфере.

„Жао ми је што никада нећемо отићи на овај карневал.“ – изустиио је благо шаљиво и тужно.

„Глупост, наравно да хоћемо.“ – рекла је тек толико болно да не буде сажаљиво и толико тихо да не занесе ни трунку ка увредљивом.

Месеци су пролазили у личном цихаду, у отимачини између овог и оног света и сасвим подсећали на илустрацију приповетке „Петар бега од смрти“. Сећате се те ужасне илустрације: Петар је обгрљен језивом приказом смрти, а девојка га вуче за ципелу.

Пустила га је тек када се чинило да је и сам одлучио да оде.

Мемљив октобарски дан и сабласна поворка дишу као једно. Карневал одласка.

Опростила је смрти бескомпромисни данак у крви. Такво биће би свако пожелео. Оно што није опростила је што га је унизила. Што је отишао ситан, жут и згрчен. Што му је украла очи. И што никада неће отићи у Бразил.

ВРИЈЕМЕ ОДЛУКЕ

Живјела је у урбаној средини. У густо насељеном граду који је имао проблем са саобраћајем. Улице, и уске и широке, једнако су биле преплављене аутомобилима, углавном великим и скупим. Од гасова које испуштају страдају плућа. Ваздух више није чист и помало га је тешко удисати. На сваком ћошку градилиште. Разне машине, којима ни имена није знала, и људи који управљају њима. Свуда бетон. Све мање зеленила. Све мање људи који уживају у природи и проводе вријеме изван четири зида.

Жељела је да напусти град. Жељела је да, кад погледа низ друм, не види аутомобиле. Сањала је планине. Кућицу, далеко од мора, окружену зеленилом и крајње поток. Пољско цвијеће и игру лептира. Пјесму птица и шуштање лишћа на чијим гранама оне стоје. Сањала је пут који води до шуме из које сунце тјера маглу. Величанствен поглед ка долини који би нацртао неки сликар – у властитом стилу – и једнако би одузимао дах. Она би пробала да га дочара ријечима или да, загледана у нестварну љепоту која се пружа испред ње, сачува у себи сваку слику која јој измама уздах.

Сада је све било у њеним рукама – прилагодити се свакодневици која је из ње исисавала живот и животињарити из дана у дан, мучена истим проблемима, или оставити ову неподношљиву рутину лишена сваког смисла и кренути у сусрет новом животу. Сада је било вријеме одлуке.

АУТОРИ

Авдовић Р. Сенад (1983, Нови Пазар), дипломирани правник, а тренутно апсолвент математике и физике; пише кратке приче и есеје; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Новом Пазару.

Аврамов Марко (Сента), доктор ветеринарске медицине; пише романе, поезију, новеле и кратке приче; живи у Бечеју.

Адамовић Драган (1991, Шабац), пише кратке приче.

Алексић Снежана, пише кратке приче; објавила је књиге „Одлазак 5.“ и „Поглед из другог угла“; живи у Београду.

Арсенијевић М. Александар, пише кратке приче, поезију и прозу, хаику; објавио је „Мишљење љубави“ (поезија, 1991), „Обојимо Васкрс Господњи“ (2009), „Јеванђеље за децу“ (проза, 2010); заступљен у антологијама; заступљен у бројним зборницима поезије и прозе; преводилац четрдесетак књига (са енглеског и руског); аутор текстова у периодичи, зборницима, монографским издањима; превођен на руски, француски и енглески језик; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Арснић Вукомановић Соња (1978, Београд), професор српског језика и књижевности; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Асбун Бохалил Хорхе (Jorge Asbun Bohalil, 1977, Мексико Сити), дипломирао је комуникационе науке, магистрирао на одсеку за књижевно стваралаштво, завршио специјализацију из мексичке књижевности XX века и доктори-

рао на Хуманистичким наукама, на смеру књижевних студија; објавио је следеће збирке поезије: „Retorno al inicio“ (2003), „Itinerario de viaje“ (2007), „Intervalo poético“ (2011), „Algunas visiones sobre lo mismo. Entrevistas a poetas mexicanos nacidos en la primera mitad del siglo XX“ (2007), „Alas de centella“ (компилација говора песника Алија Чумасера, 2008), „A mitad de un suspiro“ (антологија песама Долорес Кастро, 2008); песме су му превођене на португалски и српски; заступљен у зборницима и антологијама.

Ахимовић Трпески Љиљана, пише кратке приче.

Ачански Никола, студент филозофије, пише кратке приче, поезију и есеје; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Новом Саду.

Бајц Јован (1976, Аранђеловац), пише поезију, романе, кратке приче и афоризме; објавио „Ватрено оружје“ (поетски роман, 2003), „Распеће“ (роман, 2005), „Лет беле врање“ (збирка афоризама, 2014); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Аранђеловцу.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; живи у Београду.

Беловари Белинда, преводилац; пише кратке приче и песме, за децу и одрасле.

Бене Викторија (1984, Београд), завршила мастер на филозофском факултету; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича.

Билић Јосип Матеј, пише кратке приче и поезију у форми сонета; награђиван; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Мостару.

Билкић Вилијам, пише кратке приче и прозу; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; живи у Бостону.

Благојевић Кереша Ксенија (1984), доктор ветеринарске медицине; пише кратке приче, песме у прози и романе; живи у Зрењанину.

Блажевски Тодe (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есеиста и аниматор; објавио је следеће књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995), „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999), „Јас сум виновен за сѐ“ (збирка хуморески и афоризама, 2008), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015); превођен на енглески, бугарски, српски, турски и француски језик; живи у Скопљу.

Болтрес Мишел Мирослав (1966, Смедерево), пише класичну поезију, хаику, рубаије, кратке приче и записе, афоризме; објавио збирке песама „365 хаику песама за добар дан и лаку ноћ“ (2011), „Благост божијег гнезда“ (2014) и „Крик“ (2015); превођен на руски, бугарски, италијански, енглески, јапански и арапски језик; заступљен у више од стотину зборника, руковети, алманаха; вишеструко награђиван; живи у Смедереву.

Бубања Војислав (1944, Бубање код Берана), дипломирани социолог; пише кратке приче, поезију, прозу и критику; објављене књиге: „Међа“ (хаику), „Мера речи“ (кратке приче), „Немањине“ (роман), „Паганске тајне“ (поезија), „Сињи кукавци“ (роман), „Двострука парабола“ (о књижевном стварању Богислава Марковића – коауторство са М. Мркићем), „Разговори с Добрашином“ (књига разговора са књижевником Добрашином Јелићем), „Маштарски стихови“ (песме), „Мерење сенке и дуге приче“ (приповетке), „Сенка старе куће“ (поезија), „Књига о Добрашину“ (књижевни портрет писца Д. Јелића), „Критика о Добрашину“ (избор критике о делу Д. Јелића), „Прикази и есеји“ (књижевна критика); заступљен је у антологијама и панорамама, с кратком причом, најкраћом причом, афоризмом, хаику песмом, бoемском песмом; члан је Удружења књижевника Србије; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Букарић Енсар (1968), дипломирани инжењер машинства; сарађује са часописима; заступљен у зборницима прича; живи у Горњем Вакуфу.

Бурмуџија Дарко (1976, Нови Сад), професор филозофије; пише поезију и кратке приче; објавио збирку поезије „Ноћ тамних манира” (2009); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Вељковић Оливер (1972, Ниш), пише кратке приче, прозу, филмску анализу и критику; објавио је роман „На чету“; сарађује са часописима.

Веселинов Илија (1958, Острово), физиотерапеут; пише кратке приче и афоризме (егоцинизме); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван за приче и афоризме; живи у Смедеревској Паланци.

Витковић Милојевић Невенка (1963, Крагујевац), професор опште књижевности и теорије књижевности; пише песме и кратке приче; коаутор је књиге „Првих десет година“ (2011); сарађује са часописима; награђивана; живи у Крагујевцу.

Влајић Б. Милосав (1950, Ковачевац), новинар и публициста, апсолвент српског језика и књижевност; пише монографије, песме и кратке приче; објавио пет монографија; сарађује са часописима; заступљен у око двадесетак зборника; живи у Младеновцу.

Влајковић Милан, социјални радник у пензији; пише кратке приче и монодраме; објавио књиге „Балкански вигвам“ (сатиричне приче), „Не, зовем се Павле“ (аутобиографске приче), „Пас“ (монодрама), „Избори у балканском вигвamu“ (сатирични играказ), „Време поздера“ (аутобиографске приче); живи у Параћину.

Влаовић Јелица (1957, Херцег-Нови), дипломирани економиста; пише песме за децу и приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Влатковић Гордана, пише приче; заступљена у зборницима прича.

Вранеш Илија (1972, Нови Сад), дипломирани економиста, комерцијалиста; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Врљеш Чедомир (Невесинџе); пише кратке приче, хумор, сатиру, поезију и прозу за децу; сарађује са часописима; награђиван; живи у Новом Саду.

Вршкова Даниела (1975, Бачки Петровац), васпитач, пише кратке приче и поезију; објављује под псеудонимом Dana Hill; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бачком Петровцу.

Вујовић Марија (1940, Книн), професор књижевности у пензији; пише кратке приче и песме; објавила књигу прича и песама „На крилима сећања“ (2014); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бечеју.

Вукчевић Ксенија (1994, Подгорица), студент треће године филозофије на Филозофском факултету Универзитета у Београду; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима.

Вучевић Данијела (1969, Никшић), лекар, специјалиста клиничке физиологије; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Гајић Наташа, пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Брчком (Дистрикт БиХ).

Гаћина Иван (1981, Задар), магистар инжењер рачунарства; пише песме, кратке приче, афоризме и рецензије књижевних дела; објавио збирку песама „Тебе тражи моја рима“ (2014); сарађује са часописима; заступљен у преко 60 зборника поезије и прозе; поезија му је превођена на више језика; награђиван; живи у Задру.

Гашперов Ружица (Сплит); пише кратке приче; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Сплиту.

Грам Ана (Београд), магистар електротехнике на смеру за рачунарску технику и информатику; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Грујић Љубисав Груја, електроничар; пише кратке приче, афоризме, сатиру, поезију, загонетке; заступљен у зборницима и антологијама; вишеструко награђиван.

Грујић Новица (1949, Дубравица), доктор техничких наука; пише кратке приче, монографије и романе; објавио књиге „Дубравица кроз време“ (монографија, 2005) и „Тумарање по Балкану“ (роман, 2015); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Пожаревцу.

Гузина Ранко (1939, Сопјанска Грета); објавио четири књиге карикатура и афоризама: „То су они“ (са епиграмима Милована Витезовића, 1984), „Књига утисака“ (1990), „(С)личности“ (1999), „Балканска крчма“ (2005), „Сизифово племе (2015); вишеструко награђиван; живи у Београду.

Дамњановић Игор Браца Диб (1989, Београд), пише афоризме, песме, приче, драме, хаику; радове објављује у Србији, Федерацији Босне и Херцеговине, Хрватској, Црној Гори, Сједињеним Америчким Државама, Шпанији, Јапану, Новом Зеланду, Румунији, Швајцарској, Русији, Турској; сарађује са бројним часописима; заступљен у више зборника; превођен на енглески, руски, румунски, турски, мађарски; вишеструко награђиван.

Дамњановић Сара (1993, Београд), студент на Високој туристичкој школи; пише кратке приче; вишеструко награђивана; сарађује са часописима; заступљена у зборницима.

Димитријевић Гордана (1974, Врање), професор српског језика; пише кратке приче, песме, драме, критичке осврте и приказе; заступљена у зборницима; сарађује са часописима.

Додеровић Зоран (1960, Нови Сад), пише кратке приче, афоризме и хаику; књига хаикуа „Заструпљена река“ (2000); коаутор је књига „Раскршће ветрова“ (2003) и „ПРЕЗЕНТ анегдоте (2006); уређивао часопис „Хаику момент“; заступљен у бројним часописима, зборницима и антологијама; награђиван; живи у Новом Саду.

Драгишић Драгиња (Сисак), дипломирани технолог и туризмолог; пише кратке приче и романи; објавила је роман „Хроника њене младости”; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; превођена на шведски; награђивана; живи у Бањалуци и Београду.

Дрљевић Дарко (1962, Колашин), слободни уметник; пише кратке приче, бави се сликарством, илустрацијом, графиком, као и анимираним филмом; објавио је књигу карикатура и кратких прича 2010. године; добитник је 104 награде на домаћим и међународним такмичењима; живи у Подгорици.

Думичић Доната (1971, Зеница), дипломирани правник; прозна књига „Рејхана која то није“ (2007); заступљена у зборницима; живи у Рабу.

Ђокић Милован (1991, Липецк, Русија), студент физике; пише кратке приче, поезију, драме, есеје; награђиван.

Ђорђевић Душан (1955, Врање), новинар; објављене књиге: „Драме” (драме, 1999), „Кила до колена” (афоризми, 2003), „Школа за патриоте” (роман, 2004), „Поштена курва” (афоризми, 2006), „Сточни вагон” (роман, 2008), „Магарећи ујед” (афоризми, 2009), „Да пукнеш” (афоризми, 2011, у коауторству), „Жива у гроб несам могла” (новела, 2011), „Невино уво” (афоризми, 2012), „Сиктер” (роман, 2013); заступљен у зборницима и антологијама; награђиван за приче и афоризме; живи у Врању.

Ђурђић Јовица (1949), песник и приповедач за децу и одрасле; аутор је књига: „Уснула девојка”, „Лариса”, „Љубичасто горје”, „Санак Склопиочић”, „Како волим Ану”, „Руке вечерњих љубавника”, „Љупко тело”, „Кошута и лопочи”, „The Roe And Water Lilies”, „Истргнути рукопис”, „Њене очи море”, „Жирафа Жералдина”, „Симонине очи”, „Лепо је бити код куће”, „Звезде на узглављу” (избор песма на двадесет страних језика), „Калина и морски коњиц”, „Лето без Веронике”, „Киша и влати” (Deszcz i źdźbła), „Пепео згаслог лета”, „Опојни мирис греха”, „Укус првих пољуба-

ца” и „Кајсије за Хану”; заступљен у многим антологијама; награђиван.

Ђурић Даница (1962, Ситник), пише кратке приче; живи у Лајковцу.

Ђуричковић Милутин (1967, Дечани) доктор књижевних наука; песник, прозни писац, књижевни критичар и новинар; објавио и приредио више од 50 књига различитих жанрова за децу и одрасле; добитник више награда и признања; превођен на више страних језика; живи у Београду.

Ераковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама „Задужбине”, „Перивој љувезни (Врт љубави)“, „Пијана времена”, „Православни манастири на тлу Србије”, заједничку књигу „На путу бескраја” и „Дружење са вековима” (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић); заступљен у више од сто педесет зборника и четири антологије; превођен; живи у Нишу.

Ердег Александра Сашка (1975, Суботица), васпитач; пише кратке приче и песме; заступљена у зборницима; живи у Суботици.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...” (2009) и „Ако је веровати Артемију” (2011); заступљена у више од педесет антологија на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Жупановић Миленко (1978, Котор), дипломирани поморски инжењер, пише кратке приче и поезију; објавио збирку прича „Онај који је ходао по води“ (2010); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Котору.

Златановић Марковић Валентина (Врање, 1970), магистар књижевноисторијских наука и докторант; пише кратке приче и поезију; објавила „Ако смо некад знали да волимо“ (поезија, 2008), „Љубав – то си Ти“ (поезија, 2012) и „Духовност у делу Исидоре Секулић (Молитвени аспекти

Исидориног дела“ (2013), „Стазама Фрогнера“ (Лирски разговори са Исидором Секулић, 2015); живи у Ужицу.

Иванова Ани (1955, Свежен, Бугарска), пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Пловдиву.

Илић Слободан (1953, Ниш), професор медицинског факултета, специјалиста нуклеарне медицине и психијатрије; пише кратке приче, хаику и танка поезију; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Нишу.

Јанковић Микица, пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Аранђеловцу.

Јањић Дејан (1972, Врање), професор српске књижевности и језика; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Моштаници.

Јелинчић Нада (1958, Сињ), дипломирани правник; пише кратке приче; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Сињу.

Јерemiћ Ива (1976), дипломирани педагог; пише кратке приче; живи у Рудовцима.

Јовановић Дејан (1977, Смедеревска Паланка); пише кратке приче, романи и приповетке; објавио роман „Приче из Гета“ (2015); живи у Голобоку.

Јовановић Ружица (1970, Шабац), доктор филолошких наука; пише кратке приче, поезију и прозу; објављена монографија „Перо реализма“ (2009), „Писац, завичај, наслеђе“ (2010) и „Књижевно дело у васпитном процесу“ (учебник, 2015); заступљена у зборницима и антологијама; награђивана за поезију и прозу; објављује у периодици стручне радове и есеје; живи у Шапцу.

Јовановић Светозар, дипломирани економиста; пише кратке приче; живи у Лесковцу.

Јовић Марија (1997), ученица средње школе; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Кучеву.

Калинче Хелена, наставник српског језика; пише кратке приче; живи у Смедереву.

Качаревић Дуња, пише кратке приче.

Кижевски Мирјана (1978, Нови Сад), специјалиста струковни васпитач; пише кратке приче; објавила коауторску књигу „Рад на малом простору“ (1997); заступљена у зборницима; награђивана; живи у Каћу.

Кисин Душка (Београд), завршила је Факултет музичке уметности; пише кратке приче, песме, путописе; објавила је четири књиге; заступљена у домаћим и међународним зборницима и часописима; живи у Београду.

Кљајић Горан (1955, Чапљина), пише афоризме и кратке приче; оснивач сатиричника „Носорог“; објавио десетак књига; приредио више зборника сатире; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Ковачевић Неда (1961, Београд), пише кратке приче, поезију и романе; објавила је књиге поезије „Зеница душе“ (1997), „Уместо молитве“ (1999), „А Београд чезне“ (2011), и романе „Поздрав из црне рупе“, (2000), „Повратак кошаве у Београд“, (2009), „Командант и Маргита“ (2010) и „Београд из Димензије Икс“ (2011); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Корица Марко (1974), магистар економских наука; пише приче и песме у краткој форми; објавио „Брод од папира“ (2014); сарађује са часописима; живи у Земуну.

Костић Марко (1981), дипломирани филолог (књижевност и српски језик); пише кратке приче и песме; живи у Грделици.

Кравар Драган (1972, Панчево), електротехничар аутоматике; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Панчеву.

Крстић Зоран (1963, Загреб), портир – телефониста; пише кратке приче, поезију, прозу и романе; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Крапинским Топлицама.

Кујунџић Јелена (1958, Бастав), завршила педагошку академију и вишу економску школу; пише кратке приче,

прозу и поезију; објавила књиге: „Кроз сузе смех”, „Крпеж и трпеж”, „Невиделица” и „Азбука мог детињства”; сарађује са књижевним часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Мајуру.

Лагунцин Немања (1987, Кикинда), дипломирани правник; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Вешала сунцокрета”; заступљен у зборницима.

Лакота Арнела (1993, Нови Пазар), студент четврте године српске књижевности и језика; објавила збирку поезије „Зејна као страст“ (2012); награђивана; заступљена у зборницима.

Лаудановић Весна (1957, Београд), дипломирани економиста; пише приче, романе, поезију, приповетке, драмске текстове и есеје; објавила романе „Изборни процес” (2012) и „Манге” (2015); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Крагујевцу.

Лекић Ивана (1973), дипломирани хемичар опште хемије; пише кратке приче, песме и романе; живи у Параћину.

Ловрековић Марио (1978), пише кратке приче, поезију и прозу; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; живи у Петрињи.

Љубичић Зоран (1962, Ужице), дипломирани инжењер електротехнике; пише кратке приче; објавио збирку кратких прича „Читање са усана“ (1993); заступљен у зборницима кратких прича; живи у Амстердаму.

Љубојевић Аљоша (1988, Сарајево), дипломирани новинар; објавио књигу „Без филтера“ (збирка кратких прича, 2012); заступљен у зборницима прича; сарађује са часописима; награђиван за кратку причу; превођен на енглески; живи у Бијељини.

Малешевић Јасмина (1962, Београд), ветеринар; пише кратке приче; објављене књиге: „Рођени из исте смрти” (1990), „Скарабег” (1992), „Адаме не љути се” (2001), „Јади младог анђела” (2010), „Смиљкита” (2011); заступљена у

зборницима; члан је Удружења књижевника Србије; награђивана; живи у Београду.

Мали Славко (1957, Пећ), пише кратке приче и песме; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; награђиван; живи у Прокупљу.

Манић Света (1948, Горњи Стрижевац), економиста у пензији; пише кратке приче и песме; објавио збирку песама „Она и ја“ (2015); живи у Доњем Милановцу.

Манојловић Татјана, пише кратке приче; живи у Португалу.

Марковић Борис (1980, Нови Сад), дипломирани историчар уметности; пише кратке приче и поезију; заступљен у зборницима.

Марко-Мусинов Снежана (1958, Падина), дипломирани филолог (енглески језик и књижевност); пише кратке приче, песме за децу и одрасле и афоризме; заступљена у четрдесет зборника; превођена на енглески, арапски, словачки; награђивана; живи у Земуну.

Мароти Миклош Мики (1944, Кикинда), пише кратке приче, песме, мозгалице; преводи на енглески, мађарски и српски; објавио књиге: „Памет си ми узела“ (збирка песама, 2001), „Elmondom versekben (Испричаћу у стиховима)“ (збирка песама на мађарском, 2009), „Петефи Шандор одабране песме“ (2009), „Мозгонетке, Тренирање мозга уз Разноду“ (2010), „Мозгонетке 2, Вежбање вијуга уз забаву“ (2011), „Мозгонетке 3. Рекреација интелигенције и разбрибрига“ (2012), „Нове мозгалице, Забавна логика, математика и енигматика за све генерације“ (2014), „English Jokes, Енглески вицеви 1“, (2014); сарађује са часописима; живи у Новом Саду.

Матасовић Сениша (1980, Сисак), техничар за електронику; пише кратке приче, поезију, прозу и романе; објавио збирку поезије „Сисак се успјешно претвара да спава“ (2015); заступљен у књижевним часописима и зборницима; награђиван; живи у Сиску.

Мијајловић Душан Адски, пише прозу, поезију, приче и песме за децу, хаику поезију, сатиру, књижевне приказе и новинске текстове; објавио је збирке песама „Несаницом до истине“ и „Једино признајем своје распеће“, збирке награђених прича „Калигула на кестеновом листу“, „Трошење сна“ и „Трошење страха“, збирку хаику поезије „Крчаг за росу“, неколико жанровских новела и преко 1800 жанровских прича; награђиван преко 100 пута, највише за кратку причу и приповетку; заступљен у зборницима и антологијама; живи у Нишу.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише приче, песме и афоризме; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; објавила књигу песама „Шапутања душе” (2002); награђивана; живи у Минићеву

Милетић Милица (1955, Вишеград), магистар менаџмента; пише кратке приче, поезију и прозу за децу; сарађује са часописима; заступљена у зборницима и антологијама; превођена на енглески; награђивана; живи у Лондону.

Миливојевић Милен (1943, Драјинац код Сврљига), наставник српског језика у пензији; пише кратке приче, поезију, сатиричне текстове и афоризме; објавио је дванаест књига поезије, осам књига афоризама, књигу сатиричне прозе и књигу сатиричне поезије; сарађује са часописима; заступљен је у антологијама афоризама; вишеструко награђиван; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Бору.

Милојковић Владимир, дипломирао на Педагошком факултету на катедри за уметничке предмете из области визуелне уметности; пише кратке приче; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Суботици.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца” (2007) и „Небо у реци” (2013); заступљена у зборницима; превођена на енглески,

француски, немачки, бугарски и пољски; живи у Смедеревској Паланци.

Милосављевић Марија (1992, Београд), апсовент опште књижевност и теорије књижевности; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Сопоту.

Митић Вања (1995, Краљево), студент српског језика и књижевности; пише кратке приче.

Ненадић Вида (1964, Ужице), дипломирани агроном; пише кратке приче, песме и романе; објавила збирке песама „Прашина од заборава“ (2007), „У измаглици сећања“ (2007), „Копча“ (2009), „Ако сам само мисао – If I am just a thought“ (2010), „Шака песка у времену“ (2012) и роман „Zoo Called London“ (2008); пише на српском и енглеском; сарађује с многим часописима; заступљена у зборницима и антологијама; награђивана; превођена на бугарски, македонски и немачки; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Лондону.

Никачевић Јагода (1951, Шибеник), дипломирани инжењер металургије; пише кратке приче и поезију; објавила књигу поезије „Познајемо ли се, Малиновски“ (2014), и коаутор је књиге „Бит ћу хаијин“ (хаику, 2012); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Никвул Ана (Косовска Митровица), професор српског језика; пише кратке приче, песме, романе, драме и есеје; објавила „Ја ћу тебе учит мене“ (збирка песама, 2013), „Како се оно беше плаче“ (2014), „Четири фефероне за растанак“ (2015); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана.

Николетић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Николић Зоран Мали (1957, Такус код Прокупља), пише кратке приче, афоризме, поезију, поезију за децу и ха-

ику; хаику објављивао у иностранству; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Нишу и Ђакусу.

Палић Михајло, пише кратке приче; живи у Новом Саду.

Панић Слободан (1986, Сремска Митровица), пише кратке приче; објавио је књиге: „Васељенику“ (2013), „Маријин спокој“ (2014) и „Књиге и објаве“ (2015); живи у Пећинцима.

Пантелић Немања (1985, Београд), пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи и ради у Београду.

Пантелић Новаковић Љиљана, пише песме, приче, путописе, есеје, књижевне критике, романе; заступљена у око сто зборника; вишеструко награђивана; живи у Београду.

Папеш Раша (1947, Београд), доктор стоматологије; пише кратке приче и афоризме; заступљен у више домаћих и страних антологија сатире; објавио књиге афоризама „Маске ликују“ и „Фундаментално дно“ и књигу сатиричних прича „Кинеска креда“ (2007); живи у Крагујевцу.

Пелаић Марин (1987, Сплит), професор историје и енглеског језика; пише кратке приче; објавио књигу „Сплит за вријеме талијанске окупације (1941–1943)“ (2012); заступљен у зборницима прича; награђиван; живи у Сплиту.

Перовић Љубица (1958, Београд), наставник виолине; пише кратке приче; живи у Београду.

Петковић Велибор (1963, Тузла), пише кратке приче и драме; објавио две књиге прича: „Медвеђа самоуслуга“ (2008), „Учитељ зен будализма“ (2011) и две драме: „Скраћеница за Ништа“ (2007) и „Код Годоа и његових“ (2014); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Нишу.

Петковић Дуња (1995, Београд), пише кратке приче и песме; награђивана.

Петричевић Доброслав, пише кратке приче, афоризме, драме и романе; објавио књиге: „Тајна нит“, „Богати просјаци“, „Дозивање тишине“, „Додир вјетра“, „Имао је добре намјере“, „Ризница порока“, „Аборицини и пасије игра-

лиште“, „У сјени Голог отока“, уврштен у више међународних збирки поезије, алманаха, зборника; вишеструко награђиван.

Петронијевић Милош, пише кратке приче.

Поп Драган Драган (1959), пише кратке приче и песме; објавио је седам књига поезије и једну кратких прича; песме су му превођене на енглески, румунски, бугарски, мађарски и јапански језик; живи у Кикинди.

Поповић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче, песме и романе; објавила роман „Град низ брдо“ (2015); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Поповић Љиљана (1953, Зајечар), дипломирани економиста; пише кратке приче, поезију и прозу; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Књажевцу.

Предован Лука, пише кратке приче.

Радаковић Душан (1968, Зрењанин), дипломирани инжењер; пише кратке приче; живи и ради у Зрењанину.

Радојичић Ивана (1980, Београд), пише кратке приче и романе; објавила је крими роман „Шифра Segemoyal“; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Разум Јосип (1991, Загреб), студент психологије; пише кратке приче; сарађује са часописима; награђиван; живи у Загребу.

Раљевић Снежана (1972, Београд), лекар; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Раонић Зоран (1956, Ђурђевића Тара), пише кратке приче, поезију, прозу и сатиру, а бави се и сакупљањем народних умотворина; збирке поезије: „Вилино коло“ (1995), „Четири мијене“ (1996), „Диоба ватре“ (1997), „Други круг ватре“ (1998), „Мјесец у крилу“ (2000), „Иза бране“ (2001) и „Око пјесме“ (2010), „Неко доба“, „Бехар у змијарнику“ (2009); коаутор је књиге „Тара и Тарани“ (2014); заступљен је у бројним зборницима, прегледима и антологијама, нашим

и страним; члан редакција више листова и часописа; поезија му је превођена на енглески, немачки и бугарски језик, а хаику и на још десетак језика; приредио је прву панораму црногорске хаику поезије, која је објављена и на словеначком; добитник више домаћих и међународних награда и признања; члан је Удружења књижевника Црне Горе; живи у Пљељима.

Репак Драгана (1981), пише кратке приче.

Рим Живковић Љиљана, археолог; објављује у часописима; објавила је неколико књига, под својим именом и псеудонимима; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Ристић Ј. Драган (1948, Ниш), професор немачког језика и књижевности; пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику; објавио осам књига хаику поезије: „Из живота једног хаиђина” (1995), „Бубице у глави” (2000), „Пчела у целофану” (2001), „Цврчак у саксији” (2002) и друге, две књиге афоризама: „Мисли – и не мисли” (2008) и „Испод црте” (2012), књиге кратких прича: „Каљаче и катедрале” (2003), „Вреди се помучити” (2004), „Инсerti” (коауторски, 2004), „ПрезЕНт Анегдоте” (коауторски, 2006), „Ковачи своје среће” (2010); превео, између осталог, и „Антологију најкраће немачке приче”; од 1996. године је главни уредник „Хаику новина” из Ниша; хаику му је превођен на 14 језика; награђен са шездесет и три награде; живи у Нишу.

Ристић Стојановић Санда (1974, Београд), дипломирани филозоф; пише кратке приче и поезију; књиге поезије: „Ноћ је праштање своје” (2000), „Свитање је лет боје” (2007), „Ноћи наше, услуга” (2008), „Тишина разликује светлости” (2010), „Облачна птица” (2011), „Годишња доба речи” (2012), „Измишљотина ватре” (2013); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; члан је Удружења књижевника Србије и Српског књижевног друштва; живи у Земуну.

Рукавина Јован (1959, Шабац), економиста; пише кратке приче, афоризме, песме, кратку медитативну и сати-

ричну прозу, чланке и есеје; објавио је књиге: „Везови” (1989, медитативна проза и афоризми), „Победник” (1995, спортски афоризми), „Друго полувреме” (1998, спортске приче, записи, афоризми), „О томе се (не) прича” (2002, сатиричне приче), „Пољима мака” (2003, песме), „Мали Париз” (1994), „Огледало душе” (2004, песме), „Трилинг асова” (2005, спортска монографија), „Дон Кихот је укротио ветрењачу” (2007, песме), „Један живот” (2007), „Песник Ник и песникиња Иња” (2007, песме), „Решење квадратне једначине” (2011, роман), „Ово би свака жена волела” (2011, песме), „Што те они не штампају: (личан/ин – није од локалног значаја” (2013, цртице и записи), „Нова драма – драма XX века” (2013, драма), „Јужњаци – (Кад ће зора? Ноћ не волим!)” (2015); сарађује са часописима; награђиван; живи у Шапцу.

Салопек Алиса (1973, Сомбор), правни техничар; пише кратке приче, поезију и прозу; објавила збирку поезије „Збирка мојих корака” (2006) и роман за тинејџере „Волим, не волим” (2008); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Суботици.

Самарцић Љиљана (1985, Сомбор), дипломирала на Педагошком факултету, Филолошком факултету и Филозофском факултету; пише кратке приче и песме; објавила збирку поезије „Сила човекова”; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Сомбору.

Сејдових Русо Руџија (1966, Убли), завршио вишу туристичку школу; пише кратке приче, поезију, драме; објавио књиге: „Свјетлост у поноћ” (1988), „Кали чирикли” (1998), „Kosovo mon amour” (2004), „Еремит” (проза на ромском и српском, 2011), „Свјетлост у поноћ” (друго издање, 2012), „Kosovski karusel – Kosovaqo karuseli” (драма на српском и ромском језику, 2015); коатор је две драме „Јерма после смрти” (са Недјом Османом) и „Kosovo Karussell” (трагикомедија, написана са Јованом Николићем на српском и ромском језику); заступљен у антологијама; награђиван; живи у Келну.

Синдик Јошко (1965, Дубровник), доктор кинезиологије, професор психологије; кратке приче, песме, есеје и дра-

ме објављивао у часописима за културу и књижевност; објавио књиге „Над провалијом” (1991), „Преокрет” (1993) и „Круховање и каменовање” (1994), „Још један пут” (2008), „Лик из другог филма” (2009); награђиван; живи у Загребу.

Смаилагић Дијана (1990, Београд), студент агрономије; пише кратке приче и песме; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Спасојевић Зоран (1949, Крагујевац), пише кратке приче, поезију, сатиру, драме, комедије; објавио књиге поезије: „Дар празнине“ (1986) и „Глад“ (1998), књиге кратких прича: „Одело за одлазак“ (1997) и „Кратке приче без муке“ (2003, 2006), књигу драме: трилогије „Америка има рупу“ (2003), кратку драму „Резерват Србија“ (2006), документарну комедију „Гаврилов Принцип“ (2008), љубавну комедију „Волиш ли ме, Јакове“ (2008) и лагану комедију „Мој човек“ (2010), књигу сатире „Ту зека пије воду“ (2008), као и књигу имејл арта „Мала ноћна пошта” (2009); аутор је CD-ROM-а (дигиталне графике, књиге, текстови) „Циркус“ (2006); заступљен је у преко шездесет антологија и зборника поезије, кратких прича, кратких драма и сатире; члан Удружења књижевника Србије; награђиван; живи у Крагујевцу.

Средановић Мирослав (1936, Вучија, код Требиња), дипломата у пензији; пише афоризме, песме и кратке приче; књиге афоризама „Сто и ниједан афоризам” (2000), „Није смешно” (2001), „Записи на кожи” (2004), „Упадице“ (2007) и „Смешна збиља“ (2010, 2011); заступљен у зборницима, енциклопедијама и антологијама прича и афоризама; поезију објављивао у књижевним часописима; награђиван; члан Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Стаменковић Гордана, новинар и писац, пише кратке приче.

Стаменковић Јовановић Снежана (1964, Панчево), агроном; пише кратке приче, афоризме, лирске, дечје и сатиричне песме, епиграме, енигматизме, палиндроме; заступљена у зборницима; живи у Сремској Каменици.

Стаменковић Мирослав (1976, Босанска Дубица), завршио вишу грађевинску школу; пише кратке приче и песме; заступљен у антологијама; живи у Лесковцу.

Станисављевић Властимир Шаркаменац (1941), магистар архитектуре; објавио преко двадесет књига: „Грачаница после хиљаду година“, „Учинила си се...“, „Тамна страна камена“, „Пањ“, „Ја Чарнојевић“, „Пето, српско јеванђеље“, „Леонардова смрт у Шаркамену“, „Кршне гране бадема“, „Моја Молитва“, „Глава“, „Вода која памти“, „Ђокондин осмех“, „Сунцокрет“, „Певање уназад“, „Узвишено почивају музе“, „И Бог човек јесте“, „Мокрањчеви дани песмом пребирани“, „Теорија рата“, „Жена од кованог гвожђа“, „Узидане сенке“, „100 сонета – 'шеста' страна света“ и др.; заступљен у више иностраних и наших антологија; сарађује с нашим и иностраним часописима; добитник бројних награда; живи у Београду.

Станковић Ц. Никола (1952, Прекопчелица, општина Лебане), дипломирани инжењер хемије, магистар, пуковник у пензији; пише кратке приче, песме и афоризме; објавио три књиге песама: „У пролазу“, „Песме за децу мању и већу“, „Прекопчелица у песми и срцу“, три књиге афоризама: „Афоризми из предграђа царичиног града“, „Рат и ми“, „Не бојте се ђаво је уз нас“, антологију „Жена у мислима“ (мисли о жени); награђиван; живи у Београду.

Станојевић Јела (1973), педагог; пише кратке приче и песме за децу; сарађује са часописима.

Станојевић Марија (1992, Смедерево), апсолвент филолошког факултета; пише кратке приче, песме и критичке текстове; заступљена у зборницима; живи у Смедереву.

Старовић Немања (1982, Нови Сад), мастер историје; пише кратке приче; објавио је књигу „Блиски исток, кратко и јасно“ (кратка историјска синтеза, 2014); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Стевановић Тихомир, пише кратке приче и драме; објавио роман „Балкански мол“ (2014); сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Младеновцу.

Ступало Вишња (1990, Сплит), дипломирани филолог и историчар; пише кратке приче; живи у Сплиту.

Ступљанин Тијана, пише кратке приче.

Субић Марија (1978, Зрењанин), програмер; пише кратке приче и романе; живи у Зрењанину.

Теодор Стефан (1961, Колашин), пише кратке приче, прозу, романе, приповетке и сценарија; сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Никшићу.

Тефиловић Витомир (1943, Врчин код Београда), дипломирани филолог; књиге афоризама „Доле црни петак“, „Примери оптимизма“, „Државни циркус“, „Срби и остатак света“ и „Орвел неће проћи“, збирка песама „Сунце изнутра“ и књига есеја „Хиперборејци на Суматри“; приредио је панораму „Враг и шала. Пола столећа српског афоризма“ и антологију сатиричног афоризма „Случајни узорак“; превођен на више језика; живи у Београду.

Тодор Зоран (1959, Смедеревска Паланка), академски сликар; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Смедеревској Паланци.

Томић Иван Мистер (1975), пише кратке приче, песме, хаикуиде; објавио је књиге „На трагу хлебне звезде“ (песме, 2002), „Ђак у соби срца“ (хаикуиде, 2003), „Бацање мајмуна у несвест и друге мистерије“ (кратке приче, песме, 2010), „Тетреби и каракуке“ (најкраће надреалне приче и колажи, 2014); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Крагујевцу.

Томић Татјана (1966, Градацац), библиотекар; пише кратке приче; сарађује са часописима; награђивана; живи у Градацу.

Турински Лазих Славица (1974, Осипек), пише кратке приче, поезију и прозу; објавила збирке поезије „Род су-

мрака“ (2011), „МКПН, пријеводи пјесама“ (2011), „Корекција туге“ (2013), „Абецеда живота“ (2013); превођена на немачки, енглески, француски, руски, хрватски и норвешки језик; заступљена у зборницима.

Ђурчин Витомир (1948, Зрењанин), дипломирани инжењер електронике и телекомуникација у пензији; пише кратке приче, афоризме и политичке колумне; заступљен у зборницима; живи у Зрењанину.

Феђвер Зденка (1950, Вуковар), економиста и стручњак за односе с јавношћу; пише песме, приче и есеје; објавила књиге песама: „У двадесетпетом часу“ (1983), „Одузето време“ (1989), „Време одузето“ (1989) „Одроз“ (2001), и збирке кратких прича „Пуфнице и јежеви“ (2006) и „Ех“ (2010); сарађује с многим часописима; заступљена је у зборницима и антологијама; песме су превођене на мађарски, албански, турски, бугарски и македонски језик; члан је Удружења књижевника Војводине; живи у Сомбору.

Филиповић Иван (1987), архитекта; пише кратке приче; живи и ради у Београду.

Филиповић Илонка, дипломирани социјални радник, пише кратке приче и поезију за одрасле и децу и приповетке; заступљена у зборницима; живи у Загребу.

Филиповић Надан (1947, Сарајево); доктор хемијских наука; пише кратке приче, романи и приповетке; објавио је роман „Даица“ (2008).

Франчич Фрањо (1958, Љубљана), завршио Вишу школу за социјалне раднике; песник, прозаиста, писац за децу и драмски писац; пише кратке приче, песме, драмске текстове, радио-драме, романи, сценарија, радиографске игре, сатиру; аутор је више од 50 књига – романа, збирки кратких прича, песничких збирки, драмских текстова и радио-драма, као и књига за децу и омладину, као што су „Еготрип“ (1984, приче), „Домовина бледа мати“ (1986, роман), „Не“ (1986, кратке приче), „Јеб“ (1988, роман), „Milostni strel – Orgija“ (1989, кратка проза), „Klovnova obzorja“ (1990, песме), „So-

vraštvo” (1993, роман), „Začasno osvobojeno ozemlje” (1992, песме), „Беле смрти” (1994, кратка проза), „Male vojne” (1994, кратка проза), „Poševni stolp v Pisi” (1995, кратка проза), „Шкорпионова балада” (1995, роман), „Otroštvo” (1996, кратка проза), „Dobro jutro Charles Bukowski!” (збирка еротских прича), „Hvalnica sončnicam” (2002, књига за децу), „Ljubezni in sovraštva” (2002), „Za vse boš plačal” (2006, хумореске), „Varufa in kažin” (2005, хумореске), „Trkaj, trkaj na nebeška vrata” (2006, изабрана проза), „Za vse boš plačal, Ne spominjam se” (2006, кратка проза), „Ledeni ogenj resničnosti” (2006, роман), „Kje se skrijejo metulji pred dežje” (2009), „Ниро” (2010), „Где се скривају лептири од кише” (2011), „Разврат самоће”, „Волео бих да зауставим време”; заступљен у антологијама; превођен је на многе језике, посебно на немачки; добитник је више од тридесет награда; живи у Сечовљу.

Химел Хелена (1989, Зрењанин), апсолвент историје уметности; пише кратке приче; заступљена у књижевним часописима, антологијама, зборницима; сарађује са часописима; вишеструко награђивана за кратку причу.

Хрнчић Мидхат Мидхо (1947, Кључ), завршио студије биологије и хемије на Педагошкој академији, стекао је и звање виши књижничар; пише кратке приче, песме, епиграме, афоризме, загонетке, песме за децу, хаику, сенрију, танке, играке, приповетке, бајке; објавио је „Наш човјек“ (епиграми, 1971), „Погоди птицу“ (загонетке и песме за децу, 1984), „Оаза“ (хаику, 1991), „Игра на води“ (хаику, 1991), „Кроз измаглицу“ (хаику, 1991), „Прољеће боје булки“ (хаику, 1995), „Погоди“ (загонетке, 2002), „Златна долина“ (хаику, 2002), „Тајна пужеве кућице“ (загонетке, 2003), „На срменој стази“ (хаику, 2003), „Тобоган, тобоган“ (загонетке, 2003), „Ручак под трешњом“ (хаику, 2004), „Маслачци сунце љубе“ (хаику, 2004), „Загонетке“ (2004), „Заљубљене ципеле“ (песме за децу и загонетке, 2007), „Сенрију“ (2007), „Пјесничке загонетке“ (2008), „Птице изнад крајолика“ (хаику и сенрију, 2009), „Сунце у зениту“ (хаику 2009), „Бајковите приче и риме“ (2012), „Бајка о бијелом мишу“ (бајка, 2012)

итд.; заступљен је у преко шездесет зборника, избора и антологија; стихови су му превођени на енглески, немачки, словеначки, арапски, италијански, јапански, румунски, француски; вишеструко награђиван; живи у Санском Мосту.

Цекић Слободан (1948, Ниш), пише кратке приче, поезију и хаику поезију; награђиван и објављиван у Јапану, Немачкој, Бугарској и САД; заступљен у зборницима; живи у Нишу.

Црњаковић Јелена (1987, Пакрац), здравствено-лабораторијски техничар; пише кратке приче и романе; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Винковцима.

Цумпф Предраг (1986, Београд), мастер права; пише поезију и кратке приче; живи у Земуну.

Чавић Јадранка (Постојна, Словенија), дипломирани филолог; пише кратке приче, поезију, драмске минијатуре, сатиру, приповетке, новеле и драме; књиге: „Одбрана снова” (проза) и „Млечни пут” (поезија); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Прагу.

Шарчевић Стеван (1962, Суботица), пише кратке приче, поезију и афоризме; објавио књиге „На трагу светлости“ (збирка поезије, 2013), „Сам, испод шљиве” (са Лазаром Јанићем, роман, 2013), „Кауринова клетва“ (роман, 2014), „Долазак таме“ (збирка прича, 2014); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Суботици.

Шателес Драган (1951, Београд), студирао политичке науке; пише кратке приче и романе; објавио је књигу прича и роман „Повратна карта“ (2006); сарађује са часописима.

Шачић Фарис (1998, Сарајево), ученик; пише кратке приче; објавио књигу „Путник кроз живот“; сарађује са часописима; живи у Сарајеву.

Шефер Ђура Сремац (1950, Рума), професор југословенских књижевности; збирке песама: „Титов венац сонета“, поема (1982), „Звездане њиве“ (1987), „Досетљиве доситејке“ I, II (1995, 2003), „У Вуковој ризници речи“ (2002), „Ко-

левка сремског паора“ (2005), „Пикали смо лопте крпењаче“ (2007), „Паника граматика“ (2009); монографија „Тамбурица, коло и песма румских Брежана“ (1994); књига афоризама и сатиричне поезије „К’о сатаром сатире ме сатира“ (2008); сонетни венац „Лабудов пев“ (2009); збирка кратких прича хумора и сатире „Сремачки Шеретлуци“ (2011); заступљен у антологијама и зборницима; добитник више књижевних награда; живи у Руми.

Шимшић Перо Петроније (1949, Вишеград), пише кратке приче, поезију и афоризме; објавио књигу поезије „Амајлија“; добитник је многих награда и признања; заступљен у зборницима, антологијама и алманасима; живи у Вишеграду.

Шкиљевић Зоран (1962, Београд), трговац; пише кратке приче, новеле и романе; објавио „Harpening“ (кратке приче, 2014) и „Врата подземних вода“ (роман, 2015); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Београду.

Штимац Звонко (1968, Сремска Митровица), професор информатике, програмер; пише кратке приче; живи у Сремској Митровици.

Штурм Ника (1984, Словенија), магистар комунологије; пише кратке приче.

Шуковић Шарановић Валентина (1978, Подгорица), професор енглеског језика и књижевности; пише кратке приче и песме; заступљена у зборницима; живи у Подгорици.

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2015
(ПРИРЕДИО ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЋ)

прво издање

<i>Рецензент</i>	Владимир Павловић
<i>Ликовно решење корица</i>	Дејана Јовановић
<i>Технички уредник</i>	Горан Оташевић
<i>Коректура</i>	Дејана Јовановић
<i>Издавач</i>	„Алма”, Београд
<i>За издавача</i>	Ђорђе Оташевић
<i>Штампа</i>	„Скрипта интернационал”, Београд
<i>Тираж</i>	200
<i>ISBN</i>	978-86-7974-417-3

www.alma.rs
www.alma.co.rs
almabg@orion.rs

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41–36(082.2)

Најкраће приче 2015 / (приредио Ђорђе Оташевић). – 1. изд. – Београд : Алма, 2016 (Београд : Скрипта интернационал). – 270 стр. ; 20 см. – (Библиотека Савремена књижевност / [Алма, Београд] ; 192)

Тираж 200.

ISBN 978-86-7974-417-3

COBISS.SR-ID 221551628